ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਖ

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਖ

ਸੰਪਾਦਕ

ਕੰਵਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ

ਗੁਰਮਤਿ ਵੀਚਾਰ ਕੇਂਦਰ

Sri Dasama Granth **Sahib Da**
Ithasik ate Adhiatmakpakh
by
Kamar Ajit Singh
20/77, Ranjit Nagar, G-Block
Bhadson Road, PATIALA

Publications
Gurmat Vichar Kendar
Seona Road, PATIALA

ਕੰਵਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ
20/77, ਰਣਜੀਤ ਨਗਰ, ਜੀ-ਬਲਾਕ
ਭਾਦਸੋਂ ਰੋਡ, ਪਟਿਆਲਾ
ਫੋਨ : 0175-2359328,
ਮੋਬਾਇਲ : 98151-56818
e-mail : sdkajitsingh@yahoo.co.in
www : gurmatvichar.info

ਸਾਲ : **ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ 2010**

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :
ਗੁਰਮਤਿ ਵੀਚਾਰ ਕੇਂਦਰ,
ਪਟਿਆਲਾ

ਲੇਜ਼ਰ ਟਾਈਪ ਸੈਟਿੰਗ :
ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
92167-29598
e-mail : akashdeep.1064@gmail.com

ਪ੍ਰਿੰਟਰ :
ਡੈਫੋਡਿਲ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਫੈਕਟਰੀ ਏਰੀਆ, ਪਟਿਆਲਾ

ਕੀਮਤ : 50/- ਰੁਪਏ

ਤਤਕਰਾ

ਆਰੰਭਕ ਬਦ 5-7
1. ਤੀਸਰੀ ਛਾਪ ਬਾਰੇ 8
2. ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਖ ਡਾ. ਅਨੁਰਾਗ ਸਿੰਘ 9-3●
3. ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਇਤਿਹਾਸ 31-35
4. ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਰਤ੍ਰਿੱਤਵ ਅਤੇ ਉਦੇ
ਕੰਵਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ 36-52
5. ਚ੍ਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਵਿਲੇਣ
ਕੰਵਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ 53-68
6. ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਾਮ ਅਤੇ ਯਾਮ ਕਵੀ
ਕੰਵਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ 69-83
7. ਅਧੇ ਅਕਲੀ ਬਾਹਰੇ
ਕੰਵਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ 84-87
8. ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਸਮੇ ਬਾਣੀ ਬਾਰੇ
ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੋਸਾ (ਕੈਨੇਡਾ) 88-92
9. ਕਿੱਸਾ ਰੂਪ ਕੌਰ ਦਾ
ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਆਈ. ਸੀ. ਸੀ., ਨੈਨਲ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਫ ਸਿਖਿਜਮ 93-113
1●. ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮਧਾਣੀ
ਸਵਾਮੀ ਬ੍ਰਹਮਦੇਵ ਉਦਾਸੀ 114-128
11. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਪੰਥ
ਕੰਵਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ 129-138
12 ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਵਾਲ 139-148
13. ਅਤਿਕਾਵਾਂ
(ੳ) ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਮਾਤ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਵੱਲ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ
(ਅ) ਮਹਾਨ ਕੋ ਪਨਾ 41● ਦੀ ਫੋਟੋ
(ੲ) ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ (ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੋਤੀ ਬਾਗ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਹੈ ।)
(ਸ) ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਕਲ

ਆਰੰਭਕ ਬਦ

ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ, ਧਾਰਮਕ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਜਦ ਧਰਮ ਅਧਰਮੀ, ਅਨਪੜ੍ਹ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵੱਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲਿਪਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਰਮ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਧਾਰਮਕ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਮੂਰਤੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਧਰਮ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਨਿਰੋਲ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਦਾ ਿੰਗਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੋਟੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਸਲੀ ਫਸਾਦ ਜਾਂ ਖਾਸ ਧਾਰਮਕ ਅਕੀਦੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਖਾਲਸਾ ਪਥ ਦੀ ਅੱਜ ਦੀ ਤ੍ਰਾਦੀ ਦਾ ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਪਥ ਤੇ ਭਾਰੂ ਹਨ । ਇਸ ਹਾਲਤ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪੁਲਾਂਘ ਟੱਪਣ ਤੱਕ ਰੱਬ ਨੂੰ ਅਤੇ ਧਾਰਮਕ ਮਹਾਂਪੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਨੇ ਕਾਲਜੇ ਇੱਕ ਸੌ ਇਕ ਗਾਲ੍ਹ ਕੱਢਕੇ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਰਹੇ, ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੇ ਭਾਰੂ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ, ਸਵਾਇ ਰੋ ਨਵਾਂ ੋਾ ਛੱਡਕੇ ਨਵਾਂ ਪੁਆੜਾ ਖੜਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ । ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਨਾਲ ਬਦ ਜਾਲ ਵਿਛਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਲੁਤੰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੇ ਦੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਗੁਪਤ ਏਜੰਡੇ ਦੀਆਂ ਮੱਦਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪਤਾ ਚੱਲ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਵਿਕੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਪਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਦਾ ਕੁਝ ਕੁ ਖੁਲਾਸਾ ਅਸੀਂ ਬਿਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ

ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ ਸਭ ਦੁਟ ਝਖ ਮਾਰਾ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਡਾਕਟਰ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਉਦੋਕੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਤਬੈ ਰੋਸ ਜਾਗਿਓ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜੇਹੇ ਬੰਦੇ ਭੀ ਹਨ ਜੋ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਦੀ ਹਉਮੈ ਅਧੀਨ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਮੂਰਖ, ਜਾਹਲ, ਅਧ ਵਿਵਾਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਬਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸਭ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਵੀਚਾਰਧਾਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਣਾਈਆਂ ਮਿੱਥਾਂ ਨੂੰ ਕਸਵੱਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਵੀਚਾਰਧਾਰਾ ਠੋਸਣ ਦੇ ਨਿਰਾਰਥਕ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਅੱਜ ਦਾ ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਅਜੇਹੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕਤਾਵਾਂ ਦੀ ਹੀ ਉਪਜ ਹੈ । ਕੈਸੀ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਲ ਸਖਾਈ, ਅਨਿਨ ਸੇਵਕ, ਸਿਰਮੌਰ ਵਿਵਾਸ ਪਾਤਰ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਹੀਦ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ, ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਵਾਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥਕ ਔਜ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੱਜ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਢੁੱਕ ਸਕਦਾ, ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਆਪ ਹੁਦਰਿਆਂ ਕਸਵੱਟੀ ਨਾਲ ਮੂਰਖ ਅਤੇ ਅਧ ਵਿਵਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੁਚੇਟਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕੇ ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਪਥ ਦਾ ਾਨਦਾਰ ਸੁਨਹਿਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣ ਵੇਲੇ ਪਥ ਵਿਚ ਵਿਦਵਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹੀ ਸਿਰਮੌਰ ਟਕਸਾਲਾਂ ਸਨ ਇਕ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਧੀਨ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ । ਜੇ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪ ਇਸ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਕਰ ਕੇ ਪਥ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅੱਜ ਦੇ ਲੱਲੇ ਭੱਬੇ, ਮੱਮੇ ਘੱਗੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਥੇ ਖੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਇਸ ਕਿਤਾਬਚੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰੋੜ ਮਰੋੜ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਅਦਾਾ ਭੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਭਲੀਭਾਂਤ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਮੱਖਣ ਨੂੰ ਅਮ੍ਰਿਤ ਮਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਮੱਖਣ ਨੂੰ ਇਕ ਸੌ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਧੋ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਹਿਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਖਾਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ । ਸੋ ਜੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਸੌ ਵਾਰ ਸੱਚ ਦਾ ਮੁਲੱਮਾ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਪੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਉਹ ਸੱਚ ਬਣ ਜਾਵੇ ਗਾ ਅਜੇਹਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਭਰਮ ਹੈ । ਪਜਾਹ ਹਾਰ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਸਿੱਖ

ਫੁਲਵਾੜੀ ਛੱਪਦੀ ਹੈ, ਮਿਨਰੀ ਕਾਲਜ ਚੌਂਤਾ, ਜਵੱਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਮਿਨਰੀ ਕਾਲਜ ਦਿੱਲੀ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਛੱਪਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਪਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਲਿਖਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਪੋਕਸਮੈਨ ਹਰ ਰੋ ਹਿਰ ਉਗਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨਗਾਰਖਾਨੇ ਵਿਚ ਤੂਤੀ ਦੀ ਅਵਾ ਕੀ ਕਰੇਗੀ । ਪਰ ਕੂੜ ਦਾ ਪਾਜ ਉਘੇੜਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਿਗੂਣਾ ਜਿਹਾ ਜਤਨ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੀਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰੋੜ ਮ੍ਰੋੜ ਕੇ ਪੇ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਭੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਤਾਬਚਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਤਾ ਚਲ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਨਿਰਣੇ ਅਤੇ ਤੱਥ, ਜੋ ਇਸ ਕਿਤਾਬਚੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਅਜ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਥ ਦੀਆਂ ਸਿਰਮੋਰ ਹਸਤੀਆਂ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖ ਰੱਖੇ ਹਨ । ਪਰ ਆਮ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਦੀ ਘਾਟ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਸਹੀ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਾ ਭਾਰੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹੋ ਗੁਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਾਂ ਦੀ ਕੇਵਲ ਚੋਰ ਭੋਰ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਉਮੀਦ ਹੈ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰੁਟੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਚਿਤਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਗਤਾਂ ਸਹੀ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਗੁਰ ਖੁੀਆਂ ਦੀ ਅਸੀਸ ਬਖ ਕਰਨਗੀਆਂ ।

ਗੁਰੂ ਪਥ ਦਾ ਦਾਸ
ਕੰਵਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਤੀਸਰੀ ਛਾਪ ਬਾਰੇ

'ਬਿਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ' ਤੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ' (ਭਾਗ ਦਸਵਾਂ) ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਸ ਨੇ ਇਕ ਖ਼ੁੱਲ੍ਹੀ ਚਿੱਠੀ ਸ੍ਰ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਅਫ਼ਗਾਨਾ ਦੇ ਨਾਉਂ ਫਰਵਰੀ 2003 ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਖੰਡੇਧਾਰ ਨੇ ਹੂਬਹੂ ਛਾਪੀ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਸਦਕਾ, ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਫਿਰ ਬਿਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ' ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਜਵਾਬ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਕੇ 'ਸਭ ਦੁਸਟ ਝਖ ਮਾਰਾ' ਦੇ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਇਕ ਭਾਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਉਠਾਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ।

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ ਜੋ ਅਸੀਸਾਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਦਾਸ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ ਉਹ ਕਥਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਦਕਾ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਲੇਖਾਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਸਮੇਤ "ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਖ" ਦਾਸ ਵਲੋਂ ਸੰਪਾਦਤ ਕਰਕੇ ਜੂਨ 2007 ਵਿਚ 1000 ਕਾਪੀ ਛਾਪੀ ਗਈ। ਨੱਬੇ ਕੁ ਪੰਨੇ ਇਸ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪੁਸਤਕ ਨੇ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਖੇਮੇ ਵਿਚ ਹੜਬੜਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਫਿਰ 2000 ਕਾਪੀ ਅਪ੍ਰੈਲ 2008 ਵਿਚ ਛਾਪੀ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਛਾਪ ਨੂੰ ਰਾਮ ਸਧਾਮ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਲੇਖ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮੈਟਰ ਵਾਧੂ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ। ਗਿਆਨੀ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਬਾਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ 500 ਕਾਪੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ 300 ਸਾਲਾ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡੀਆਂ ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਬਾਕੀ ਕਾਪੀਆਂ ਭੀ ਹੱਥੋ ਹੱਥ ਵਿਕ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਫਿਰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸੰਕਲਨ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਛਾਪ ਨਾਲੋਂ ਕਾਗਜ਼ ਵੀ ਅੱਛਾ ਅਤੇ ਅੱਛੀ ਦਿੱਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਜੇ ਭੀ ਕਈ ਕਮੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਉਮੀਦ ਹੈ ਸੰਗਤਾਂ ਉਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਚਿਤਾਰਦੇ ਹੋਏ ਸੇਵਾ ਪਰਵਾਨ ਕਰਕੇ ਅਸੀਸਾਂ ਬਖਸ਼ਣਗੀਆਂ।

ਦਾਸ
ਕੰਵਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਦ ਮੂਰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੱਖ

ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰ, ਰਿ–ਮੁਨੀ, ਸਤਿਪੁਰ, ਮਹਾਤਮਾ, ਵੀਰ–ਪੁਰ, ਯੋਧੇ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਵਖਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸਿਆਣੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਾਰਗ–ਦਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਮੂੜ੍ਹ–ਮਤ, ਕਾਵਾਦੀ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਤਰਕੀਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਸਮਝਦੇ ਹਨ । ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਲੱਖਣ ਧਰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ । ਾਇਦ ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਰਮ ਦੇ ਮੂਲ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਜਿਾਂ ਅਧੀਨ ਇਸ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ੱਕੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਕੋਿ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਸੋਚ ਦੇ ਵਿਚਾਰਵਾਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਧੜੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਧੜਾ ਇਹ ਸਿਧ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਕੋਿ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ *ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ*, ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹ ਕਦੀ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਠਗਤ ਵਿਲੇਣ (Textual Analysis) ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਅਤੇ ਕਦੀ ਮੀਣਿਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ (ਖਰੜਾ ਨੰ: **1245**) ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ *ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ* ਦੀ ਆਧਾਰਤ ਸ੍ਰੋਤ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੁਚੇਟਾ ਨੂੰ ਨਵੀਨ ਖੋਜ

ਬਣਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਿ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਤਨਖਾਹ ਵੀ ਲਗਵਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ ਡਾ: ਪਿਆਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾ. ਪਿੰਰਾ ਸਿੰਘ । ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਹੋਰ ਟੋਲਾ ਭਸੌੜੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਨਿਰੰਤਰ ਕੋਿ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਦ–ਮੂਰਤਿ *ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ,* ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਭਸੌੜ, ਮੇਰ ਸਿੰਘ ਔਕ, ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਾੜੀ, ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿੰ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਦਿਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਬੂਬ, ਸ੍ਰ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਸ੍ਰ. ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋ, ਗੁਰਬਖ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਅੰਗਾਨਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪਥ ਦੇ ਹਿਤੈੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮਖੌਟਾ ਪਹਿਨੇ *ਸਪੋਕਸਮੈਨ* ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਿੱਖ ਮਿਨਰੀ ਕਾਲਜ ਆਪਣੇ ਸਵੈ–ਵਿਰੋਧੀ ਤਰਕ–ਵਿਤਰਕਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰੋਲ ਮਿਥਿਆ ਕਥਨਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ *ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ* ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨੀਲ ਹਨ। ਇਸ ਟੋਲੀ ਦੇ ਮੋਢੀ ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਭਸੌੜ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਸਥਾਪਤ ਤੇ ਸਰਵ–ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਰਹਿਤ–ਮਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਾਰੀ ਕਰਕੇ 8 ਅਗਸਤ **1*28** ਈ. ਨੂੰ ਪਥ ਵਿਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਪੂਰੇ **4*** ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ **5-7-1*77** ਈ. ਨੂੰ ਪਥ ਵਿਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਭਸੌੜ ਦੇ ਵਾਰਸ ਸ੍ਰ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ **3** ਮਈ **2001** ਨੂੰ ਪੇ ਹੋ ਕੇ ਤਨਖਾਹ ਲੁਆ ਕੇ ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਦੀ ਖਿਮਾਂ ਜਾਚਨਾ ਦੀ ਜੋਦੜੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਰਹਿਤ–ਮਰਿਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਇਕ ਪੁਸਤਕ *ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ : ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਚੋਣਵੇਂ ਲੇਖ ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ* ਇਸੇ ਸਾਲ ਛਪਵਾ ਕੇ ਵੰਡੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਾਰਸਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦਸਣ ਵਿਚ ਸੰਕੋਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਲਿਖਤਾਂ ਕਾਰਨ ਪਥ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਾਰਸ ਵੀ ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਵਾਂਗ ਰਮਸਾਰ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਆਦੇ ਹੈ :

ਐਸਾ ਕੰਮੁ ਮੂਲੇ ਨ ਕੀਚੈ ਜਿਤੁ ਅੰਤਿ ਪਛੋਤਾਈਐ ॥ ਅੰਗ ੯੧੮

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ-ਪੰਨਾ ੧੧)

ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੀਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਤੂੜੀ ਵਿਚ ਦੱਬ ਦਿੱਤੀ । ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਬੀੜ ਦੇ ਕਾਗ ਪੀਲੇ ਪੈ ਗਏ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਬੀੜ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਦਾ ਭੇਦ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਬੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਥ ਨੇ ਦੁਰਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਤਸਕ "ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਪਣ ਵਿਚ ਗਿ. ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੁਫਰਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿ. ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਸੀ ।

ਜੋ ਤਰਕ-ਵਿਤਰਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਰੜ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਉਹ ਸਿਰਫ ਸਵੈ-ਵਿਰੋਧੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰਕ-ਵਿਤਰਕਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਹੈ-ਕੋਰੇ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰੋ, ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅਨਰਥ ਕਰੋ, ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗਰਮ ਤੇਲ ਪਾਓ । ਪਿਛਲੇ **78** ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਇਹ ਖਰੜ ਗਿਆਨੀ ਭਸੌੜੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਮਾਂਜ-ਪੋਚ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨਿਰੰਤਰ ਕੋਿ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਪੁਰਜੋਰ ਖਡਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਰੂ-ਨਿੰਦਕ ਅਸਫਲ ਰਹੇ । **1*82** ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ ਨੇ ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਖਡਨ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ *"ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਪਨ"* ਵਿਚ ਕੀਤਾ । ਗੁਰਬਖ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਅਫਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਖਡਨ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੋਸਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ "ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ; ਦਮੇ-ਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ " (**2006**), ਕੰਵਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ "ਸਭ ਦੁਸਟ ਝਖ ਮਾਰਾ" (**2005**) ਅਤੇ ਤਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਵਾਲੀ "ਕਾਲਾ ਅੰਗਾਨਾਂ ਦੇ ਕਾਲੇ ਲੇਖ" (**2003**) ਵਿਚ ਕੀਤਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂ-ਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਖਡਨ ਗਿਆਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ *"ਦਸਮ ਗੁਰ ਗਿਰਾ ਪ੍ਰਕਾ ਗ੍ਰੰਥ "*(**1*08**), ਗਿਆਨੀ ਈਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ *"ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਖਡਨ ਦਾ ਖਡਨ "*(**1**0**), ਸ੍ਰ. ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ *ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਦ-ਮੁਰਤਿ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਾਹ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ* (**1*55**) ਵਿਚ ਕੀਤਾ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ

ਸ੍ਰ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਨੈਨਲ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਔਂ ਸਿੱਖਇਮ, ਡਾ. ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਧਰਮ ਪਾਲ ਆਟਾ, ਸ੍ਰ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਜੋਧ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰੀ, ਡਾ. ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪਨੂ, ਡਾ. ਮਹੀਪ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਚਰਨ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਾਂਬਾ, ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨਾ, ਸ੍ਰ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਾ, ਡਾ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇਕੀ, ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਬਰ, ਡਾ. ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਾਨ, ਡਾ. ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ, ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧੀਰ, ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਹਿਗਲ, ਡਾ. ਧਰਮ ਪਾਲ ਸੈਣੀ, ਡਾ. ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਚੋਪੜਾ ਆਦਿ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੇ ਵਿਦਵਤਾ ਭਰਪੂਰ ਲੇਖ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਵਿ ੇ ਤੇ ਖੋਜੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਹਨ ।

ਹੁਣ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕਿਰ ਕਰਨਾ ਰੂਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰਥ ਰਹੇ ਹਨ । ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਿਰ ਕਰਨਾ ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ *ਏ ਇਸਟਰੀ ਔਂ ਦੀ ਸਿਖਸ* (ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ) ਵਿਚ ਹਾਸੋ-ਹੀਣਾ ਬਿਆਨ ਦਾਗ਼ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਸ੍ਰ. ਖੁਵੰਤ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ : *ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ* ਜੋ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ, ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ **1,25,000** ਛੰਦ ਉਚਾਰੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ **1,25,000** ਛੰਦਾਂ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਾਰਨ । ਇਸ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਤਰਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਕਲਿਤ ਹਨ, ਸਵਾ ਲਖ ਛੰਦ ਆਗੇ ਸੋਇ ਇਸ ਮੇ ਏਕ ਘਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇ । ਇਸ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਖੁਵੰਤ ਸਿੰਘ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ :- **1,25,000** ਛੰਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਚਾਰੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ ਵੀ ਘਟ ਛੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ । (History of the Sikhs, vol i, p. 316) ਹੁਣ ਇਸ ਤਰਕ ਦਾ ਵਿਲੇਣ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਚ ਕੁਲ **171*5** ਛੰਦ ਹਨ ਜੋ ਕਿ **1,25,000** ਦਾ **13.75**% ਬਣਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ **10**%, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰ. ਖੁਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਣਿਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਕੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਾ ਛਡਿਆ ਹੈ । ਅਸਲ ਵਿਚ ਖੁਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖਾਸ ਦਸਤਤੀ ਪਨੇ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ : *ਸਵਾ ਲਾਖ*

ਛੰਦਾਗੇ ਹੋਈ ॥ ਜਾ ਮਹਿ ਏਕ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ॥(ਸਤਰ **13**) ਖੁਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਸਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੋਨੀ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਾਇ ਵਾਂਗ ਬਦਲ ਕੇ ਹੋਈ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੋਇ ਕਰਕੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅਨਰਥ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਇਕ ਨਿਰਮੂਲੰ ਕਾ ਖੜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਨਾਕਾਮ ਕੋਿ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਜਦ ਇਹ ਸਤਰ ਪਿਛਲੀ ਸਤਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਤਕ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਦੇ **2255** ਛੰਦ ਲਿਖੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਸਨ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ **1,25,000** ਛੰਦ ਹੋਰ ਲਿਖੇ ਗਏ *(ਛੰਦਾਗੇ ਹੋਈ)* । ਇਸ ਸਤਰ ਵਿਚ ਲੰ ਛੰਦਾਗੇ ਹੋਈ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਇਹ ’ਹਿਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ **1,25,000** ਛੰਦ ਹੋਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਗਏ । ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਟ ਸਬੂਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿੰਨੇ ਛੰਦ ਲਿਖੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ **1,25,000** ਛੰਦ ਹੋਰ ਉਚਾਰੇ ਗਏ । ਪੂਰੇ ਪਨੇ ਉੱਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਖੁਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਸਰੋਤ ਦੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕਿ ਹਵਾਲਾ ਉਹ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

1★★★ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਸੀਪਲ ਬੇਅਤ ਕੌਰ ਨੇ ਇਕ ਪੁਸਤਕ *ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ : ਇਕ ਅਪੂਰਵ ਕ੍ਰਿਤੀ* ਲਿਖੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਜੀ ਦੇ ਪੁਤਰ ਸੰਗੋਾਹ ਅਤੇ ਸੰਗਰਾਮ ਾਹ ਨੂੰ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਮਨਦੇ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਾਂ ਤੇ ਸਪਟ ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗੋਾਹ ਨੂੰ ਸੰਗਰਾਮ ਾਹ ਦੇ ਖਿਤਾਬ ਨਾਲ ਨਿਵਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਿਕਾ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਨਾ **207** ਉੱਤੇ ਸੰਗੋਾਹ ਨੂੰ ਸੰਗਰਾਮ ਾਹ ਦਾ ਭਰਾ ਦਸ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਜੀ ਦੇ ਪਜ ਪੁਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰਤੀਬ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ : ਸੰਗੋ ਾਹ, ਜੀਤ ਮਲ, ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ, ਗੰਗਾ ਰਾਮ, ਮਾਹਿਰੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਕਿਰ ਆਪਣੀ ਕਥਾ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ :

ਤਹਾ ਸਾਹ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਕੋਪੇ ॥
ਪਚੋ ਬੀਰ ਬੰਕੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਾਇ ਰੋਪੇ ॥
ਹਠੀ ਜੀਤ ਮਲੰ ਸੁ ਗਾਜੀ ਗੁਲਾਬੰ ॥
ਰੰਣੰ ਦੇਖੀਐ ਰੰਗ ਰੂਪ ਸਹਾਬੰ ॥ **4**॥
ਹਠਿਯੋ ਮਾਹਰੀ ਚੰਦਯੰ ਗੰਗ ਰਾਮ ॥
ਜਿਨੈ ਕਿਤੀਯੰ ਜੀਤਿਯੰ ਫੌਜ ਤਾਮ ॥

ਕੁਪੇ ਲਾਲ ਚੰਦੰ ਕੀਏ ਲਾਲ ਰੂਪ ॥
ਜਿਨੈ ਗਜਯੰ ਗਰਬ ਸਿੰਘੰ ਅਨੂਪ ॥ **5**॥

(ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ, **8L4-5 ★★**)

16 ਜੁਲਾਈ **2000** ਨੂੰ ਪਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿਚ ਸ੍. ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਾਗਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ **2276½** ਪਨਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰੰ **70** ਪਨੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਹਨ । ਅਜ **6** ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ **2276** ਪਨਿਆਂ ਵਾਲੀ *ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ* ਦੀ ਬੀੜ ਦੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸੱਕੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਰਨ ਕਰਕੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਨਿਰਮੂਲ ਤੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ । ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹਥ ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਪਤਰੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਦ ਕਿ ਛਾਪੇ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਪਨੇ ਹਨ । ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਥ ਲਿਖਤ ਬੀੜ ਜਾਂ ਛਾਪੇ ਦੀ ਬੀੜ ਦੇ **2276** ਪਨੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ।

ਸਵਰਗੀ ਪ੍ਰਿਸੀਪਲ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਸਫੈਦ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਿ ਕੀਤੀ ਕਿ *ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ* ਵਿਚ ਮਹਾਂਕਾਲ ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ :

ਜਪਿ ਗੋਬਿੰਦੁ ਗੋਪਾਲ ਲਾਲ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿ ਤੂ ਜੀਵਹਿ ਫਿਰਿ ਨ ਖਾਈ ਮਹਾਕਾਲੁ ॥1॥
ਰਹਾਉ ॥ ਅਗ 885 ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਰਗੀ ਸ੍. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ–ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਇਟਸ ਹਿਸਟਰੀ ਅਤੇ ਸਵਰਗੀ ਸ੍. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ‘ਫਿਕਨਲ ਆਇਡੈਨਟਿਟੀ ਔਫ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ’ ਜੋ ਕਿ ‘ਅਬਸਰੈਕਟਸ ਆਂ ਸਿਖ ਸਟੱਡੀ ’, ਜੁਲਾਈ **1★★0** ਵਿਚ ਛਪੇ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਮੂਲੰ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੇ ਇਹ ਤਤਹੀਣ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ : (**1**) ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ; (**2**) ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਕਾਲੀ ਜਾਂ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਸਰੋਤ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੋਭਾ, ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਾਹੀ **10**, ਪਰਚੀਆਂ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਆਦਿ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕਿਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਮਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਕਵੀ ਸੈਨਾਪਤਿ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਤ ਗੁਰ ਸੋਭਾ **1711** ਈ: ਵਿਚ

ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤੀ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ **16*8** ਈ. ਤਕ ਸਹੀ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕਲਮਬੰਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਲਮਬੰਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਂ ਟਪਲਾ ਖਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਈ ਥਾਂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ (**12, 18, 32, 40, *L31, 12L28, 30, 31, 37, 43, 44, 4***) ਅਤੇ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੀਦੀ ਸਥਾਨ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਜਾਇ ਸਰਹਿੰਦ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹੀ ਕਵੀ ਸੈਨਾਪਤਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਨਿਹਕਲੰਕੀ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਇਸ ਤੁਕ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ: ਭਲੁ ਭਾਗ ਭਬਾ ਤੁਮ ਤਾਹਿ ਕਹੋ, ਗੜ੍ਹ ਆਨੰਦ ਫੇਰਿ ਬਸਾਵਹਿਗੇ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪ: **581-83**, ਗੁਰ ਸੋਭਾ, ਅਧਿਆਏ **1*L11-12**)। ਇਸੇ ਗੁਰ ਸੋਭਾ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਮੇਰ ਸਿੰਘ ਅੋਕ ਅਤੇ ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਹ ਗਲ ਸਵੀਕਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਵੀ ਸੈਨਾਪਤਿ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸਰੋਤ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸੁਣ-ਸੁਣਾ ਕੇ ਲਿਖੀਆਂ ਉਸ ਵਿਚ ਉਹ ਟਪਲਾ ਖਾ ਗਿਆ ।

ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਂ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਉਤਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਪਾਦਿਤ ਬੀੜ (**1734** ਈ:) ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ । ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਦੂਸਰਾ ਸਰੋਤ **1734** ਵਿਚ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭਗਤਮਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਕਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ : ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਰਾਂ ਥੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਆਦਿ ਬਾਣੀ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) ਜੋ ਹੋਈ ਸੋ ਭਗਤਮਈ ਹੈ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਾਹ ਜੋ ਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੁੱਧਮਈ ਹੈ । ਕੈ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤਰ ਹਨ । ਇਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿਉਂ ਕਰ ਸਮਝੀਐ । ਤਾਂ ਭਾਈ ਜੀ ਕਹਿਆ, ਜੈ ਅਰਜਨ ਜੁੱਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤ੍ਰ ਛੋਡ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤੇ ਕ੍ਰਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੀਤਾ ਉਦੇ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਵਰਨ ਆ੍ਰਮ ਦਾ ਯੁੱਧ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਸੀ, ਤੈਸੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਅਹਿੰਸਾ ਧਰਮ ਜਾਣ ਕੇ ਤ੍ਰ ਛੋਡ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਤੇ ਮਲੇਾਂ ਨੇ ਤ੍ਰ ਪਕੜ ਲੀਤੇ ਸਨ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਭਗਤ ਹੋਵਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦੇਂਦੇ । ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਾਲਸੇ ਨੂੰ ਰਘੁਵੰ ਜਾਣ ਕੇ ਫੇਰ ਰਾਜ ਲੈ ਦੇਵਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੁੱਧਮਈ ਬਾਣੀਆਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹੈਨ ਤੇ ਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਤੀ....ਉਪਦੇ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਰੀਰ ਤੁਸਾਂ ਝੂਠੇ ਜਾਣਨੇ ਤੇ ਤੁਸਾਡੇ ਵਰਨ ਦਾ ਧਰਮ ਜੁਧ ਹੈ, ਜੁੱਧ ਕਰਨਾਂ, ਜੀਤੋਗੇ ਤਾਂ ਰਾਜੁ

8

ਭੋਗੋਗੇ । ....ਚਰਿਤ੍ਰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖੇ ਹੈਨਿ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਤੁਸਾਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਬੰਧਣਾ । (ਸਾਖੀ **128**)

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਦਰ ਾਹ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਅਨੰਦ ਰਾਮ ਮੁਲਿਸ, ਜੋ ਕਿ ਪਜਾਬੀ ਖੱਤਰੀ ਸੀ, ਨੂੰ **1745** ਵਿੱਚ ਸੰਭਲ ਦੀ ਮਸਜਿਦ ਦਾ ਬਿਊਰਾ ਲਿਖਣ ਲਗਿਆਂ ਹਿੰਦੀ ਭਾ ਦੀ ਇਕ ਸਤਰ ਨੇ ਜਿਸ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਸੰਕੇਤਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਕਬਰ ਦੇ ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਇਹ ਮਸਜਿਦ ਵਿ ਮਦਿਰ ਸੀ । ਜਿਹੜੀ ਸਤਰ ਨੇ ਅਨੰਦ ਰਾਮ ਮੁਲਿਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਉੱਜੜੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਲ ਦਿਵਾਇਆ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਰਚਿਤ ਨਿਹਕਲੰਕੀ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਿਤ ਹੈ : ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲ ਕੇ ਹਰਿਜੂ ਹਰਿਮਦਰ ਆਵਹਗੇ ॥ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਨਿਹਕਲੰਕੀ ਅਵਤਾਰ, **141-56**, ਪ. **583**) । ਅਨੰਦ ਰਾਮ ਮੁਲਿਸ ਦੀ ਇਹ ਖੋਜ ਦਾ ਆਧਾਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਚਿਤ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰਚਨਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿ ਉਹ ਅਣਜਾਣ ਸੀ । (ਇਸ ਸ੍ਰੋਤ ਦੀ ਵਾਕੀ ਲਈ ਮੈਂ ਸ੍ਰ. ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਦਿਉਲ, ਯੂ.ਕੇ. ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅਤਿ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ) ਕੂਇਰ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਤ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਾਹੀ **10, 1751** ਈ. ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ, ਨੇ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਾਲਸਾ ਸਾਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕਿਰ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਲਮਬੰਦ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਇਸੇ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲੇ ਵੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ । (**6L165**) । ਇਹੀ ਕੂਇਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਕ੍ਰਿਨ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਵੀ ਕਿਰ ਕਰਦਾ ਹੈ (**6L2**) ਸ੍ਰ. ਮੇਰ ਸਿੰਘ ਅੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਲਿਖੀ, ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪੁਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੂਇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਧਾਰ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਗੁਰ ਸੋਭਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਨ ।

ਪਜਵਾਂ ਸਰੋਤ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਕੋਕਿ ਦੀਆਂ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ **17*0** ਈ. ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ । ਇਹ ਸਰੋਤ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕ ਰਚਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਸਦਾ ਬਲਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦਾ ਉਦੇ , ਰਚਨਾ ਕਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੇ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਹੀ ਸਰੋਤ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ **16**** ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਾਲਸਾ ਸਾਜਣ ਸਮੇਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਜੇ ਬਾਣੀਆਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ,

ਆਨੰਦੁ ਸਾਹਿਬ, ਚੌਪਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾ ਸਵਈਏ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਬਾਤ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਰੋਤ ਵਿਚ ਮਹਾਂਕਾਲ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਵਿ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਜੁੰਡਲੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ, ਸਾਖੀ ਨੰ. 33, 38, 40, 43-45, 4*, 56, 5*, 60, 63, 67, 73, 78, 85, 101, 103, 105।

ਛੇਵਾਂ ਸਰੋਤ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਦਾ "ਬੰਸਾਵਲੀਨਾਮਾ ਦਸਾਂ ਪਾਤਾਹੀਆਂ ਕਾ" ਜੋ ਕਿ 176*-70 ਈ. ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਸੰਮਤ 1755 ਬ੍ਰਿ. 16*8 ਈ. ਦਿੱਤਾ ਹੈ (ਚਰਣ 14L223-24)। ਇਸੇ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਬਲਕਿ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਸੈਨਾਪਤਿ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੇ ਹਵਾਲੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ।(ਚਰਣ 14L165-6*)। ਸੱਤਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਰੋਤ ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਿਬਾਦੇ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਹਵਾਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ :

ਦੁਹੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈ ਬਾਣੀ ਜੋਈ ॥
ਚੁੰਨ ਚੁੰਨ ਕੰਠ ਕਰੇ ਨਿਤ ਸੋਈ ॥
ਦਸਮੀਂ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਦਿਨ ਜੇਤੇ ॥
ਪੁਰਬ ਸਮਾਨ ਕਹੇ ਹੈ ਤੇਤੇ ॥
ਸੁਨਹੁ ਸਿੰਘ ਇਕ ਬਚਨ ਹਮਾਰਾ।
ਪ੍ਰਥਮੇ ਹਮ ਨੇ ਜਾਪੁ ਉਚਾਰਾ।
ਪੁਨ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਜੋ ਕਹੀ।
ਬੇਦ ਸਮਾਨ ਪਾਠ ਜੋ ਅਹੀ।
ਪੁਨ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਬਨਵਾਯੋ।
ਸੋਢਿ ਬੰਸ ਜਹ ਕਥਾ ਸੁਹਾਯੋ।
ਪੁਨ ਦੋ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਨਾਏ।
ਅਤਰ ਕੇ ਸਭ ਕਬਿ ਮਨ ਭਏ।
ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਬੋਧ ਹਮ ਕਹਾ।
ਜਸ ਪਾਠ ਕਰ ਹਰਿ ਪਦ ਲਹਾ।

ਪੁਨ ਚੋਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਕਹਾਨੀ।
ਬਰਨਨ ਕਰਾ ਸਮਝੀ ਸਭ ਗਯਾਨੀ।
ਦਤਾਤ੍ਰੇਯਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸੁਨਾਏ।
ਪੁਨ ਬਚਿਤਰ ਬਖਯਾਨ ਬਨਾਏ।
ਤ੍ਰਿਨ ਕੋ ਭੀ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਬਖਾਨਾ।
ਪੜ੍ਹੇ ਮੂੜ੍ਹ ਸੋ ਹੋਇ ਸਯਾਨਾ।
ਬਦ ਹਾਰ ਕੇ ਸੁਖਦਾਈ।
ਸਬੈ ਨ੍ਰਿਪਨ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਨਾਈ।
ਸੋ ਮੈ ਹਿਤ ਕਰਿ ਬਰਨ ਸਵਾਰੀ।
ਪੁਨ ਕਹ ਰਹਤ ਨ ਕਹੂੰ ਉਚਾਰੀ।
ਚਾਰ ਸੈ ਚਾਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਨਾਏ
ਜਹਾਂ ਜੁਵਤਿਨ ਕੇ ਛਲ ਦਿਖਰਾਏ

9

ਅਠਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਸਰੋਤ, ਪਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਯਾਨ ਦੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਪੋਥੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਛੋਣਾ ਸਿੰਘ ਨੇ 6 ਵੈਸਾਖ 1780 ਬ੍ਰਿ./ ਅਪ੍ਰੈਲ 3, 1723 ਈ: ਬੁਧਵਾਰ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦੀ ਪੋਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਂ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 1723 ਈ: ਤਕ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਯਾਨ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਾਲਸਾ ੌਜ ਦੇ ਜਰਨੈਲ ਆਪਣੇ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਤਰਕ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਕਿੰਨੀ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਾਲਸੇ ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਰਣ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਮਝਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਧੰਨ ਹਨ ਸਾਡੇ ਅਜੋਕੇ 60-70 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੁਰਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਿਵਾਏ ਕਾਮ ਵਾਨਾ ਦੇ ਕੁਝ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਹੀ ਫਰਕ ਗੁਰਮੁਖ ਯੋਗੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨਮੁਖ ਭੋਗੀਆਂ ਦੇ ਆਚਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵੀ ਹੈ।

ਜੇ ਸਾਡੇਂ ਕਾਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸਬੂਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾ (1776 Jh.), ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾ (1843 ਈ.), ਪਥ ਪ੍ਰਕਾ (1841 ਈ.) ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾ. 10 (17*7 ਈ.) ਆਦਿ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਚਾਨਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ

ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਧਾਰ ਸਰੋਤ ਬਣਾਇਆ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਨ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਮਬੰਦ ਕੀਤੀ ਹੈ :

ਸਤਰਾਂ ਸੈ ਪੈਂਤਾਲ ਮੇ

ਸਾਵਨ ਸੁਦਿ ਤਿਥ ਦੀਪ ॥
ਨਗਰ ਪਾਵਟਾ_ਭ ਕਰਨ
ਜਮਨਾ ਬਹੈ ਸਪੀਪ ॥

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਕ੍ਰਿਨਾਵਤਾਰ, **2480** ॥

ਇਸ ਅਦਰੂਨੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਫ ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਸਾਵਨ ਸੁਦੀ **1785** ਬਿ., **24** ਜੁਲਾਈ **1688** ਈ., ਮੰਗਲਵਾਰ ਤਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ **2480** ਛੰਦ ਲਿਖ ਚੁਕੇ ਸਨ । ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੀ ਪੁਟੀ ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਇਰ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਾਹੀ **10** **(6L2)** ਤੇ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਕੋਕਿ ਦੀ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ (ਸਾਖੀ ਨੰ. **43**) ਪ੍ਰਮੁਖ ਹਨ ।

ਕ੍ਰਿਨ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਅਸੂ ਸੁਦੀ **3**, **1785** ਬ੍ਰਿ./**27** ਸਤੰਬਰ **1688** ਈ. ਸੋਮਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ, ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਯੁੱਧ, ਜਿਤ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ । ਇਸ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਤਕ ਸੁਦੀ **13**, **1745** ਬ੍ਰਿ., **27** ਅਕਤੂਬਰ **1688** ਈ. ਨੀਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਕਪਾਲ ਮੋਚਨ ਆ ਗਏ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ "ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਯਾਨ" ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ :

ਨਦੀ ਜਮਨਾ ਕੇ ਤੀਰ ਮੇ,
ਤੀਰਥ ਮੁਚਨ ਕਪਾਲ ।
ਨਗਰ ਪਾਂਵਟਾ ਛੋਰ ਹਮ,
ਆਏ ਤਹਾਂ ਉਤਾਲ ।**2**॥

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਯਾਨ, ਨੰ. **71** ॥

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਇਹ ਅਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਕਿ **1688** ਈ. ਤਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ, ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ, ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ, ਕ੍ਰਿਨਾਵਤਾਰ, ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਯਾਨ (**71** ਚਰਿਤ੍ਰ ਤਕ)

ਲਿਖ ਚੁਕੇ ਸਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ (ਆਪਣੀ ਕਥਾ) ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਤੇ ਠੋਸ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਮਬੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ :

ਤ੍ਰਿਤਯ ਬਾਣ ਮਾਰਿਯੋ ਸੁ ਪੇਟੀ ਮਝਾਂਰੰ ॥
ਬਿਧਿਅ ਚਿਲਕਤੰ ਦੁਆਲ ਪਾਰੰ ਪਧਾਰੰ ॥
ਚੁਭੀ ਚਿੰਚ ਚਰਮ ਕਛੂ ਘਾਇ ਨ ਆਯੰ ॥
ਕਲੰ ਕੇਵਲੰ ਜਾਨ ਦਾਸੰ ਬਚਾਯੰ ॥
ਜਬੈ ਬਾਣ ਲਾਗਿਯੋ ਤਬੈ ਰੋਸ ਜਾਗਿਯੋ ॥

ਜਿਸ ਪੇਟੀ ਨੂੰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਯੁਧ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤੀਰ ਦੀ ਛੋਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੀਰ ਰਸ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਉਹ ਅਜ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਪਾਸ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਈ ਹੈ । ਇਸ ਪੇਟੀ ਉੱਤੇ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਠੋਸ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਚਾਰਿਆ, ਅਤੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਰਚਨਾ ਹੈ ।

1711-1880 ਈ. ਤਕ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਦਿੱਤੇ **13** ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਫ ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰ: ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਯਕੜਬਾਜ਼ੀਆਂ ਲਿਖਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਭੁਲ ਗਏ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਕਲਪਤ ਅਟਕਲਬਾਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਜੁਗਤੀ ਕਥਨਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਬਲਕਿ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਲੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਈ. ਐਚ. ਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ : ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਤਥਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਹੀਣ ਤੇ ਨਿਰਮੂਲ ਹੈ ਅਤੇ ਤੱਥ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਿਰਮੂਲ ਤੇ ਨਿਰਜੀਵ ਹਨ । (What is History) । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਿਸ ਉਦੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਵਾਚੇ ਇਹ ਝੂਠੇ ਬਿਆਨ ਦਾਗੇ, ਉਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਤੱਤ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਤੇ ਫੇਰ ਤਥਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਹੇ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਝੂਠ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਰਧਾਵਾਨ, ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਗੁਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸੱਕੇ ।

ਜਦੋਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਝੂਠ ਦਾ ਬਾਰ ਗਰਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਇਸ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਪਾਉਂਦੇ । ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਦਾ ਸੋਧ ਪੱਤਰ ਸ੍. ਮੇਰ ਸਿੰਘ ਔਕ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਤਰਮਾਨੀ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਧ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦਲੀਲ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਹੀਂ ਸਿਵਾਇ ਕੁਝ ਪੁਰਾਤਨ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਪਾਠ-ਭੇਦ ਦੇ । ਜੋ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੋਧ ਪਤਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖੋਜ ਦਾ ਅ ਮਾਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਡਾ. ਜੱਗੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਆਦਿ ਬੀੜ ਅਤੇ ਦਸਮ ਦੀ ਬੀੜ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਸੰਕਲਨ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਉਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਟ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਡਾ. ਜੱਗੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਇਸ ਸਫੈਦ ਝੂਠ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਟੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦੇਖਣੀ-ਪਰਖਣੀ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀੜ ਦੇਖੇ ਬੈਰ ਹੀ ਸੁਣੇ-ਸੁਣਾਏ ਯੱਕੜ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ, ਜੋ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹਾਲੇ ਤਕ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਸੇ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਦੀ ਤਾਜਾ ਮਿਸਾਲ ਸ. ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ (ਮੋਹਾਲੀ) ਦੀ ਲਿਖਤ ਗਲਿੰਪਸਿਸ ਔਫ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ (Glimpses of Chandi Charitar) ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਭਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਚੰਡੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕਿਰ ਨਹੀਂ । ਅਸਲ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਦੇਵੀ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਨੂੰ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪੁਰਾਣ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਹਨ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਵਾਦੀ ਖਰੜ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਥਿਆਰ ਹੈ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅਨਰਥ ਕਰਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕੁ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਰੂਰੀ ਹਨ । ਇਹ ਂ ਕਾਵਾਦੀ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭਗਉਤੀ ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਦੁਰਗਾ ਦੱਸੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਸਪਟ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ । ਰਿੀ ਮਾਰਕੰਡੇ ਨੇ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਦੁਰਗਾ ਲਈ 108 ਨਾਮ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਭਗਉਤੀ ਉਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਭਗਉਤੀ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣਿਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਭਗਉਤੀ ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੋ ਵਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਾਰੀ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਵਿਚ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ :

ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰ ਕੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਈਂ ਧਿਆਇ ॥
-ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ, 1, ਪ 11* ॥
ਲਈ ਭਗਉਤੀ ਦੁਰਗ ਾਹ ਵਰਜਾਗਨਿ ਭਾਰੀ ॥
- ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ, 53L2, ਪ 127 ॥

ਹੁਣ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਰੜ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਨਵੀਨ ਸੋਚ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਸ ਉੱਪਰਲੀ ਸਤਰ ਦੇ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਯੁਧ ਕੀਤਾ । ਦੂਸਰੇ ਇਹ ਜੁੰਡਲੀ ਇਹ ਕਹਿਣੋ ਨਹੀਂ ਥੱਕਦੀ ਕਿ ਮਹਾਂਕਾਲ ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਵਿ ਜੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਿ ਜੀ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ । ਵੇਦਿਕ ਤੇ ਉਪਨਿਦ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਵੀ ਮਹਾਂਕਾਲ, ਕਾਲੋ-ਕਾਲ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਲਈ ਹੀ ਵਰਤੇ ਗਏ । ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਬਦ ਕੋਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਲ ਅਤੇ ਮਹਾਂਕਾਲ ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । (ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ: (1) ਮੁਕੰਦ ਲਾਲ ਸਿਰੀਵਾਸਤਵਾ, ਗਿਆਨ ਬਦ ਕੋ; (2) ਵੀ. ਐਸ. ਆਪਟੇ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਐਟਮੋਲੋਜੀ; (3) ਰਾਜਬਲੀ ਪਾਂਡੇ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕੋ; (4) ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਵਰਮਾ, ਮਾਣਕ ਹਿੰਦੀ ਕੋ; (5) ਸਯਾਮ ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ, ਹਿੰਦੀ ਬਦ ਸਾਗਰ ਅਤੇ (6) ਡਾ. ਐਸ. ਐਸ. ਜੋੀ, ਪਜਾਬੀ-ਅਗਰੇਜੀ ਕੋ) । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਕਾਲ ਅਤੇ ਮਹਾਂਕਲ ਇਸ ਸ੍ਰਿਟੀ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਇਸ ਨੂੰ ਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਕਤੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਜੋ ਕਿ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਸੁਆਮੀ ਹੈ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਲਈ ਕਈ ਕਰਮ-ਨਾਮਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਲ, ਸਰਬ-ਕਾਲ, ਮਹਾਕਾਲ, ਕਾਲ-ਕਾਲੇ, ਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਅਨੰਕਾਲ, ਕਾਲੰ ਕਾਲ । ਮਹਾਕਾਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਬਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹਨ ਸਰਵ-ਉੱਚ ਸਮਾਂ ਜੋ ਕਿ ਸ ਮੇਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਇਹ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਦੀਵੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਟੀ ਨਾਵਾਨ ਹੈ । ਮਹਾਕਾਲ ਬਦ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਿਆਦ (80%) ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਯਾਨ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦ ਵਿ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਖਰੜ ਗਿਆਨੀ ਵਿ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਨਾਕਾਮ ਕੋਿ ਵਿਚ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਸਾਕਤ ਕਵੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ । ਪਰ ਪਿਛਲੇ 40 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ

ਇਹ ਨਵੀਨ ਖੋਜੀ ਉਸ ਸਾਕਤ ਕਵੀ ਦੇ ਨਾਮ, ਨਿਵਾਸ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਹੋਂਦ, ੍ਹੇਣੀ ਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਦੱਸਣ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਮ ਰਹੇ । ਇਹ ਇਸ ਚੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਚਾਲਾਕ ਸਾਕਤ ਕਵੀ ਦੀ ਚਾਲ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਧੂਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਅਧੂਰੀ ਚਾਲ ਕਿਉਂ ਚੱਲੀ । ਸਭ ਵਿਦਵਾਨ ਇਹ ਮਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ (ਆਪਣੀ ਕਥਾ), ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ, ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤਰ ਅਧੂਰੇ ਹਨ । ਜੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਚੰਡੀ ਚਰਿਤਰ (1-2), ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ, ਤਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਪੁਰਾਣ, ਕਬਿਤ ਸਵੱਈਏ, ਫਰਨਾਮ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਜਦਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਬਦ 2 ਵਾਰ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ (864) ਤੇ ਚਰਿਤਰੋ ਪਖਯਾਨ (242) ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ, ਕ੍ਰਿਨਾਵਤਾਰ ਵਿਚ ਸਯਾਮ ਨਾਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਦਕਿ ਚਰਿਤਰੋ ਪਖਯਾਨ ਵਿਚ ਰਾਮ, ਸਯਾਮ ਤੇ ਕਾਲ ਨਾਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ੍ਰੁ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾ. ਦਸਵੀਂ ਜਾਂ ਪਾਤਾਹੀ 10 ਲਿਖਿਆ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਗੋਬਿੰਦ, ਰਾਮ, ਯਾਮ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੀ ਉਪਨਾਮ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੀ ਨਾਮ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ । ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਗਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਮਨੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਛੰਦ ਰਾਮ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਛੰਦ ਸਯਾਮ ਦਾ ਹੈ । ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਯਾਨ ਵਿਚ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨੰ: 183, 1*3, 222, 227, 242, 336, 3*6, 401 ਵਿਚ ਰਾਮ ਤੇ ਯਾਮ ਨਾਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਨ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਰਾਮ ਤੇ ਯਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ (ਛੰਦ 1373, 1822, 1*83, 2238, 47*6), ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚ ਗੋਬਿੰਦ ਤੇ ਯਾਮ ਨਾਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।(ਛੰਦ 862, 865) । ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਯਾਨ ਤੇ ਕ੍ਰਿਨ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚ ਰਾਮ ਤੇ ਯਾਮ ਨਾਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਕ ਯਾਂ ਦੋ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਵਕਫੇ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । (ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਯਾਨ: 10*L1*, 22, ਕ੍ਰਿਨ ਅਵਤਾਰ, 1872-73, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਐਸੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਛੰਦ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹੋਣ । ਕਿੰਨੀ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਇਹ ਖਰੜ ਗਿਆਨੀ ਵਿ ਲਈ 1008 ਨਾਮ ਕਬੂਲਦੇ ਹਨ, ਵਿਨੂ ਲਈ 1000 ਨਾਮ ਵੀ ਕਬੂਲਦੇ ਹਨ, ਚੰਡੀ ਲਈ 108 ਨਾਮ ਜੋ

ਕਿ ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਰੌਨ ਦਿਮਾਗਾਂ ਦੀ ਕਾਢ ਹਨ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਉਪਨਾਮ ਕਬੂਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ । ਕਾਲ ਤੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਵੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਨਾਮਾਵਲੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ । ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੋਬਿੰਦ, ਰਾਮ, ਯਾਮ, ਕਾਲ, ਹਰਿ ਬਦ ਜਿਥੇ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਬੋਧਕ ਹਨ, ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁਤੰਤਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਾਚਨ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬਖੀਾਂ ਦਾ ਕਿਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਰੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਮਗਲਾਚਰਣ ਯਾਂ ਉਪਸੰਹਾਰ (ਰਚਨਾ ਦੇ ਅਤ) ਵਿਚ ਸਿਰੰ ਤੇ ਸਿਰੰ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਉਸ ਦੇ ਕਰਮ ਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਸਰੋਤਾਂ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਂ ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਮੂਲ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਅੱਖਰ ਬਧ ਅਨੁਵਾਦ (literal translations) ਕੀਤਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੂਲ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੇ ਤਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੀ ਅਤੇ ਫਲਸੈ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਅਨੂਠਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਵੀਰ ਨਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ । ਇਸ ਦੀ ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਹੈ । ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ, ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਦੁਰਗਾ ਸਪਤਤੀ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਅਨੁਵਾਦ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦ ਹੈ, ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ । ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਇਸ ਕਥਾ ਦੇ 13 ਅਧਿਆਇ ਤੇ 700 ਸਲੋਕ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਕਤ ਬਿਲਾਸ ਦੇ 8 ਅਧਿਆਇ ਤੇ 233 ਛੰਦ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੁਚੇਤ ਮਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਪਹਿਲੇ 4 ਅਧਿਆਇ ਜੋ ਕਿ ਦੁਰਗਾ ਉਸਤਤੀ ਵਿਚ ਹਨ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਯੁਧਾਂ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਇਕਠੇ ਹੋਣ, ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਤੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ । ਸੱਚ ਤੇ ਨੇਕੀ ਦੀ ਕਤੀ ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਚੰਡੀ ਦੇ ਨੇ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵੀ ਗੁਰੂ

ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਦਕਿ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਦੁਰਗਾ ਵਲੋਂ ਰਾਬ ਦੇ ਸੇਵਨ ਦੀ ਬਾਤ ਭੀ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ। ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਦੇ 11 ਤੇ 12 ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਉਸਤਤਿ ਤੇ ਮਹਾਤਮ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਕਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪਾਸੋਂ ਨੇਕ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਵਾਸ ਨਾਲ ਡਟੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ :

ਦੇਹਿ ਸਿਵਾ ਬਰ ਮੋਹਿ ਇਹੈ
ਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਟਰੋਂ ॥
ਨ ਡਰੋ ਅਰਿ ਸੋ ਜਬ ਜਾਇ ਲਰੋਂ,
ਨਿਸਚੈ ਕਰ ਆਪਨੀ ਜੀਤ ਕਰੋਂ ॥
ਅਰੁ ਸਿਖ ਹੌ ਆਪਨੇ ਹੀ ਮਨ ਕੌ
ਇਹ ਲਾਲਚ ਹਉ ਗੁਨ ਤਉ ਉਚਰੋਂ ॥
ਜਬ ਆਵ ਕੀ ਅਉਧ ਨਿਧਾਨ ਬਨੈ
ਅਤ ਹੀ ਰਨ ਮੈ ਤਬ ਜੂਝ ਮਰੋ ॥
ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ, 231 ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਡੀ-ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੂਜਾ ਜੋ ਕਿ ਦੇਵੀ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਮੂਲ ਸਰੋਤ ਵਿਚ ਅਸੁਰ ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ, ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ, ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਅਤੇ ਹਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰੰ ਆਪਣੇ ਭਗਉਤੀ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਦੈਵੀ ਕਤੀ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ, ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੂਜਾ, ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਵਿਚ ਪੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੁਰਗਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ, ਦੁਰਗਮ, ਅਗਮ ਅਤੇ ਇਸੇ ਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ :

ਕਿਸਨ ਬਿਸਨ ਕਬਹੂੰ ਨਹਿ ਧਿਆਊਂ ॥
ਕਾਨ ਸੁਨੇ ਪਹਿਚਾਨ ਨ ਤਿਨ ਸੋਂ ॥
ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਕ੍ਰਿਨ ਅਵਤਾਰ, 434, ਪ. 310 ॥
ਜਵਨ ਕਾਲ ਸਭ ਜਗਤ ਬਨਾਯੋ ॥
ਦੇਵ ਦੈਤ ਜਛਨ ਉਪਜਾਯੋ ॥

ਆਦਿ ਅਤਿ ਏਕੈ ਅਵਤਾਰਾ ॥
ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਸਮਝਿਯਹੁ ਹਮਾਰਾ ॥*॥
ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ, * ਪ. 138 ॥

ਇਹ ਦੋ ਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਬਿਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਨਦੇ, ਦੁਰਗਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਇਟ ਮਨਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਵਤਾਰ ਪੁਰ ਨੂੰ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਾਡੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਖਰੜ ਗਿਆਨੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰੁਧ ਮਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕਰ ਸਕਣ।

ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ਦੇ ਮਗਲਾਚਰਣ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਨੌਂ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ। ਸਾਡੇ ਇਹ ਖਰੜ ਗਿਆਨੀ ਇਹ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿ ਵਿਚ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਅਤੇ ਸਿਖ ਕੌਮ ਦੀ ਮਹਾਨ ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਿਆਣੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ 18 ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਬਣਾਈ ਗਈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਲਹਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਇਹ ਹੁਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਰਚਿਤ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ, ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੂਜਾ, ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ਆਦਿ ਦੀ ਮੂਲ ਪੁਰਾਣਕ ਸਰੋਤਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਫ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੁਚੇਤ ਮਨ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣਕ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੌਰਾਣਕ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਮਿਥਹਾਸਕ ਅ ਤਮ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੇ ਕੀਤਾ। ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬਦ ਨਿਸੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੋ ਵਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ :

ਕਾਲੀ ਅਉ ਚੰਡ ਕੁਵੰਡ ਸੰਭਾਰ ਕੈ

13

ਦੈਤ ਸੋ ਜੁਧ ਨਿਸੰਗ ਸਜਿਓ ਹੈ। ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ,171॥

ਬਾਹੈ ਨਿਸੰਗ ॥ ਊਠੈਂ ਝੜ੍ਹੰਗ ॥

ਤੁਪਕ ਤੜਾਕ ॥ ਉੱਠਤ ਕੜਾਕ ॥ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੂਜਾ, 30 ॥

ਇਸ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬਦ ਦਾ ਪਜਾਬੀ ਸਮਰੂਪ ਹੈ ਨਿਹੰਗ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇੰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ: ਨਿਰਭਉ ਹੋਇਓ ਭਇਆ ਨਿਹੰਗਾ, (ਪ: 3*2) । ਨਿਹੰਗ ਬਦ ਦਾ ਇੱਥੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਉਸ ਇਨਸਾਨ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨਿਰਭਉ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਨਿਡਰ ਹੈ, ਨਿਧੜਕ ਹੈ । ਇਸ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬਦ ਨਿਸੰਗ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਿਹੰਗ (ਪਜਾਬੀ ਰੂਪ) ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੋਂ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥਿਆਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਥੇ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਈ ਸਿਧਾਂਤ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ : ਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, "ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ੰਤਹਿ ॥", ਸਵਾ ਲਾਖ ਸੇ ਏਕ ਲੜਾਊਂ, ਤਬੈ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਕਹਾਊਂ, ਧਰਮ ਯੁੱਧ "ਦੇਗ-ਤੇ ੰਤਹਿ" ਆਦਿ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਸਰਵ-ਕਤੀਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੰਘਾਰਨ ਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਾਲਸੇ ਲਈ ਤੱਤ ਗਿਆਨ, ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਅਤੇ ਹੌਂਸਲੇ ਦਾ ਉਹ ਸੋਮਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਂਲਸੈ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰੀ 18 ਵੀਂ ਸਦੀ ਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਥ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅਸੁਰ ਕਤੀਆਂ ਤੇ ਫਤਹਿ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣ ਤੇ ਾਲਸਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ : ਭਾਰੀ ਭੁਜਾਨ ਕੇ ਭਾਰੀ ਭਰੋਸੋ, ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕੀਤੀ (ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, 1L*2) । ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਚਨਾ ਜਾਂ ਸਤਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਕੀਤੀ, ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਾਨਵੀਕਰਨ (Personification) ਕੀਤਾ, ਯਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ (Recall) ਕੀਤਾ । ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਅਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਘਾਰਨ ਦੇ 20 ਛੰਦ (211-230) ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ, ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੂਜਾ ਵਿੱਚ ਕਰਕੇ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ਅਤੇ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਖਯਾਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਸੰਖਿਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪੱਕਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕਲਮ

ਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਲਮ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਾਹ ਦੀ ਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇੱਕੋ ਇਟ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਛੰਦ ਕਲਮਬੰਦ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਸਿਰਜਣ ਕਤੀ ਮਨਦੇ ਹਨ :

ਤੈਂਹੀ ਦੁਰਗਾ ਸਾਜਿਕੈ
ਦੈਤੂ ਦਾ ਨਾਸੁ ਕਰਾਇਆ ॥
ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ, 2L3 ॥
ਕਾਲ ਤੁਹੀ ਕਾਲੀ ਤੁਹੀ
ਤੁਹੀ ਤੇਗ ਅਰੁ ਤੀਰ ॥
ਤੁਹੀਂ ਨਿਸਾਨੀ ਜੀਤ ਕੀ
ਆਜ ਤੁਹੀ ਜਗ ਬੀਰ ॥5॥
ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਸ੍ਰੀ ਤ੍ਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਪੁਰਾਣ, 5॥
ਤੁਹੀ ਰਾਮ ਹ੍ਵੈਕੈ ਹਠੀ ਦੈਤ ਘਾਯੋ॥
ਤੁਹੀ ਕ੍ਰਿਨ ਹ੍ਵੈ ਕੰਸ ਕੇਸੀ ਖਪਾਯੋ ॥
ਤੁਹੀ ਜਾਲਪਾ ਕਾਲਕਾ ਕੈ ਬਖਾਨੀ ॥
ਤੁਹੀ ਚੌਦਹੁੰ ਲੋਕ ਕੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ॥
ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਯਾਨ, ਚਰਿਤ੍ਰ 1L6 ॥

ਜੋ ਸਮਾਧੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਤੁਹੀਂ ਤੁਹੀਂ ਦੀ ਧੁੰਨੀ ਛੇੜੀ ਅਤੇ 16 ਵਾਰ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਪ ਕੀਤਾ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, 1*-20), ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਤੁਹੀਂ ਤੁਹੀਂ ਦੀ ਧੁਨੀ ਦੇ ਜਾਪੁ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ, ਸ੍ਰੀ ਤ੍ਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਯਾਂਨ ਤਕ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਨਾਮ-ਮਾਤਰ ਹਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਚ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਥ ਤੇ ਸਪਟ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ ।

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਕ੍ਰਿਆ ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ

ਵਰਤਮਾਨ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਢਾਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ । ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲੋਂ ਮਿਥਿਹਾਸਿਕ ਨਾਵਾਂ ਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਘੱਟ ਕਿਰ ਹੈ । ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਨਾਇਕ-ਨਾਇਕਾਵਾਂ ਦਾ ਕਿਰ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਅਲੰਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਇਹ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਪਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਧਾ ਤੇ ਵਿਵਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਏ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਾਂ ਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੋਚਣੀ ਤੇ ਦ੍ਰਿਟੀਕੋਣ ਵਿਚ ਇਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲਿਆਂਦੀ । ਜੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਏ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਇਕ ਨਾਇਕਾਵਾਂ ਦਾ ਕਿਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਕੋਈ ਅਤਿ-ਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਏ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ । ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਰਵ-ਉੱਚਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਹ ਤਤ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੈਵੀ ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਰਜਨ ਤੇ ਵਿਨਾਕਾਰੀ ਕਤੀ ਦੇ ਹੀ ਗੁਲਾਮ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਸਰਵ-ਕਤੀਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਏ ਤੇ ਕੂਚ ਕੀਤੇ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿੰਨੀ ਸਪਟਤਾ ਨਾਲ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਮੂਰਤੀ-ਪੂਜਾ ਦਾ ਖਡਨ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਤਨੀ ਸਪਟਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਖਡਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਮਾਤਲੋਕ ਵਿਚ ਪਰਮ-ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੀ ਬਜਾਇ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ_ਰੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ।

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੁਲ ਪਨੇ **142**8 ਹਨ, ਹਰੇਕ ਪਨੇ ਤੇ **25** ਸਤਰਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ 8, *2, 700 ਲੰ ਹਨ । ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਇਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸੰਰ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜਗਿਆਸੂ ਲਈ ਸੰਤ ਤੋਂ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਨ ਦਾ ਸਫਰ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ **1606** ਈ: ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਲਿਯੁਗ ਵਿਚ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਸ ਦੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਦੂਰਦਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਧਰਮ-ਯੁੱਧ ਦੇ ਜਥੇ ਦੇ ਅਭਾਵ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਆਦਿ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਧਰਮ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਧਰਮ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਹਰਿਮਦਰ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਿਖ ਪਥ ਦਾ ਅਕਾਲ ਤਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਹਰਿਮਦਰ ਦੇ ਦਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਯੁਧ ਦੇਂ ਲਸੈ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਧਰਮ ਯੁਧ ਦੇ ਂਲਸੈ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਾਲਸਾ ਪਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ । ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹੀ ਸਿਖਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਐਸਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸੋਮਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਾਲਸਈ ਵਚਿਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਾਲਸਾ ਰਹਿਤ, ਾਲਸੇ ਦੇ ਉਦੇ, ਾਲਸੇ ਦੇ ਕਕਾਰ, ਾਲਸੇ ਦੇ ਖਡੇ, ਾਲਸੇ ਦੀਆਂ ਨਿਤਨੇਮ ਬਾਣੀਆਂ: ਜਾਪੁ, ਸਵਈਏ, ਚੌਪਈ ਆਦਿ ਾਲਸੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ, ਾਲਸਾ ਮਹਿਮਾ, ਾਲਸੇ ਦੇ ਧਰਮ ਯੁਧ ਦੇਂ ਲਸੈ, ਾਲਸੇ ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ-ਦੇ ਤੇ ਫਤਿਹ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ, ਾਲਸੇ ਦਾ ਆਚਰਣ, ਤੇ ਾਲਸੇ ਦੇ ਚੜਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਦਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਅਸਲ ਵਿਚ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਾਲਸੇ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਵਾਸ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੱਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਮਰਥ ਹੋਵੇਗਾ । ਾਲਸਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਿਗਮੂਲ ਤੇ ਨਿਰਬਲ ਹੈ ।

❖❖❖

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਇਤਿਹਾਸ

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਦੇ ਕ੍ਰਿਮ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਪੰਨਾ 616 ਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਇੰਜ ਦਰਜ ਹੈ :

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੀ ਆਗਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਮਤ ੧੭੭੮ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਥਾਪੇ ਗਏ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕ ਰਚਣ ਤੋਂ ਛੁੱਟ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਚੌਥੀ ਬੀੜ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਣਾਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰੇਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਭਗਤ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕ ਇਕ ਥਾਂ ਜੁਦੀ ਕਰਕੇ ਲਿਖੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ, ਜਿਥੋਂ ਕਿਥੋਂ ਵੱਡੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਦਸਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਉਪਦੇਸ਼ਮਈ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਏਕਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਇਕ ਜਿਲਦ "ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਾ ਗ੍ਰੰਥ" ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਲਿਖੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਚੌਥੀ ਬੀੜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੇਖਕੇ ਪੰਥ ਦਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਵੱਡਾ ਕ੍ਰੋਪ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਬੀੜ ਅਪ੍ਰਮਾਣ ਕੀਤੀ, ਸੰਮਤ ੧੭੯੪ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸੱਚਾ ਨਮੂਨਾ ਦੱਸਕੇ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਹਾਂਤਪੁਰ ਪੰਥ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਦਯਾ

ਦੀ ਟਕਸਾਲ (ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਾਂਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ) ਸੀ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਚਿਰ ਤੋੜੀ ਇਸ ਬੀੜ ਤੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ, ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੁਦੀ ਜੁਦੀ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਦਾ ਰਹਿਣਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਹੀ ਸਭ ਦਾ ਏਕਤ੍ਰ ਰਹਿਣਾ ਠੀਕ ਹੈ, ਕਈਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬੀੜ ਦੀਆਂ ਜੁਦੀਆਂ ਜੁਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਰਹਿਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਣੀ ਗਯਾਨੀ ਵਿਦਯਾਰਥੀ ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਕਰ ਸਕਣ, ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਜਿਲਦਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ, ਇਕ ਵਿਚ ਉਹ ਬਾਣੀ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਰਚਨਾ ਨੌ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਬਾਣੀ ਤੁੱਲ ਹੈ, ਅਰ ਦੂਜੀ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸ ਆਦਿਕ ਲਿਖੇ ਜਾਵਨ, ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੋਰ ਸਭ ਬਾਣੀਆਂ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਯੋਂ ਕੀ ਤਯੋਂ ਰਹਿਣ, ਪਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ੧੧ ਹਕਾਯਤਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਬੀੜ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ......

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਤਰਕ ਵਿਤਰਕ ਚਿਰ ਤਾਈਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਕੋਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਇਤਨੇ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਤਾਬਸਿੰਘ ਜੀ, ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਦੇ ਹੱਥੋਂ (ਸੰਮਤ ੧੭੯੭ ਵਿਚ) ਦਰਬਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਹਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬੀਕਾਨੇਰ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਉਪੜਨ ਲਈ ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ, ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਆ ਪੁੱਜੇ, ਪੰਥ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਭੀ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਬਾਬਤ ਲਈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਮੱਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਮੁੜ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਬੀੜ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਾਇਮ ਰਹੇ, ਜੋ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਿਲਦ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਜੁਦੀਆਂ ਜੁਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ, ਭਾਈ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਨਾਲ ਪਾਮਰ ਅਨਯਾਈ ਮੱਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਜੈਕਾਰੇ ਗਜਾਉਂਦੇ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਆਏ, ਪੰਥ ਨੇ ਭਾਈ ਮਤਾਬਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਭਾਰੀ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ।

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬੀੜ ਇਕ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ (ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ)

ਨੇ ਭੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਛੱਕੇ ਭਗੌਤੀ ਸਤੋਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਅਵਾਨ ਅਤੇ ਮਨਮੌਜੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਕਈ ਹੋਰ ਬੀੜਾਂ ਭੀ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਅਨਰਥ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਉਪਾਉ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਬੀੜਾਂ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਹਨ, ਪਰ ਮੁੱਖ ਦੋ ਹੀ ਹਨ ਇਕ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ ਭਾਈ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਭੀ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਦੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਖਾਸ ਬੀੜ ਕਰਕੇ ਭੀ ਸਦਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤੱਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

1. ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੀੜ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਡੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਾ ਗ੍ਰੰਥ' ਰੱਖਿਆ।

2. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਬੀੜ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰੇਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਭਗਤ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ। ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਰਾਗ ਵਿਚ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੱਖਰੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮਾਝ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਚਲਦੇ ਗਏ।

3. ਇਹ ਬੀੜ ਪੰਚਮ ਪਿਤਾ ਵਲੋਂ ਲਿਖਵਾਈ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀੜ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਪੰਥ ਨੇ ਪਰਵਾਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਥ ਦੀ ਕ੍ਰੋਪੀ ਦੇ ਭਾਗੀ ਬਣੇ।

4. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਿਛੋਂ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬੀੜ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਦਸਦਮੇ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ, ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ।

5. ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਸਮੇਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਜਿਲਦ ਰਹੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ

ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅੱਡ ਅੱਡ ਪੋਥੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਇਕ ਰਾਏ ਇਹ ਭੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਜਿਲਦਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ, ਇਕ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਤੁੱਲ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਜਿਲਦ ਹੋਵੇ ਦੂਸਰੀ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਣ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਹ ਭੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਿਆਨ ਅਤੇ ਹਕਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਹੋਣ ਬਾਕੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਇਕ ਜਿਲਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

6. ਮਸੇ ਰੰਘੜ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਪਿਛੋਂ ਜਦ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਮੱਸੇ ਦਾ ਸਿਰ ਲੈ ਕੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਤਾਂ ਪੰਥ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬੀੜ ਪਰਵਾਣ ਕਰਕੇ ਇਕ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਦੀ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ।

7. ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਇਕ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਜਾਂ ਅੱਡ ਪੋਥੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਵਿਵਾਦ ਕੇਵਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੀ।

8. ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

9. ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਲੌਬੀ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਮਰੋੜ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਚ ਘਿਰਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਥੇ ਤੱਕ ਠੀਕ ਹੈ ਇਹ ਪਾਠਕ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਲੈਣ।

10. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਜੋ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀੜ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੰਥ ਨੇ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

11. ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਅਜਿਹੀ ਬਿਬੇਕ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਕਿ ਕਿਡਾ ਵੱਡਾ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵਲੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬੀੜ ਸਭ ਨੇ ਪਰਵਾਣ ਕੀਤੀ ਇਹ

ਪੱਕਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਹੈ।

12. ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨਿਰਮਲ ਅਤੇ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧੀ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਨ ਸਾਧਾਰਨ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

13. ਮਨਮੋਜੀ ਲਿਖਾਰੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਤਰੀ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਟੋਲਾ, ਲਿਖਤ ਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਭਾਵ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਫ਼ਾਰਸੀ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਮਨਮੌਜੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਾਂ ਵਿਚ ਗਲਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਅਨਰਥ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

14. ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਹੀ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਵੇਲ ਸੋਧਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੱਤੀ ਪੁਰਾਤਨ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਨ ਕਰਕੇ ਇਕ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਬੀੜ ਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ।

❖❖❖

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕਰਤ੍ਰਿਤਵ ਅਤੇ ਉਦੇ

ਦਮੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਤਿਮ ਰਚਨਾ ਫਰਨਾਮਾ, ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਔਰੰਗੇਬ ਨੂੰ ਦੱਖਣ ਦੇ ਦੌਰੇ ਵੇਲੇ, ਅਹਿਮਦ ਨਗਰ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੇ ਭੀ ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫਾਰਸੀ ਲਿਪੀ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਬਦਾਵਲੀ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਕੀਰੀ ਜਮਾਲ ਅਤੇ ਾਹੀ ਜਲਾਲ ਦਾ ਕਮਾਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਔਰੰਗੇਬ ਦੇ ਕਪਟਤਾ ਭਰੇ ਮਨ ਦੇ ਕਿਵਾੜ ਖੋਲ ਕੇ ਸੱਚ ਦਾ ਐਸਾ ਝਲਕਾਰਾ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਆਲਮਗੀਰ ਬਾਦਾਹ ਧੁਰ ਅਦਰੋਂ ਹਿੱਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਪਰਸਤਾਂ ਨੂੰ ਆਾਦ ਫਿਰਨ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਾਹੀ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੇ ਮਬੂਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਨੀਲੇ ਦੇ ਾਹ ਸਵਾਰ ਅਤੇ ਕਲਮ ਦੇ ਧਨੀ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕੀ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਹ ਇਕੋ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਕੋਈ ਮਨੇਗਾ? ਜਿਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਵੇਲੇ ਦੇ ਬਾਦਾਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਵੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਤਬਲ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਲਿਦ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਨਾਮਵਰ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਘੁਮੰਡ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਲਗਾ ਕੇ ਕਵੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਰੁਸਤੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਵਰਗੇ ਆਲਮ ਫਾਲ ਾਇਰ, ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾ ਦੇ ਕਵੀ ਹੋਣ, ਕੀ ਉਸ ਗੁਰੂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਫਰਨਾਮਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ, ਇਹ ਕੌਣ ਮਨੇਗਾ? ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਲੇਨ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਕਰਾਂਗੇ।

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਤਰਕ ਕਿ ਦਮੇ ਜੀ ਦਾ ਜੰਗਾਂ ਜੁਧਾਂ

ਵਾਲਾ, ਚੁਨੌਤੀਆਂ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇੱਡੀ ਵੱਡੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਭਰਿਆ ਹੈ ।ਜੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਚੁਣੋਤੀਆਂ ਭਰੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ, ਅਟੱਲ ਬਿਹਾਰੀ ਬਾਜਪਾਈ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਪਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਰਚੈਤਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੌਮ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਤਰੀ ਵਿਸੰਟਨ ਚਰਚਿਲ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦਮੇ ਪਿਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ?

ਜੋੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਚਮ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਸਮਾਜ ਤੋਂ, ਘੱਟ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਸੀ ।ਫਿਰ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨਗਰ ਵਸਾਏ, ਸਰੋਵਰ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦਾ ਛੋਟਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧੀ ਰਚਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੈ ।ਅਵਤਾਰੀ ਪੁਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁਕ ਬੰਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਵੀਆਂ ਵਾਂਗ ਦਿਮਾਗ ਖਰੋਚ ਖਰੋਚ ਕੇ ਲਿਖਣਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਬਲਕਿ :-

ਬਾਣੀ ਉਚਰਹਿ ਸਾਧ ਜਨ,
ਅਮਿਉ ਚਲਹਿ ਝਰਣੇ ॥ (ਪਨਾ **322**)

ਅਨੁਸਾਰ, ਕਵਿਤਾ ਗੰਗਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ।

ਜੋਤਿ ਰੂਪੁ ਹਰਿ ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਕਹਾਯਉ ॥(ਪਨਾ **1408**)
ਅਤੇ ***ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ ਸਹਿ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ ॥***
(ਪਨਾ **★66**)

ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਵਾਰਿਸ ਤੇ ਇਹ ਤਰਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨੀਚ ਕਰਮੀ ਭੀ ਹੈ ।

ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਪਛੀ ਝਾਤ ਪਾਇਆਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ :

(1) ਦਸੰਬਰ 1666 ਪਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਆਪ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਰਹ ।

(2) 6 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ 18 ਸਾਲ ਤੱਕ, ਪੂਰੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਰਹੇ ।

(3) ਸੰਨ 1684 ਤੋਂ 1687 ਤੱਕ ਨਾਹਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਰਹੇ ।ਇਥੇ ਆਪ ਨੇ ਨਾਹਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਫਤਹ ਾਹ ਦੀ ਸੁਲਾਹ

ਕਰਵਾਈ । ਜਮਨਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ ਅਤੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਸਜਾਏ ।

(4) ਮਈ 1687 ਈ: ਨੂੰ ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ।ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾ ਜੁੱਧ ਆਪ ਜੀ ਨੇ 21 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ।

(5) 1687 ਵਿਚ ਅਨੰਦਪੁਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਦੋ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ 23 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ 1689 ਵਿਚ ਨਦੌਣ ਦਾ ਜੁੱਧ ਹੋਇਆ ।

(6) ਸੰਨ 1690 ਈ: ਵਿਚ ਹੁਸੈਨੀ ਜੁੱਧ ਹੋਇਆ ।ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਗੱਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਪੂਰੇ 15 ਸਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਹੁਤੀ ਬਿਪਤਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ।1701 ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਆਪ ਮੁਤਵਾਤਰ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਮਸਰੂਫ ਰਹੇ ।

ਦਮੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਤੇਗ ਅਤੇ ਤੀਰਾਂ ਤੋਂ ਤੇਜ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਕਲਮ ਲਈ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਲਈ ਇਹ ਪਦਰਾਂ ਸਾਲ ਕੋਈ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਮੇ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਸੰਮਤ ਅਤੇ ਮਿਤੀਆਂ, ਰਚਨਾ ਸਥਾਨ ਸਮੇਤ ਆਪ ਹੀ ਵਰਨਣ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ।

(ੳ) ***ਸਤੁਰ ਸੈ ਚੁਤਾਵਲ ਮੈ ਸਾਵਨ ਸੁਦਿ ਬੁਧਵਾਰ ॥***
ਨਗਰ ਪਾਂਵਟਾ ਮੌਂ ਤੁਮੌ ਰਚਿਯੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ਪਨਾ **★83** ॥ (ਅ)
ਸਤੁਰ ਸੈਂ ਪੈਤਾਲ ਸੇ ਸਾਵਨ ਸੁਦਿ ਥਿਤਿ ਦੀਪ ॥
ਨਗਰ ਪਾਂਵਟਾ_ ਭ ਕਰਨ ਜਮੁਨਾ, ਬਹੈ ਸਮੀਪ ॥
(ਕ੍ਰਿਨਾ ਅਵਤਾਰ)

(ੲ) ***ਸੰਬਤ ਸੱਤੁਰ ਸਹਿਸ ਭਣਿਜੈ ॥***
ਅਰਧ ਸਹਿਸ ਫੁਨਿ ਤੀਨ ਕਹਿਜੈ ॥
ਭਾਦਵ ਸੁਦੀ ਅਟਮੀ ਰਵਿ ਵਾਰਾ ॥
ਤੀਰ ਸਤੁਦ੍ਰਵ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਧਾਰਾ ॥ (ਚਰਿਤ੍ਰ **405**)

(ਸ) ***ਸੰਮਤ ਸੱਤੁਰ ਸਹਸ ਪਚਾਵਨ ॥***
ਹਾੜ ਵਦੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੁਖ ਦਾਵਨ ॥
ਨੇਤ੍ਰ ਤੁੰਗ ਕੇ ਚਰਨ ਤਰ ਸਤੁਦ੍ਰਵ ਤੀਰ ਤਰੰਗ ॥

ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤ ਪੂਰਨ ਕੀਯੋ ਰਘੁਬਰ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥(ਰਾਮਾ ਅਵਤਾਰ)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬੜੀ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰਾ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ । ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਰਚਨਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ, ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵਿਗੜਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਕੇ ਵਿਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹੋਣਗੇ ਬਲਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ ਸਨ ।ਜੋ ਦਮੇ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਸੀ, ਉਹੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸੀ। ਇਹ ਭੀ ਪੂਰੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਕਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਭੀ ਅਵੱ ਹੀ ਕੀਤੇ ਸਨ ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਜਦ ਆਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਲਿਖਿਆ ਸਾਹਿਤ ਨਟ ਹੋ ਗਿਆ । ਪਰ ਕੁਝ ਕੁ ਰਧਾਵਾਨ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਉਤਾਰੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤੇ ਮੁਬਾਰਕ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਪੰਨੇ ਬਚ ਭੀ ਗਏ, ਜੋ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਪਿਛੋਂ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਨਾਲ ਹੀ ਦਮੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬਾਣੀ ਲੱਭ ਕੇ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਭੀ ਕੀਤੀ । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜੋ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਨੋਂ ਕੰਮ ਪੂਰੀ ਤਨ ਦੇਹੀ ਨਾਲ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹੇ ।

ਡਾਕਟਰ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੀਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਪਥ ਨੂੰ ਪੇ ਕੀਤੀ । ਜਿਸ ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਵੀਚਾਰ ਚਰਚਾ ਹੋਈ । ਕਈਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਆਤਮ ਉਪਦੇ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਹਾਰੇ ਦੇ ਬਦ ਅਤੇ 33 ਸਵੱਯੇ ਆਦਿ ਦੀ ਅਲੱਗ ਪੋਥੀ ਬਣੇ, ਹਿੰਦੂ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਉਲੱਥੇ ਅਤੇ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਯਾਨ ਆਦਿ ਅੱਡ ਅੱਡ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਰਖੀਆਂ ਜਾਣ। ਪਰ ਕਈਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਇਕੋ ਜਗਾ ਰਹਿਣ ।

ਮਹਾਨ ਕੋ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਿ ੇ ਤੇ ਵੀਚਾਰ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੀਦੀ ਪਿਛੋਂ ਪੰਥ ਨੇ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀਤੀ ।ਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ, ਜੋ ਹੁਣ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਹਨ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ

ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਵੀਕਾਰਦੇ ਹਨ । ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਭੀ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਡ ਅੱਡ ਪੋਥੀਆਂ ਦੀ ਕਲ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ । ਕੇਵਲ ਇਹੋ ਮੱਤਭੇਦ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪਥਕ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸੀ । ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਤਾ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਸਿਖ ਨੂੰ ਭੀਂ ਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਜਦ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਕੁਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਪਥ ਵਿਚ ਮੱਤਭੇਦ ਸੀ ।

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਜੋ ਪਚਮ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬਣਾਈ ਤਰਤੀਬ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ, ਰਾਗਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਮਹੱਲੇ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਥ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਛਲਾਵਾ ਦੇ ਕਿ ਹੁਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕੀਤੀ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪਥ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਰਾਸਰ ਕੁਫਰ ਹੈ । ਪਥ ਵੱਲੋਂ ਅਪ੍ਰਵਾਨਤ ਆਦਿ ਬੀੜ ਹੁਣ ਲੱਭੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਿ. ਮੁਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ ਪਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਕੋਲ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਚ ਮਹਿਫੂ ਹੈ ।

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬੀੜ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚੋਂ, ਇਕ ਪੰਨੇ ਦੀ ਫੋਟੋ ਮਹਾਨ ਕੋ ਦੇ ਪੰਨਾ 419 ਤੇ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਰਥ ਭੀ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਲਗਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੱਸਾ ਰੰਘੜ ਦੀ ਘਟਨਾ ਪਿਛੋਂ ਸਾਰੇ ਪਥ ਨੇ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀਆਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਣਾਏ ਤਤਕਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ।

ਡਾਕਟਰ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਭੀ ਕਈ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਕੀਤੇ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਖੀ ਨਾਮ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਖ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਨ । ਬਾਬਾ ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅਗਦ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪੜਪੋਤੇ ਅਤੇ ਦਮੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹੂਰੀ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੰਦੇ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਪਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਚੋਂ ਇਕ ਪਿਆਰਾ ਥਾਪ ਕੇ ਪਜਾਬ ਭੇਜਿਆ ਸੀ । ਬਾਬਾ ਬਿਨੋਦ

ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਹੈ । ਡਾਕਟਰ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ 28 ਪੰਨੇ ਦਮੇ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪਨੇ ਦਾ ਫੋਟੋ ਅਸੀਂ ਅੰਤਿਕੇ ਵਿਚ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹਥ ਲਿਖਤ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀ ਪੋਥੀ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਪਿਡ ਤਿਉਣਾ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚੋਂ, ਦੋਨਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਦੀਆਂ ਬਾਨੀਆਂ ਹਨ । ਨਾਲ ਹੀ ਇਥੋਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਉਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਾਬਾ ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬੀੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਹ ਸਭ ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲ ਹਨ । ਇਸ ਦੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸੰਮਤ 1717 ਈ. ਬਨਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਉਪਰਲੀ ਕੀਤੀ ਚਰਚਾ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਮਾਨ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ।

ਦਮੇਸ ਜੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ, ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਵਿਚ ਕਲਗੀਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਚਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

ਸੁਨਹੁ ਸਿੰਘ ਇਕ ਬਚਨ ਹਮਾਰਾ ।
ਪ੍ਰਥਮੈ ਹਮ ਨੇ ਜਾਪ ਉਚਾਰਾ ॥233 ॥
ਪੁਨ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਜੋ ਕਹੀ । ਬੇਦ ਸਮਾਨ ਪਾਠ ਜੇ ਅਹੀ ।
ਪੁਨ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਬਨਵਾਯੋ । ਸੋਢਿ ਬੰਸ ਜਹ ਕਥਾ ਸੁਹਾਯੋ ॥134॥
ਪੁਨ ਦੋ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਨਾਏ । ਅਤਰ ਕੇ ਸਬ ਕਬਿ ਮਨ ਭਾਏ ।
ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਬੋਧ ਹਮ ਕਹਾ । ਜਸ ਪਾਠ ਕਰ ਹਰਿ ਪਦ ਲਹਾ ॥134॥
ਪੁਨ ਚੋਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਕਹਾਨੀ । ਬਰਨਨ ਕਰਾ ਸਮਝ ਸਭ ਗਯਾਨੀ ।
ਦਤਾ ਤ੍ਰੇਯ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸੁਕਾਏ । ਪੁਨ ਬਚਿਤ੍ਰ ਪਖਯਾਨ ਬਨਾਏ ॥136 ॥
ਤਿਨ ਕੇ ਭੀ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਖਾਨਾ । ਪੜ੍ਹੈ ਮੂੜ੍ਹ ਸੋ ਹੋਇ ਸਯਾਨਾ ॥
ਬਦ ਹਾਰੇ ਕੇ ਸੁਖਦਾਈ । ਸਬੈ ਨ੍ਰਿਪਨ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਨਾਈ ॥ 137 ॥
ਸੋ ਮੈਂ ਹਿਤ ਕਰ ਬਰਨ ਸਵਾਰੀ । ਪੁਨ ਕਹ ਰਹੰਤ ਨ ਕਹੂੰ ਉਚਾਰੀ ।
ਚਾਰ ਸੌ ਚਾਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਨਾਏ । ਜਹਾਂ ਜੁਵਤਿਨ ਕੇ ਛਲ ਦਿਖਲਾਏ ॥
॥138 ॥

(ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਕ੍ਰਿਤ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ ਪ੍ਰਕਾਕ, ਭਾਈ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ 156-57)

ਦਮੇ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ 56 ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ (ਦੋਹਤਾ ਭਾਈ ਮਤੀਦਾਸ) ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ ਦਸਾਂ ਪਾਤਾਹੀਆਂ ਕਾ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ :

ਸੰਮਤ ਸਤਾਰਾਂ ਸੌ ਪਚਵੰਜਾ ਸਿਖਾਂ ਸਾਹਿਬ
ਅਗੇ ਬਿਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੇ ਬਚਨ ਹੋਵੇ
ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਜਿਲਦ ਇਕ ਚਾਹੀਐ ਕਰ ਲੀਤੀ ।
ਸਾਹਿਬ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਏਹਿ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਹੈ ਗ੍ਰੰਥ ।
*ਓਹ ਅਸਾਡੀ ਖੇਡ ਹੈ, ਜੁਦਾ ਰਹੇ ਮਨ ਮੰਥ ॥3** ॥*

ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਈ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਕੋਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ ਜੀ ਨੇ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰ ਨੇ ਪ ਜਵੀਂ ਵਾਰ ਜਨਵਰੀ 2003 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਵਿਚ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਇੰਜ ਵਰਨਣ ਹੈ :

(1) ਸੰਮਤ **1741** ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਨ ਅਟਮੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਨਾ ਅਵਤਾਰ ਕਾ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕੀਆ ।

ਅਬ ਬਰਨੋ ਕ੍ਰਿਨਾ ਅਵਤਾਰੂ । ਜੈਸ ਭਾਂਤ ਬਪੁ ਧਰਾ ਮੁਰਾਰੂ ।
ਪਰਮ ਪਾਪ ਤੇ ਭੂਮਿ ਡਰਾਨੀ । ਡਗਮਗਾਤ ਬਿਧ ਤੀਰ ਸਿਧਾਨੀ ।
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਬਚਨ ਤੇ ਸੰਤਨ ਹੇਤ ਸਹਾਇ ।
ਮਥਰਾ ਮੰਡਲ ਕੈ ਬਿਖੈ ਜਨਮ ਧਰੋ ਹਰਿ ਜਾਇ ।
ਜੈ ਜੈ ਕ੍ਰਿਨ ਚਰਿਤਰ ਦਿਖਾਏ । ਦਸਮ ਬੀਚ ਸਭ ਭਾਖ ਬਨਾਏ ।*

(*ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਨ ਦਸਵਾਂ ਸਕੰਧ)

ਗਿਆਰਾਂ ਸਹਿਸ ਛਿਆਸੀ ਛੰਦਾ । ਕਹੇ ਦਸਮ ਪੁਰ ਬੈਠ ਆਨੰਦਾ ।

(ਕ੍ਰਿਨਾਵਤਾਰ)

ਜਿਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਾਂਵਟੇ ਨਗਰ ਸਾਲ ਸਤਾਰਾਂ ਸੌ ਪੱਤਾਲੀਸ ਸਾਵਨ ਸੁਦੀ ਸੱਤੇ ਮੰਗਲਵਾਰ ਕੇ ਦਿਵਸੀ ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਹੋਈ ।

ਸਤਾਰਾਂ ਸੈ ਪਤਾਲ ਮੈ ਸਾਵਨ ਸੁਦਿ ਤਿਥ ਦੀਪ ।
ਨਗਰ ਪਾਵਟਾ ਭ ਕਰਨ ਜਮਨਾ ਬਹੈ ਸਮੀਪ ।

(ਕ੍ਰਿਨਾਵਤਾਰ) ਪਨਾ ਕਿਤਾਬ 93

(2) ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜਾ ਫਤੇਹ ਕੇ ਗੈਲ ਜੁਧ ਕਰਨੇ ਕੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨੀ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਈ । ਲਾਗੇ ਦਰਬਾਰ ਮੇ ਇੰਜ ਬਚਨ ਕੀਆ :

ਧੰਨ ਜੀਓ ਤਿਹ ਕਉ ਜਗ ਮੈਂ ਮੁਖ ਤੇ ਹਰਿ ਚਿੱਤ ਮਹਿ ਜੁਧ ਬਿਚਾਰੈ ।
ਦੇਹ ਅਨਿਤ ਨ ਨਿਤ ਰਹੈ ਜਸ ਨਾਵ ਚੜ੍ਹੈ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਾਰੈ ।
ਧੀਰਜ ਧਾਮ ਬਨਾਇ ਇਹੈ ਤਨ ਬੁਧਿ ਸੁ ਦੀਪਕ ਜਿਉਂ ਉਜੀਆਰੈ ।
ਗਿਆਨਹਿ ਕੀ ਬਢਨੀ ਮਨੋ ਹਾਥ ਲੈ ਕਾਤਰਤਾ ਕੁਤਵਾਰ ਬੁਹਾਰੈ ।

(ਕ੍ਰਿਨਾ ਅਵਤਾਰ) ਪਨਾ ਕਿਤਾਬ 93

(3) ਸਾਖੀ (55) ਹਿਾਦੇ ਮੁਅੱਮ ਕੀ ਪਜਾਬ ਆਨੇ ਕੀ ਚਲੀ :

ਹਿਾਦਾ ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਅੱਮ ਆਗਰਾ ਸੇ ਮਦਰ ਦੇਸ ਕੀ ਤਰਫ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇਆ । ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਮੇ ਇਨ ਕਾ ਆਨਾ ਸੁਨ ਕਰ ਮਨਚਲੇ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਸਾਥ ਛੋਰ ਉਪਰ ਪਰਬਤ ਮੇਂ ਚਲੇ ਗਏ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਤਾਰਾਂ ਸੈ ਅਠਤਾਲੀ ਸੇ ਪਰਾਰੰਭ ਕੀਆ ਗ੍ਰੰਥ ਚਰਿਤਰੋ ਪਖਯਾਨ ਸਤਾਰਾਂ ਸੈ ਤਿਰਵੰਜਾ ਸੇ ਭਾਦਵ ਸੁਦੀ ਅੱਠੇ ਕੇ ਦਿਹੁੰ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਆ । ਦੁਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਉਤਪਾਦ ਮੇ ਰੱਖਿਆ ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ ਆਗੇ ਇੰਜ ਜੋਦੜੀ ਕੀ:

ਹਮਰੀ ਕਰੋ ਹਾਥ ਦੈ ਰੱਛਾ । ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਚਿੱਤ ਕੀ ਇੱਛਾ ।
ਤਵ ਚਰਨਨ ਮਨ ਰਹੈ ਹਮਾਰਾ । ਆਪਨਾ ਜਾਨ ਕਰੋ ਪ੍ਰਿਤਪਾਰਾ ।।1।।
ਹਮਰੈ ਦੁਟ ਸਭੈ ਤੁਮ ਘਾਵਹੁ । ਆਪ ਹਾਥ ਦੈ ਮੋਹਿ ਬਚਾਵਹੁ ।
ਸੁਖੀ ਬਸੈ ਮੋਰੋ ਪਰਿਵਾਰਾ । ਸੇਵਕ ਸਿੱਖ ਸਭੈ ਕਰਤਾਰਾ ।।2।।
ਮੋ ਰੱਛਾ ਨਿਜ ਕਰ ਦੇ ਕਰੀਐ । ਸਭ ਬੈਰਨ ਕੋ ਅਜ ਸੰਘਰੀਐ ।

(ਚ੍ਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ) ਕਿਤਾਬ ਪਨਾ 115

ਇਸੇ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

ਓਧਰ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ਸੇ ਚਾਰ ਐਹਦੀਏ ਔਰ ਆਗੇ ਪੀਛੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਕੇ ਪਰਬਤੀ ਰਾਜਯੋਂ ਕੀ ਤਰਫ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹੇ ਵੀ ਮਦਰ ਦੇ ਜਾਇ ਮਿਰਾ ਬੇ ਕੇ ਲਿਖੇ ਕੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਕੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਬਾਦਾਹ ਔਰੰਗੇਬ ਕੋ ਯਕੀਨ ਹੋਇ ਗਿਆ ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਇਸ ਝਗੜੇ ਕੇ ਖਾਤਮੇ ਪਰ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਮੇਂ ਇੰਜ ਲਿਖਾ ਹੈ :

ਬਾਬੇ ਕੇ ਬਾਬਰ ਕੇ ਦੋਊ । ਕੀਏ ਆਪ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸੋਊ ।

ਦੀਨ ਸਾਹ ਇਨ ਕੋ ਪਹਿਚਾਨੋ । ਦੁਨੀਪਤਿ ਉਨ ਕੋ ਅਨਮਾਨੋ ।
ਜੋ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਾਮ ਨ ਦੈ ਹੈ । ਤਿਨ ਤੇ ਗਹਿ ਬਾਬਰ ਕੇ ਲੈ ਹੈਂ ।

(ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ) ਪਨਾ ਕਿਤਾਬ 116

(4) ਸਾਖੀ (56) ਸਾਖੀ ਪਾਂਚ ਸਿਖੋਂ ਕੇ ਮੀਏਂ ਕੇ ਮੋੜ ਜਾਨੇ ਕੀ ਚਾਲੀ । ਸੰਮਤ ਬਤੀਤ ਹੋ ਜਾਨੇ ਉਪਰੰਤ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸਾਲ **1754** ਕੀ ਵੈਸਾਖੀ ਕੇ੍ ਭ ਦਿਵਸ ਤੇ ਭਾਈ ਚਉਪਤਿ ਰਾਇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਾਹ ! ਮੈਂ ਰੋਨਾ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਕਾ ਪਾਠ ਕੀਆ ਕਰਤਾ ਹਾਂ, ਆਪ ਇਨ ਤੁਕਾਂ ਕਾ ਭਾਵ ਅਰਥ ਸਮਝਾਈਏ :

ਏਕ ਸਮੇ ਸ੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਉਚਰਿਯੋ ਮਤਿ ਸਿਉ ਬੈਨ ।
ਸਭ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਗਦੀਸ ਕੋ ਕਹੋ ਸਗਲ ਬਿਧ ਤੈਨ ।।20।।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੈਨ ਉਘਾਰ ਚਉਪਤ ਰਾਇ ਕੀ ਤਰਫ ਦੇਖਾ, ਕਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਨ ਤੇਰਾ ਠੀਕ ਹੈ, ਅਸਾਂ ਇਸ ਕੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਇਸ ਤੁਕ ਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ :

ਨਮਸਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਖੜਗ ਕੋ ਕਰੌਂ ਸੋ ਹਿਤ ਚਿਤ ਲਾਇ ।
ਪੂਰਨ ਕਰੋ ਗ੍ਰੰਥ ਇਹ ਤੁਮ ਮੁਹਿ ਕਰੋ ਸਹਾਇ ।।2।। (ਪਨਾ **116-17**)

(5) ਸਾਖੀ ਨੰ: 63 ਦੇ ਆਖੀਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

ਇਸੀ ਵਰਖ ਸਾਲ ਸਤਾਰਾਂ ਸੋ ਉਨਤਾਲੀ ਕਾ ਛੋਹਿਆ ਗ੍ਰੰਥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਸੰਮਤ ਸਤਾਰਾਂ ਸੋ ਪਚਾਵਨ ਹਾੜ ਬਦੀ ਏਕਮ ਕੇ ਦਿਹੁੰ ਸੰਪੂਰਨ ਹੂਆ, ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਆ :

ਸੰਮਤ ਸਤਾਰਾਂ ਸਹਸ ਪਚਾਵਨ ।
ਹਾੜ ਬਦੀ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਸੁਖ ਦਾਵਨ ।
ਤਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਧਾਰਾ ।
ਭੂਲ ਪਰੀ ਕਵਿ ਲੇਹੁ ਸੁਧਾਰਾ । (ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਧਰਮ ਜੁੱਧ ਕੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਆਰੰਭ ਹੋਈਆਂ । (ਪੰਨਾ 129)

ਦਮੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਨਿੰਨ ਸਿਖ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪੌਾਕ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਜੀਂਦੇ ਜੀ ਦੁਮਨ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾ ਆਉਣ ਦੀ ਤਕੀਦ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿੱਕਲ ਗਏ, ਉਹ ਭਾਈ ਜੈਤਾ (ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ) ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਇੰਜ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ।

ਕੇਤੇ ਦਿਨ ਦਮਦਮਹਿ ਬੈਠਿ ਕੈ, ਸਤਿਗੁਰ ਚਿੰਤਨ ਚੀਤ ਲਗਾਯੋ ।
ਤਿਹ ਕਿਛ ਘਿਰਤ ਕਨਾਤ ਕੁਸਾ ਕਉ, ਏਕਠਿ ਕਰ ਕੇ ਅਗਨ ਜਲਾਯੋ ।
ਅਗਨਿ ਸਿਖਾ ਅਤਿ ਊਚ ਭਈ, ਤਉ ਮਿਆਨ ਬਿਨਾ ਗੁਰ ਤੇਗ ਲਹਿਰਾਯੋ ।
ਚਲਤ ਭਏ ਦਮਦਮਹਿ ਤੇ, ਤਬ ਹੀ ਜੈ ਤੇਗੰ ਜੈ ਤੇਗੰ ਗਾਯੋ । (ਪੰਨਾ 54)

(ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਵੱਯਾ)

(ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ਕ੍ਰਿਤ ਡਾ. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨਾ 65)

ਖਡਾ ਪਾਹੁਲ ਵੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦਾ ਬਾਟਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ ਇੰਜ ਦਸਦੇ ਹਨ :

ਜਪੁ ਕੋ ਪਾਠ ਕਰਹਿ ਸੰਗ ਤਿਹ ਸਿਖ ਪਾਤਰ ਦੂਸਰ ਹਾਥ ਧਰੀਜੈ।।212।।
ਪਾਚਹੁ ਮਹਿ ਚਾਰ ਸੁ ਹੋਵਹਿ ਅਵਰ ਜੋਇ ਪਾਤਰ ਊਪਰ ਹਾਥ ਰਖੀਜੈ ।
ਆਪਨ ਆਪਨ ਬਾਰ ਯੇ ਪਾਂਚਹੁ ਪਾਂਚ ਹੀ ਬਾਣੀ ਕੋ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹੀਜੇ ।
ਜਪੁ ਜਾਪ ਸਵੈਯੇ ਚੌਪਈ ਅਨੰਦ ਕੋ ਪਾਠ ਸੋ ਪਾਹੁਲ ਤਿਆਰ ਕਰੀਜੈ ।
ਪਾਂਚੋਂ ਚੁਲੈ ਮੁਖ ਪਾਵਹਿ ਜੁ ਯਾਚਕ ਏਤ ਹੀ ਨੇਤਰ ਕੇਸ ਪਵੀਜੈ ।।223।।

ਮੱਸਾ ਰੰਘੜ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤੇ ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੰਗੂ, ਕਰਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾ (1841) ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਹੀਦੀ ਭਾਈ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੋਈ।

ਜਦ ਤੁਰਕ ਫੌਜ ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਕੋਲ ਸਿੱਖ ਥੋੜੇ ਹੀ ਸਨ । ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੁਣ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਈਏ ਫੌਜ ਬਹੁਤੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਪੋਥੀ (ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸੀ) ਵਿਚੋਂ ਹੁਕਮ ਲੈ ਲਵੋ ।ਅਰਦਾਸ ਪਿਛੋਂ ਜੋ ਬਦ ਆਇਆ ਉਹ ਇਹ ਸੀ :

ਜੋ ਕਹੂੰ ਕਾਲ ਤੇ ਭਾਜ ਕੇ ਬਾਚੀਅਤ ਤੋ ਕਿਹ ਕੁੰਟ ਕਹੋ ਭਜਿ ਜਈਐ ।।
ਆਗੈ ਹੂੰ ਕਾਲ ਧਰੇ ਅਸਿ ਗਾਜਤ ਛਾਜਤ ਹੈ ਜਿਹ ਤੇ ਨਸਿ ਆਈਐ।।
ਐਸੇ ਨ ਕੈ ਗਯੋ ਕੋਈ ਸੁ ਦਾਵ ਰੇ ਜਹਿ ਉਪਾਵ ਸੋ ਘਾਵ ਬਚਈਐ ।।
ਜਾਂ ਤੇ ਨ ਛੂਟੀਐ ਮੂੜ੍ਹ ਕਹੁ,
ਹਸ ਹਸ ਤਾਂ ਕੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਰਣਾਗਤਿ ਜਈਐ ।। *6 ।।

(ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ)

ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲ ਆਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ । ਇਸੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੰਗੂ ਜੀ ਖਡਾ ਪਾਹੁਲ ਛਕਾਉਣ ਵੇਲੇ ਜੋ ਦਮੇ ਜੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਉਸ ਬਾਰੇ ਦਸਦੇ ਹਨ :

ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਵਾਰ ਜੁ ਪਉੜੀ ।
ਪੜ੍ਹ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਆਪ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋੜੀ ।
ਨੌਂ ਪਾਤਾਹੀਅਨ ਲਯੋ ਧਿਆਇ ।
ਅਬ ਦਸਮਨ ਪਰ ਹੋਈ ਸਹਾਇ ।

ਦਰਸਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੰਗੂ ਜੀ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰ ਕੈ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ।

੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਸ੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਰਿਸਰਚ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਤ ਸ. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੋਜ ਭਾਗ 1 ਸੰਪਾਦਕ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਰਦ ਪਨਾ 40 ਅਨੁਸਾਰ, ਸ. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਰਨਾਮਾ ਅਤੇ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਨੂੰ, ਦਮੇ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਜਾਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਨਿਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇ ਕਬੂਲਦੇ ਹਨ ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

ਹੋਰਨਾਂ ਪਾਤਾਹੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਮੇ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਵਧੇਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਸਾਲਾ ਹੈ । ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਫਰਨਾਮਾ ਪੁੱਜ ਕੇ ਪਰਮਾਣੀਕ ਹਨ ।

ਸ. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕ ਖੋਜੀ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਫਰਨਾਮਾ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹੇ । ਪਰ ਸ੍ਰ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੈਨਲ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਫ ਸਿਖਇਮ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਬਾਰੇ ਸਾਰਾ ਪਥ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਘੜਨ ਹਾਰੇ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਮਨਦੇ ਹਨ ।

ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ, ਸ੍ਰ. ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ ਜੀ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ ਟ੍ਰੈਕਟ 'ਤਾਰੀਖ ਤਬੱਰੁਕਾਤ' ਦੇ ਪੰਨਾ ੩ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

"ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ) ਪਾਸ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਜਿਹੇ ਆਪਾ ਵਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਪੀਰ ਬੁਧੂ ਸ਼ਾਹ, ਗਨੀ ਖਾਂ, ਨਬੀ ਖਾਂ ਵਰਗੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਪੁਤਲਿਆਂ

ਦੇ ਹਾਮੀ, ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਸਨ :

੧ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜ਼ੀ ਇਮਾਮ ਸਾਫ਼ੀ
ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਭੈ ਏਕੋ ਪਹਿਚਾਨਬੋ॥

੨.ਦੇਹੁਰਾ ਮਸੀਤ ਸੋਈ ਪੂਜਾ ਔ ਨਿਵਾਜ਼ ਓਈ
ਮਾਨਸ ਸਭੈ ਏਕ ਪੈ ਅਨੇਕ ਕੋ ਭ੍ਰਮਾਉ ਹੈ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਨਾ ੧੯)

ਇਸ ਟ੍ਰੈਕਟ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੧ ਉਪਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ : (੨) ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਤਲਵਾਰ) ਜੋ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਦਮਦਮੇ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪਾਠ ਹੈ : ਸ੍ਰੀ ਭਗੌਤੀ ਸਹਾਇ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦" (੫) ਖੰਜਰ–ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗਾਤਰੇ ਸਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਖੰਜਰ ਉਤੇ ਪਾਠ ਹੈ :

"ਸੰਮਤ ੧੭੪੧ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਸਹਾਇ
ਤੁਹੀ ਖੜਗ ਧਾਰਾ ਤੁਹੀ ਬਾਢ ਵਾਰੀ॥
ਤੁਹੀ ਤੀਰ ਤਰਵਾਰ ਕਾਤੀ ਕਟਾਰੀ॥
ਹਲਬੀ ਜੁਨੱਬੀ ਮਗਰਬੀ ਤੂਹੀ ਹੈ॥
ਨਿਹਾਰੋ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਠਾਢੀ ਵਹੀਂ ਹੈ।

(ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਛੰਦ)

ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਕਰਤਾ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰਿਆਸਤ "ਨਾਭਾ" ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪੰਨਾ ੩੯੩ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਟ੍ਰੈਕਟ ਦੇ ਪੰਨਾ ੧੮ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਤਲਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਮਾਅਰਫਤ 3 ਨਵੰਬਰ 1854 ਈ. ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਫਲ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇਹ ਇਬਾਰਤ ਉਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ :

(ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ) ਦਹਿਨੀ ਤਰਫ "ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਰਛਿਆ ਹਮਨੈ॥
੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਉਤਾਰ ਖਾਸੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦॥
ਸਰਬ ਲੋਹ ਕੀ ਰਛਆ ਹਮ ਨੈ॥
(ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ) ਬਾਂਈ ਤਰਫ਼ : ਸਰਬ ਕਾਲ ਕੀ ਰਛਆ ਹਮ ਨੈ

ਸਰ....ਜੀ ਦੀ ਰਛਆ ਹਮ ਨੈ

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

ਇਹ ਇਬਾਰਤ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ
ਲਿਪੀ ਦੋਹਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਗਾਤਰੇ ਅਤੇ ਕਮਰਕਸੇ ਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ ਲਿਖਾ ਕੇ ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਹੁਣ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਖੌਤੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਕਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਵਰਗ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛਲੱਗ ਇਸ ਨੂੰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਕ੍ਰਿਤ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹਨ।

ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੱਕ, ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜਾਂ ਜਥੇਦਾਰ, ਸਭ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਬਲਕਿ ਜਦ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਤਾਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਰਬੀ, ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਦ ਜੋੜਾਂ ਵਿਚ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅਨਰਥ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਤਕਰੀਬਨ 32 ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਨ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਖਰੜਾ ਛਪਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ M/s. ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਸੰਨ ਨੂੰ ਛਾਪਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਪਰ ਪਰੂਫ ਰੀਡਿੰਗ ਸਹੀ ਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਭੀ ਕਾਇਮ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਕ ਨੇ ਵੱਡੀ ਭੁਲ ਇਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਾਉਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦਸਮ ਪਾਤਾਹੀ ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ। ਜਦ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਨਾਮ ਦਸਮ ਪਾਤਿਾਹੀ ਕਾ ਗ੍ਰੰਥ ਸੀ। ਇਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਭੀ ਜੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵੇਲੇ ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਹਾਰੇ ਦੇ ਬਦ, ਚੌਪਈ ਅਤੇ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਪਾਠ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਸੀ। ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੂਕੇ (ਨਾਮਧਾਰੀ) ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾ ਅਤੇ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਜੇ ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

(1) ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਬਾਣੀ :– ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ 33 ਸਵੱਯੀਏ ਅਤੇ ਬਦ ਹਾਰੇ ਆਦਿ।

(2) ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਤੋਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ

ਅਨੁਵਾਦ :- ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਆਦਿ ।

(3) ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ:- ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਆਦਿ ।

(4) ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇ :- ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਫਰਨਾਮਾ।

(5) ਸਮਾਜਕ ਬਣਤਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਲਈ :- ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਯਾਨ ਅਤੇ ਹਕਾਇਤਾਂ ।

ਇਹ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਦਮੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ, ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਬਨਾਰਸ ਭੇਜਿਆ (ਮਹਾਨ ਕੋ ਪੰਨਾ 712) । ਇਹ ਭੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਖਾਲਸਾਈ ਭੇਸ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਸ ਭੂਾ ਭੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਬਨਾਉਣੀ ਪਈ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਇਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਵੇਦ, ਾਤਰ, ਰਾਮਾਇਣ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਆਦਿ ਦੇ ਉਲੱਥੇ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ।ਕਲਗੀਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਰਬ ਪੱਖੀ ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਦੇ ਆ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਫਿਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਇਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੂਕ ਮਾਤਰ ਵਰਨਣ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਵਾਸੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ :-

(ੳ)

ਸੁਣਿ ਸਾਖੀ ਮਨ ਜਪਿ ਪਿਆਰ ॥ ਅਜਾਮਲੁ ਉਧਰਿਆ ਕਹਿ ਏਕ ਬਾਰ ॥
ਬਾਲਮੀਕੈ ਹੋਆ ਸਾਧ ਸੰਗੁ ॥ ਧ੍ਰੂ ਕਉ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਿਸੰਗ ॥1॥
ਤੇਰਿਆ ਸੰਤ ਜਾਚਉ ਚਰਨ ਰੇਨ ॥ ਲੇ ਮਸਤਕਿ ਲਾਵਉ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇਨ ॥1॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰੁ ਰੁਆਇਆ॥ ਪਰਸ ਰਾਮ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ॥
ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ॥ ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ॥

ਰੋਵੈ ਰਾਮੁ ਨਿਕਾਲਾ ਭਇਆ॥ ਸੀਤਾ ਲਖਮਣੁ ਵਿਛੁੜਿ ਗਇਆ॥
ਰੋਵੈ ਦਹਿਸਿਰੁ ਲੰਕ ਗਵਾਇ॥ ਜਿਨਿ ਸੀਤਾ ਆਦੀ ਡਉਰੂ ਵਾਇ॥
ਰੋਵਹਿ ਪਾਂਡਵ ਭਏ ਮਜੂਰ॥ ਜਿਨ ਕੈ ਸੁਆਮੀ ਰਹਤ ਹਦੂਰਿ॥
ਰੋਵੈ ਜਨਮੇਜਾ ਖੁਇ ਗਇਆ।ਏਕੀ ਕਾਰਣ ਪਾਪੀ ਭਇਆ॥
ਰੋਵਹਿ ਸੇਖ ਮਸਾਇਕ ਪੀਰ॥ ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਮਤੁ ਲਾਗੈ ਭੀੜ॥
ਰੋਵਹਿ ਰਾਜੇ ਕੰਨ ਪੜਾਇ॥ ਘਰਿ ਘਰਿ ਮਾਗਹਿ ਭਿਖਿਆ ਜਾਇ॥
ਰੋਵਹਿ ਕਿਰਪਨ ਸੰਚਹਿ ਧਨ ਜਾਇ॥ ਪੰਡਿਤ ਰੋਵਹਿ ਗਿਆਨੁ ਗਵਾਇ॥
ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੁ॥ ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ॥
ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ॥ ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨਾ ਲੇਖੈ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ *53-54

(ਅ) ਜਿਉ ਜਨ ਚੰਦ੍ਹਾਂਸੁ ਦੁਖਿਆ ਧ੍ਰਿਸਟ ਬੁਧੀ ਅਪੁਨਾ ਘਰੁ ਲੂਕੀ ਜਾਰੇ ॥ ਅੰਕ *82 ॥

(ੲ) ਗੋਤਮ ਤਪਾ ਅਹਿਲਿਆ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਿਸੁ ਦੇਖਿ ਇੰਦ੍ਰ ਲੁਭਾਇਆ॥ ਅੰਕ 1344 ॥

ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਹੋਰ ਬਦ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਵਿਚ ਹਨ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਬਕ ਹਾਲ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਥੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲੇਗਾ ? ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਟੇਕ ਕੇ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਫਲਾਣੀ ਘਟਨਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਪਰੀ ਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਮਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਝੂਠ ਸੱਚ ਜੋ ਦੱਸਣ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ।

ਦਮੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ।ਸੋ ਜੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਝਣ ਲਈ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਨਾ ਰੂਰੀ ਹੈ ਕੋਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਅਜ ਤੋਂ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਕ ਗ੍ਰੰਥ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸਨ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਤੀ ਦੀ ਨਿਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਨ, ਦਸਮੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸਭ ਲਈ ਦਰਵਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਤੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ

ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ, ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਾਲਮ ਨਾਲ ਜਿਸ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ਰੂਰੀ ਸੀ । ਉਥੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾਲ ਸਿਧਾਂਤਕ ਟੱਕਰ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਨਿਰਉਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਲਾਮੀ ਸੀ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਕੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਰੀਦੇ ਸਿੱਖੀ ਭੇਸ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ, ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ, ਨਿਰਮਲਿਆਂ, ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ ਆਦਿ, ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ, ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੰਥ ਦੋਖੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਪਛਾੜਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਸਕੇ । ਜੋ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ਮੇਰਾ ਅਤੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਦਾ ਸੰਬਾਦ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਬਣੇ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀਨ ਭਾਵਨਾ ਕੱਢਣ ਲਈ, ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਜੈਸੀਆਂ ਜੋਸ਼ੀਲੀਆਂ ਵਾਰਾਂ (ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੀਰ ਰਸੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤਿ ਰੂਰੀ ਸਨ ।

ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹਰ ਕੋਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਕਮੋਰੀਆਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦਾ । ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ, ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ । ਕਿੰਨੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਲਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੇ ਖ਼ੂਨ ਵਿਚ ਇਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭੀ ਭਗਵਾਨ ਕਰਕੇ ਪੂਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਆਪਣੀ ਧੀ ਤੇ ਮੁਹਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਭੀ ਭਗਵਾਨ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਮਹਾਂ ਰਿ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਕਪਟ ਨਾਲ ਛੱਲ੍ਹ ਕੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭੀ ਭਗਵਾਨ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਆਮ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ਕਿਵੇ ਂ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਸੀ ਜੇ ਦਮੇ ਪਿਤਾ ਆਪ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਵੀਆਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਉਲੱਥੇ ਨਾ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਠੋਸ ਸੱਚਿਆਈਆਂ ਅਤੇ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਅਣਭਿਜ, ਅਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਹੂੜ ਮਤਿ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ, ਅਜ ਜੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਖੰਡਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਹੀ ਨਿਰਣਾ ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਤੇ ਹੀ ਛੱਡਦੇ ਹਾਂ ।

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਭਸੌੜ ਨੇ_ਰੂ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਲੇ ਅਫਗਾਨਾਂ ਦੀ ਮੱਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਸੀ । ਉਹ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਭੀ

ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਇਕ ਬੀੜ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਅਰਦਾਸ ਭੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਿਮਰ ਕੈ_ਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ । ਇਸ ਲਈ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਅੱਜ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੈ ।

ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਮਿਨਰੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਵਰਗੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਹਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਿਨਰੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖੰਡਣ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ । ਇਸ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਮਿਨਰੀ ਕਾਲਜ ਖੁੱਲ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ । ਪਰ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਕਿ ਆਪ ਵਿਰੋਧ ਨ ਕਰਕੇ, ਕਦੇ ਗਿ. ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਿੱਠ ਠੋਕਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ ਦੀ ਪੁਤ ਪਨਾਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਚੜ੍ਹ ਜਾ ਬੱਚਾ ਸੂਲੀ ਰਾਮ ਭਲੀ ਕਰੇਂਗੇ ।

❖❖❖

ਚ੍ਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਵਿਲੇਨ

ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਪਜ ਗੁਣ ਹਨ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ । ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਮੇਰ ਨੇ ਖਾਸ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ, ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪ ਪਾਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਖੇਡ ਚਲਦੀ ਰਹੇ । ਜੇ ਲੋਭ ਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਉਦਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ । ਮੋਹ ਤੋਂ ਬੈਰ ਕਿਹੜੀ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਆਪ ਭੁੱਖੀ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੁਖ ਝੱਲੇਗੀ ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਸੰਸਾਰੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਹਉਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ । ਸਾਡਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਣਾ ਜਾਣਾ, ਦੇਣ-ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਇਸੇ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ । ਵਾਰ ਆਸਾ ਦਾ ***ਹਉ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਹਉ ਵਿਚਿ ਗਇਆ*** ਵਾਲਾ ਸਲੋਕ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਜਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਮ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਅਦਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੀ ਰੁਕ ਜਾਵੇਗੀ । ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਜੋਗੀ ਡਰ ਕੇ ਭੱਜ ਨਿਕਲੇ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਜਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਆਸਣ ਲਾਏ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਸਥੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭੰਡਣ ਲੱਗ ਗਏ । ਜੇ ਕਿਤੇ ਸਾਡਾ ਦੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ, ਰਾ ਸੋਚੋ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ? ਸਾਰੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮਨੁਖ ਜਾਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ । ਕਿਉਂਕਿ ਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸੀ ਨ ਉਤਪਤੀ ਹੋਣੀ ਸੀ ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਸਾਡੇ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਐਸਾ ਧਰਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰੀ ਸੁਖ ਭੋਗਦੇ ਹੋਏ ਪਰਮਗਤਿ ਪਾ ਸਕੀਏ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਐਸੀ ਵਡਿਆਈ ॥
ਪੁਤਰ ਕਲਤਰ ਵਿਚੇ ਗਤਿ ਪਾਈ ॥ (ਅਕ 661)

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੇਟਿਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ ॥
ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ॥

(ਅਕ **522**)

ਸੋ, ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਲਹਿਰਾਂ ਬਹਿਰਾਂ, ਸੁੰਦਰ ਬਾਗ ਬਗੀਚੇ, ਮਹਿਲ ਮਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਹਸੂੰ ਹਸੂੰ ਕਰਦੇ ਬਾਲ ਨਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਭ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਪਰ ਹਰ ਚੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸੀਮਾਂ ਅਦਰ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ । ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਗਿਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੀਮਾਰ, ਜੇ ਵਧ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੁਖਾਰ, ਭੁੱਖ ਨ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਕਾਮ ਦੀ ਚੇਟਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਨਾਮਰਦ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਲਾਤਕਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸਾਡੇ ਮਨ ਤੇ ਭਾਰੂ ਨਾ ਹੋਵੇ ।

ਹੇ ਕਾਮੰ ਨਰਕ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਭ੍ਰਮਾਵਣਹ ॥
ਚਿਤ ਹਰਣੰ ਤ੍ਰੈ ਲੋਕ ਗੰਮ ਜਪ ਤਪ ਸੀਲ ਬਿਦਾਰਣਹ ॥
ਅਲਪ ਸੁਖ ਅਵਿਤ ਚੰਚਲ ਊਚ ਨੀਚ ਸਮਾਵਣਹ ॥
ਤਵ ਭੈ ਬਿਮੁਚਿਤ ਸਾਧ ਸੰਗਮ ਓਟ ਨਾਨਕ ਨਾਰਾਇਣਹ ॥

(ਅਕ **1358**)

ਜਦ ਬੰਦਾ ਵਿਹਲਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਐ ਇਰਤ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹੋਣ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਵਿਚ ਕਾਮ ਭਾਵ ਪ੍ਰਬਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਸਮੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ :

ਏਕ ਮਦੀ ਦੂਜੇ ਤਰੁਨ ਅਤਿ ਧਨ ਧਾਮ॥
ਪਾਪ ਕਰੇ ਲਿਕ ਕਿਉਂ ਬਚੈ ਬਚਾਵੈ ਰਾਮ॥

(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਚਰਿਤ੍ਰ **183**)

ਭਾਵ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਹੋਵੇ, ਉਪਰੋਂ ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਹੋਵੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਪਾਪ ਕਰਨ ਤੋ. ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਰਾਮ ਬਚਾਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦਮੇ ਪਿਤਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਰਾਜ ਪਾਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਹ ਭੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰਦ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਮੋਰੀ ਔਰਤ

ਹੈ ।ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਮਰਦ ਦੀ ਇਸ ਕਮੋਰੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ, ਜਾਂ ਵਿ ਕੰਨਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਂ ਵੇਸਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ।ਦੂਸਰੇ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਮਿਲੀ ਇਸ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਦੁਮਨ ਬੜੇ ਬੜੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਰੁਖ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ । ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਦਾ ਭਾਗ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

ਇਹ ਭੀ ਇਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਕਮੋਰ ਮਨੁਖ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਤਕੜੇ ਉਪਰ ਸਫਲਤਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਦਿਮਾਗ ਤੋਂ ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਸਤਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਛਲ ਕਪਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭੀ ਗੁਰੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਇਹੋ ਬਿਰਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਇਹ ਭਾਗ ਕੇਵਲ ਇਹ ਦਰਸਾਣ ਲਈ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕਾਮ ਵਾਨਾ ਦੇ ਸੀਮਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣ ਤੇ ਬੰਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਗਿਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲਤਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਖਯਾਣ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।ਪਾਖਯਾਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸੁਣੀ ਹੋਈ ਲੋਕ ਗਾਥਾ ਨਾ ਕਿ ਹਕੀਕਤ (ਅਸਲ ਵਰਤੀ) ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਚ ਤੰਤਰ ਨਾਮੀ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ੇਰ ਅਤੇ ਲੂੰਬੜ, ਕਛੂ ਅਤੇ ਸਹੇ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਆਪ ਪਾਤਰ ਸਿਰਜ ਕੇ ਕੇਵਲ ਉਪਦੇ ਦੇਣ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਸਿਰਜ ਕੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਕਮੋਰੀਆਂ ਉਘਾੜ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ । ਇਸ ਵਿਚ ਲੈਲਾ ਮਜਨੂੰ, ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਭੀ ਹਨ, ਕ੍ਰਿਨ ਲੀਲਾ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਭੀ ਹਨ । ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਭੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਭੀ ਹਨ ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਭੀ ਦਰਜ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਅਤੇ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਰਿਆਸਤ ਬਚਾ ਲਈ ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਰਦ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਭੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੇ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਰੱਖ ਕੇ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਡੋਰੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਦੁਰਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਭੀ ਦਰਜ ਜੋ ਇਸ ਵੇਗ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗੁਆ ਗਏ ।

ਉਂਜ ਜੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅੱਜ ਭੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਖਬਾਰ ਭਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੇ ਅੱਜ ਇਹ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲਿਖੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਨਿਚੇ ਹੀ ਧਰਿੰਦਰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਜੋ ਆਸਣ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਟਰਪਤੀ ਮਿਃ ਕਲਿੰਟਨ ਅਤੇ ਲਵਿੰਸਕੀ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਭੀ ਲਿਖਦੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮਿਃ ਕਲਿੰਟਨ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਟੀ.ਵੀ. ਉਪਰ ਮੁਆਫੀ ਮਗ ਕੇ ਰਮਸਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ।

ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ੁਰੂ ਹੀ ਇੰਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਕ ਚਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਰਾਜਾ ਚਿਤ੍ਰਵਤੀ ਨਗਰੀ ਵਿਖੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ।ਇੰਦਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਇਕ ਅਪਸਰਾ ਤੇ ਰਾਜਾ ਮੋਹਿਤ ਹੋਇਆ ।ਉਸ ਨਾਲ ਾਦੀ ਕਰ ਕੇ ਕਈ ਸਾਲ ਇਕੱਠੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਕ ਹਨਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਲੜਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ । ਅਚਾਨਕ ਅਪਸਰਾ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਆਈ।

ਉਸ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਨੇ ਅਪਸਰਾ ਦੀ ਫੋਟੋ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜਾਸੂਸ ਅੱਡ ਅੱਡ ਦਿਾ ਵਿਚ ਭੇਜੇ ਕਿ ਜਿਥੇ ਭੀ ਅਜਿਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਵੋ ।ਜਾਸੂਸਾਂ ਦੇ ਦਸਣ ਤੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹਰਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਲੜਕੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀ ।

ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ । ਪਰ ਨਵੀਂ ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਰਾਜਕੁਮਾਰ (ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜਿਤ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ) ਵੱਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮਨ ਦੀ ਬਿਰਥਾ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ।ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦੇ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਤੇ ਰਾਣੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ।

ਰਾਜੇ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਹੈ । ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਭੇਦ ਪਾਉਣਾ ਮੁਕਲ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਫਿਰ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਨਿਰਣਾ ਲਈਂ ।ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋ ਨਵੀਂ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ।ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ

ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਯਾਨੰ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ (ਚਰਿਤ੍ਰ

ਨੰ) ਸਮਾਪਤਮ (ਸਤੁ ਸੁਭਮ ਸਤੁ)

ਪਾਠਕ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜਾ ਲਾ ਲੈਣ ਕਿ ਇਹ ਮਨੋ ਕਲਪਤ ਪਾਤਰ ਰਚ ਕੇ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਅੰਦਰ ਦਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਉਪਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਸਮਾਜਕ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ, ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਉਘਾੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਫਿਲਮ ਬਣਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦਾ ਸੀਨ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਕੱਢ ਲੈਣਾ ਕਿ ਫਿਲਮ ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਮੂਰਖਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ ? ਫਿਲਮ ਦੇ ਪਿਛੇ ਕੀ Theme ਹੈ ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਉਹ ਪਕੜੇਗਾ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਮੂਰਖ ਦੂਸਰਾ ਪੱਖ ਲਵੇਗਾ । ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੱਸ ਜਾਂ ਰਾਰਤਨ, ਪੂਰੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਗੈਰ, ਵਿਚੋਂ ਵਿਚੋਂ ਤੁਕਾਂ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਵਿ ਤੇ ਚਿੱਕੜ ਉਛਾਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਕੁ ਉਟੰਕਣਾ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਂ ਕਰਾਂਗੇ।

ਐਸੀ ਫਬਤ ਦੁਹਨ ਕੀ ਜੋਰੀ ।। ਜਨਕ ਕ੍ਰਿਨ ਭ੍ਰਿਖਭਾਨ ਕਿਸੋਰੀ ।।

ਚਰਿਤ੍ਰ 111 ਦ. ਗ੍ਰੰ. ਪੰਨਾ 967

ਦੁਹੂੰ ਹਾਥ ਤਿਹ ਕੁਚਨ ਮਰੋਰੈ ।। ਜਨ ਖੋਯੈ ਨਿਧਨੀ ਧਨੁ ਟੋਰੈ ।।
ਬਾਰ ਬਾਰ ਤਿਹ ਗਰੈ ਲਗਾਵੈ ।। ਜਨੁ ਕੰਦ੍ਰਪ ਕੋ ਦੁੱਖ ਮਿਟਾਵੈ ।।
ਭੋਗਤ ਤਾਹਿ ਜੰਘ ਲੈ ਕਾਂਧੇ ।। ਜਨੁ ਦਵੈ ਮੈਨ ਤਰਕਨ ਬਾਂਧੇ ।।

(ਚਰਿਤ੍ਰ 111 ਦ.ਗ੍ਰ. ਪੰਨਾ 967)

ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅਤੇ ਅਜ ਵੀ ਕਈ ਮਾਂ ਬਾਪ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨ, ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਬੁੱਢੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਕਮਜੋਰ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਜੋੜੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਿੰਦਿਗੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰ ਦੀ ਨਰਕ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਇਸੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਬੰਦ 23 ਤੋਂ 27 ਤੱਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ ਹੈ ।

ਜਵਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਵਾਨ ਮਰਦ ਚੌਦਵੀਂ ਦੇ ਚੰਦ ਵਾਂਗ ਜਿਵੇਂ ਚਾਨਣੀ ਰਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹਾਰ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟੇ ਤਾਂ ਕੌਣ ਹਟੇ । ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਪੁਰ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਜਵਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਗਲ੍ਹ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਇਕ ਪਲ ਭੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾਂਦਾ । ਜੇ ਕੋਈ ਅਕਲਮੰਦ ਪੁਰ ਅਕਲਮੰਦ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪਾ ਲਵੇ ਉਹ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਉਂਦਾ, ਕਿਸੇ ਬੇ ਅਕਲ ਮੂਰਖ ਨੂੰ ਦਿਲ ਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ

ਲਿਆਉਂਦਾ। ਮਨ ਬਚਨ ਕਰ ਕੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਸੁਘੜਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਆਹ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਚੰਦਨ ਦੀ ਤਾਂ ਇਕ ਚੌਕੀ ਹੀ ਚੰਗੀ ਹੈ ਲਕੜੀ ਦਾ ਬ੍ਰਿਛ ਕਿਸ ਕੰਮ ਹੈ ਚੰਦਨ ਦੀ ਚੌਕੀ ਸਾਹਮਣੇ । ਸਿਆਣੇ ਪੁਰ ਨਾਲ ਗਰੀਬੀ ਵੀ ਚੰਗੀ ਹੈ । ਮੂਰਖ ਦੇ ਰਾਜ ਨਾਲੋਂ ।

ਇਹ ਹੈ ਤੱਤਸਾਰ ਸਿਖਿਆ ਜੋ ਇਸ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਬਾਕੀ ਸਭ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਤਰ ਸਿਰਜ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੋ ਇਕ ਜਵਾਨ ਮਰਦ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅਫੀਮ ਭੰਗ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਚੇਟਾ ਵਧਾਣ ਲਈ, ਅੱਜ ਕੱਲ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਵਿਆਗਾਰਾ ਦੀਆਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ, ਨ ਹੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਤਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਮਕਸਦ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ । ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਤਤ ਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਛਿਲੜ ਚੱਬ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਫੋਕਾ ਹੈ ।

(2) ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤੀ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ :-

ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ ।।

ਉੱਤਰ :- ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਰੂਪ ਹਨ । ਕੁਚੱਜੀ, ਸੁਚੱਜੀ ਅਤੇ ਗੁਣਵੰਤੀ । ਅੱਜ ਦੀ ਕਿਰਨ ਬੇਦੀ ਵਰਗੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਨਰ ਅੰਦਾਜ ਕਰ ਕੇ ਜਦ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਸਤਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੁਰਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਮੂਰਖ, ਪੂ ਅਤੇ ਢੋਰ ਆਖ ਕੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਪਦੇ ਦਿੱਤਾ :

ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ ।।

ਕੀ ਇਸ ਪੰਗਤੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ? ਯਾ ਕੀ ਇਹ ਤੁਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਅਲਬਾਹਮਾ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਸਲਾਨਾ ਜਨ ਮਨਾਉਣ ਵੇਲੇ ਅਲਫ ਨੰਗੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪੇਂਟ ਮਲ੍ਹ ਕੇ ਨੱਚਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕੀ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਈ ਹਨ ਜੋ ਮਾਡਲ ਗਰਲ ਬਣ ਕੇ ਬੀਚ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਇੰਚ ਦੀ ਬਿਕਨੀ ਪਾ ਕੇ ਇਤਿਹਾਰ ਲਈ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿਚਵਾਂਦੀ ਹੈ । ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰੀਆ ਸੁਲਤਾਨਾ ਨੇ ਾਹੀ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਰ ਅੰਦਾਜ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਬੀ ਨਫਰ ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਨਿਕਾਹ ਕਰ ਲਿਆ। ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬਾਵਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਰਜੀਆ ਬੇਮ ਨੂੰ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨੀ ਪਈ ।

1998 ਵਿਚ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੀ 37 ਸਾਲਾ ਟੀਚਰ, ਤਿੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਆਪਣੇ 15 ਸਾਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪੀਂਘ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਲੈਂਦੀ ਇਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਬਣ ਗਈ । ਭੇਦ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕਦਮਾ ਚਲਿਆ ਅਤੇ 7 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ । ਕੈਦ ਕੱਟ ਕੇ ਫਿਰ ਉਸੇ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਾਦੀ ਕਰ ਲਈ ।

ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਆਜ ਤੱਕ ਦੀ ਖਬਰ ਸੀ, ਗਾਿਆਬਾਦ ਦੀ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਟੀਚਰ ਹਰ ਰੋ ਰਿਕੇ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਰਿਕਾ ਚਾਲਕ ਨਾਲ ਘਰੋਂ ਭੱਜ ਗਈ ਅਤੇ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਡਰਾਮਾ ਰਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੋਂ ਦਸ ਲੱਖ ਦੀ ਫਿਰੌਤੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਲਈ ਘਰ ਟੈਲੀਫੂਨ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ । ਅਖੀਰ ਫੜੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੀ ਅਜੇਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜੋ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ ? ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ, ਟੈਲੀਵੀਨ ਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ, ਜੋ ਨਗਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਦਰਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹਰ ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਰਕਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ :

ਕਬੀਰ ਹਰਿ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਛਾਡਿ ਕੈ ਅਹੋਈ ਰਾਖੈ ਨਾਰਿ ॥
ਗਦਹੀ ਹੋਇ ਕੈ ਅਉਤਰੈ ਭਾਰੁ ਸਹੈ ਮਨ ਚਾਰਿ ॥ ਅੰਕ 1370

ਕਬੀਰ ਨ੍ਰਿਪੁ ਨਾਰੀ ਕਿਉ ਨਿੰਦੀਐ ਕਿਉ ਹਰਿ ਚੇਰੀ ਕਉ ਮਾਨੁ ॥
ਓਹੁ ਮਾਂਗ ਸਵਾਰੈ ਬਿਖੈ ਕਉ ਓਹੁ ਸਿਮਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ॥ ਅੰਕ 1373

ਜਿਨ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਨ ਬਸਿਓ ਤਿਨ ਮਾਤ ਕੀਜੈ ਹਰਿ ਬਾਂਝਾ॥ ਅੰਕ 67*

ਕਬੀਰ ਬੈਸਨੋ ਕੀ ਕੂਕਰਿ ਭਲੀ ਸਾਕਤ ਕੀ ਬੁਰੀ ਮਾਇ ॥
ਓਹੁ ਨਿਤ ਸੁਨੈ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਸੁ ਉਹ ਪਾਪ ਬਿਸਾਹਨ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ 1367

ਕਲੀ ਅੰਦਰਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿੰਨਾ ਦਾ ਅਉਤਾਰ॥
ਪੁਤੁ ਜਿਨੂਰਾ ਧੀਅ ਜਿੰਨੂਰੀ ਜੋਰੂ ਜਿੰਨਾ ਦਾ ਸਿਕਦਾਰੁ॥ ਅੰਗ 554

30

ਭਾਵ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇ. ਜਿੰਨ ਭੂਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੁਤ ਭੂਤਨਾ ਹੈ, ਧੀ ਭੂਤਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਨਾਨੀ ਭੂਤਨੀਆਂ ਦੀ ਸਿਰਦਾਰ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਅੱਜ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਖਬਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਗਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰੰਨਾ ਹੋਈਆਂ ਬੋਧੀਆ ਪੁਰਸ ਹੋਏ ਸਈਆਦ॥
ਸੀਲੁ ਸੰਜਮੁ ਸੁਚ ਭੰਨੀ ਖਾਣਾ ਖਾਜੁ ਅਹਾਜੁ॥
ਸਰਮੁ ਗਇਆ ਘਰਿ ਆਪਣੈ ਪਤਿ ਉਠਿ ਚਲੀ ਨਾਲਿ॥
ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਏਕੁ ਹੈ ਅਉਹ ਨ ਸਚਾ ਭਾਲਿ॥ ਅੰਗ 1243

ਅਰਥ : ਇਸਤਰੀਆਂ ਬਹੁਤ ਚਤੁਰ ਅਤੇ ਹੁਸਿਆਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਪਰ ਪੁਰਸ ਭੀ ਸਿਕਾਰੀ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਮਿੱਠਾ ਸੁਭਾਓ ਅਤੇ ਸੁਚ ਵਾਲੀਆਂ ਰਹੁਰੀਤਾਂ ਭੱਜ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਨਾ-ਖਾਣ ਜੋਗ ਭੋਜਨ (ਹਰਾਮ ਦਾ ਮਾਲ) ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਮ ਹਯਾ ਵੀ ਮੁੱਕ ਗਈ ਅਤੇ ਸੁਭ ਮੱਤ ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਠ ਗਈ ਹੈ। (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ (ਪਾਤਸਾਹ) ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰਸਚਾ ਨਾ ਜਾਣ।

ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਗੁਣਵੰਤੀਆਂ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪੱਖ ਉਘਾੜ ਕੇ ਦਰਸਾਏ ਹਨ । ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਲਾਈਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਦੋਨੋਂ ਪੱਖ ਪ੍ਗਟ ਕਰ ਕੇ ਨਿਰਣਾ ਪਾਠਕਾਂ ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਇਸ ਭਾਗ ਨੂੰ ਅਲੀਲ ਬਾਣੀ ਕਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਚੈਲੰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਇਕ ਛੰਦ ਭੀ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੱਸਣ ਜਿਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨੇ ਕਰਨ, ਕੇਸ ਮੁੰਨਾਉਣ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਨੈਤਿਕਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ । ਬਲਕਿ ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਂਈ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਮੂਰਖ ਰਾਜਾ ਛਲਿਆ ਗਿਆ, ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਿਆ, ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਇਤਿਆਦਿ ।

(3) **ਤ੍ਰਿਯ ਝਾਂਟ ਨ ਮੂੰਡੀ ਜਾਇ ॥ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨਨ ਮੈ ਸੁਨਿ ਪਾਈ ॥**
ਹਸਿ ਕਰਿ ਬਚਨ ਸੋ ਛਾਨਿਓ॥ ਮੈ ਆਪੁਨੇ ਜੀਯ ਸਾਚ ਨ ਜਾਨਯੋ॥
ਤੈਂ ਤ੍ਰਿਯਾ ਹਮ ਸੋ ਝੂਠਿ ਉਚਾਰੀ ॥ ਹਮ ਮੂਡੇਗੇ ਝਾਂਟ ਤਿਹਾਰੀ ॥
ਤੇਜ ਅਸਤੁਰਾ ਏਕ ਮੰਗਾਯੋ ॥ ਨਿਜ ਕਰ ਗਹਿਕੈ ਰਾਵ ਚਲਾਯੋ॥
ਤਾਂ ਕੀ ਮੂੰਡਿ ਝਾਟਿ ਸਭ ਡਾਰੀ ॥ ਦੈ ਕੇ ਹਸੀ ਚੰਚਲਾ ਤਾਰੀ॥

(ਚਰਿਤ੍ 190)

ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਰਾਜਾ ਕਾਮ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਰਤ ਲਗਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜ ਰਾਜੇ ਕੋਲੋਂ ਪਾਣੀ ਮੰਗਵਾਵਾਂਗੀ ਅਤੇ ਝਾਂਟਾਂ ਮੁੰਨਵਾਂਵਾਂਗੀ । ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੇਹੋ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰਾਮਾ ਰਚ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਆਪ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਦ ਾਤਰਾਂ ਦਾ ਝੂਠਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲੋਂ ਝਾਂਟਾਂ ਮੁੰਨਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ।

ਸਪਟੀਕਰਨ : ਇਹ ਕੋਈ ਅਲੋਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ । ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਬਹੁਤੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਕਰਕੇ ਮਹੂਰ ਸੀ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਨਵੀਂ ਰਾਣੀ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਆਈ, ਮਹਾਰਾਜੇ ਨਾਲ ਹਮਬਿਸਤਰ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਫੌਜ ਵਿਚ ਲਫਟੈਨ ਭਰਤੀ ਕਰੋ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੰਗ ਕਰਨਾ । ਕਾਮ ਵੇਗ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਬੰਧਤ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਲਫਟੈਨ ਬਣਾ ਦਿਉ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੱਥ ਚੱਕ ਹੁਕਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਭੀ ਟੈਲੀਫੂਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਹੱਥ ਚੱਕ ਲਫਟੈਨ ਮਹੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਇਸਤਰੀ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੰਗ ਕੇ ਸੇਜ ਭੋਗਣ ਵੇਲੇ ਕਿੰਨੇ ਬਿਲ ਪਾਸ ਕਰਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੁਕੀ ਛਿੱਪੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ।

ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਸਾਰੰ ਦਰਸਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮ ਵੱਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਅਕਲ ਦਾ ਭੋਗ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਭੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ।

ਸਾਰਾ ਦਿਨੁ ਲਾਲਚਿ ਅਟਿਆ ਮਨਮੁਖ ਹੋਰੇ ਗਲਾ ॥
ਰਾਤੀ ਊਘੈ ਦਬਿਆ ਨਵੇ ਸੋਤ ਸਭਿ ਢਿਲਾ ॥
ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਿ ਜੋਰਾ ਅਮਰੁ ਹੈ ਨਿਤ ਦੇਵਹਿ ਭਲਾ ॥
ਜੋਰਾ ਦਾ ਆਖਿਆ ਪੁਰਖ ਕਮਾਵਦੇ ਸੇ ਅਪਵਿਤ ਅਮੇਧ ਖਲਾ ॥
ਕਾਮਿ ਵਿਆਪੇ ਕੁਸੁਧ ਨਰ ਸੇ ਜੋਰਾ ਪੁਛਿ ਚਲਾ ॥ ਅੰਕ 304

ਅਰਥ : ਮਨਮੁਖ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਰ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਰਾਤ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਦੇ ਦੱਬਣ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨੌ ਦਰਵਾਜੇ ਢਿੱਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ

ਹਨ । ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਰੰਨਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚਲਦਾ ਹੈ । ਉਹ (ਨਿਤ) ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨਮੁਖ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਰ ਕੇ ਕਮਾਂਦੇ ਹਨ । (ਜੋ) ਪੁਰ ਰੰਨਾ ਦਾ ਆਖਿਆ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਉਹ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਗੰਦੇ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮ ਚੇਟਾ ਵਿਆਪਦੀ ਹੈ (ਜਿਸ ਕਾਰਨ) ਰੰਨਾ ਪਾਸੋਂ ਪੁਛ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹਨ । ਕੀ ਇਹ ਗੁਰ ਫੁਰਮਾਣ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਤਤਸਾਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ?

ਚਰਿਤ੍ਰੋਂ ਪਾਖਯਾਨ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਆ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਹਿਣਾ ਭੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ (ਚਰਿਤ੍ਰੋਂ ਪਾਖਯਾਨ) ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਰਾਮ ਲੀਲ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਟਕ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ?

ਜੇ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰੀਏ,ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਚਰਿਤ੍ਰੋਂ ਪਾਖਯਾਨ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਕੱਲੀ ਇਸਤਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਬਲਕਿ ਇਸਤਰੀ ਅਤੇ ਪੁਰਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਦਾਰ (ਚਰਿਤ੍ਰ) ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਘੜੇ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਧਿਕਤਰ ਰਾਜੇ, ਨਵਾਬ, ਨਵਾਬ ਜਾਂਦੇ, ਪੈਸੇ ਵਾਲੇ ਧਨੀ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਭੇਖੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਵਿਹਲੜ ਸਨ। ਇਹੀ ਤੱਥ ਅੱਜ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਤੋਂ ਪਰਗਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਮੇ ਪਿਤਾ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ :

ਏਕ ਮਦੀ ਦੂਜੇ ਤਰੁਨ ਤੀਜੇ ਅਤਿਧਨ ਥਾਮ॥
ਪਾਪ ਕਰੇ ਬਿਨ ਕਯੋਂ ਬਚੈ ਬਚੈ ਬਚਾਵੈ ਰਾਮ॥ (ਚਰਿਤ੍ਰ 283)

ਦੀਵਾਨ ਜਰਮਨੀ ਦਾਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਵਿਚ ਕਈ ਸੱਚੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ । ਕੀ ਜਰਮਨੀ ਦਾਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਦੇ ਲਈ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ? ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਪੇ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ । ਕਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਰਿਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਸਾਬਕਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਅੱਜ ਇਹ ਦਿਖ ਨ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿਖੀ ਦਾ ਪਤਨ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ।

(4) **ਜੇ ਅਮਲਨ ਕਹੇ ਖਾਇ ਖਤਾ ਕਬਹੂ ਨ ਖਾਵੈ ॥**
ਮੂੰਡਿ ਅਵਰ ਨ ਜਾਹਿ ਆਪੁ ਕਬਹੂੰ ਨ ਮੁੰਡਾਵੈ ॥

...   .

ਕਬਹੂੰ ਨ ਖਾਇ ਪਾਨ, ਅਮਲ ਕਬਹੂੰ ਨਹਿ ਪੀਯੋ ॥
ਕਬਹੂ ਨ ਖੇਲ ਅਖੇਟ ਨ ਸੁਖ ਨਿਰਧਨ ਕਹਿ ਕੀਯੋ ॥
ਹੋ ਕਰਯੋ ਨ ਭਾਮਿਨ ਭੋਗ, ਜਗਤ ਕਯੋਂ ਆਇਯੋ ॥
ਚਰਿਤ੍ਰ 245)

ਇਸ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਪੁਟ ਭੂਮੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਬੜਾ ਧਨਵਾਨ ਾਹੂਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਕੰਜੂਸ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਨ ਹੀ ਕੋਈ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਸੋ ਇਸ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚ ਾਹ ਦੀ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੈ ।ਇਸਤਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਖਾ, ਪੀ ਮੌਜ ਮਸਤੀ ਕਰ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਭੀ ਕਰ ਮੇਰੀ ਤਸੱਲੀ ਭੀ ਕਰ ।ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਅਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸੂਰਮੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਮੁੱਛ ਖੜੀ ਰਖਦੇ ਹਨ । ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਦੁਮਣ ਤੇ ਬਾਜ ਵਾਂਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਭੋਗਦੇ ਹਨ । ਅਮਲ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ।ਅਮਲ ਸੂਰਮੇ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਮੂਰਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤਲਵਾਰ ਵਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।ਅਮਲ ਜੋਗੀ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ਕ੍ਰਿਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਅਮਲ ਦਾ ਸੁਆਦ ਲੈ ਕੇ ਸੂਮ ਤੇ ਸੋਫੀਆਂ ਨੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ?

ਾਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ; – ਜਿਹੜੇ ਪੁਰ ਅਮਲ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ਰਾਤ ਦਿਨ ਊਂਘਦੇ ਹਨ । ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਕ ਘੜੀ ਅਮਲ ਨ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਤਾਪ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਮਲੀਆਂ ਨੂੰ । ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਪੁਰ ਅਮਲ ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ । ਉਹ ਤਾਂ ਮੂਰਖ ਹੋ ਕੇ ਮੁਰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਾਹ ਦੀ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਲੰਬੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੈ । ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਇਸਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਅਮਲ ਖਾਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਦਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਾਹ ਵਲੋਂ ਅਮਲ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਰੇ ਚੁਪ ਵੱਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਅਜੇਹੇ ਬੇਈਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਤਾਂ 420 ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਪਿਯਤ ਭਾਂਗ ਕਾਹੂ ਜੋ ਹੇਰੈ ॥ (ਜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੰਗ ਪੀਂਦਾ ਦੇਖੇ)
ਠਾਢੋ ਹੋਤ ਨ ਤਾ ਕੇ ਨੇਰੋ ॥(ਉਸ ਕੋਲ ਖੜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ)

ਭਯੋ ਸਦਨ ਤਿੱਹ ਕਹੋ ਉਜਾਰਾ॥(ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਘਰ ਉਜੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)
ਜਾਂ ਕੈ ਕੂੰਡਾ ਬਜੈ ਦੁਆਰਾ ॥(ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਭੰਗ ਵਾਲਾ ਕੂੰਡਾ ਘੋਟਣਾ ਖੜਕਦਾ ਹੈ)
ਸੋਫੀ ਤਾ ਕੋ ਹੋਤ ਉਜਾਰਿ ਕਹੈ ਘਰ ॥(ਉਹ ਘਰ ਹੀ ਉਜਾੜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)
ਭਾਂਗ ਅਫੀਮ ਭਖਤ ਹੈ ਜੋ ਨਰ ॥(ਜਿਹੜਾ ਪੁਰ ਭੰਗ ਅਫੀਮ ਖਾਂਦਾ ਹੈ)
ਸੋਫੀ ਸਕਲ ਬੁਧਿ ਬਲ ਰਹੈ ॥ (ਸੋਫੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਠੀਕ ਬੁੱਧ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ)
ਅਮਲਨਿ ਕੋ ਕਛੁ ਕੈ ਨਹਿ ਰਹੈ ॥
(ਅਮਲੀ ਨੂੰ ਭਾਂਵੇਂ ਕੁਛ ਕਹੋ ਉਹ ਕੁਛ ਕਹਿਣ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, **245** ਚਰਿਤ੍ਰ (8) ਅਮਲੀ ਕੋਲ ਅਕਲ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ)

(5) ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਖੰਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਖੰਡਾ ਪ੍ਰਥਮੇ ਸਾਜ ਕੈ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਉਪਾਇਆ॥(ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ) ਅਤੇ ਕਿਥੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ
:- ***ਏਕ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਮੈਲ ਨਿਕਾਰਾ ॥***
ਤਾਂ ਤੇ ਮਧੁ ਕੀਟਭ ਤਨ ਧਾਰਾ ॥
ਦੁਤੀਆ ਕਾਨ ਤੇ ਮੈਲ ਨਿਕਾਰੀ ॥
ਤਾਂ ਤੇ ਭਈ ਸ੍ਰਿਟਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ॥(ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਸ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਪਸਰਿਓ ਪਾਸਾਰਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੀ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਾਰੀ ਪਾਸਾਰੇ ਦਾ ਇਕੋ ਤਰੀਕਾ ਹੀ ਹੈ ।ਦੂਸਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਸ ਰਹੀ ਹੈ,

ਨਾਭਿ ਕਮਲ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਪਜੇ ਬੇਦ ਪੜਹਿ ਮੁਖਿ ਕੰਠਿ ਸਵਾਰਿ ॥
(ਅੰਕ 489)

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਦਸੋ ਕਿ ਕਮਲ ਫੁੱਲ ਦੀ ਨਾਲੀਂ ਵਿਚੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ? ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਪੋਲੇ ਜਿਹੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦੇਵੋਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੈ ।ਪਰ ਅਸੀਂ ਪੁਛਦੇ ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਕਰੋ ਕਿ ਝੂਠ ਹੈ ।ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ

1. **ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ** ਇਕ ਬਦ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਪਸਾਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਦਰਜ ਹੈ
2. **ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣ॥**

ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ ॥

3. **ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥**
ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ ਕਉਣ ਭਲੇ ਕੋ ਮਦੇ ॥
ਅੰਕ 134* ॥

4. **ਮਾਈ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਸੂਤ ਜਮਾਇਆ ॥**

5. **ਸਾਚੇ ਤ ਪਵਣਾ ਭਇਆ ਪਵਨੇ ਤੇ ਜਲੁ ਹੋਇ ॥**
ਜਲ ਤੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ ਸਾਜਿਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਸਮੋਇ ॥ਅੰਕ 1* ॥

6. **ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਦੋਇ ਭਾਈ ॥**
ਦੁਹੀ ਮਿਲ ਕੇ ਸ੍ਰਟਿ ਉਪਾਈ ॥ਅੰਕ 126 ॥

7. **ਪਹਿਲ ਪੁਰੀਏ ਪੁੰਡਰਕ ਵਨਾ ॥**
ਤਾਚੇ ਹੰਸਾ ਸਗਲੇ ਜਨਾ ॥ਅੰਕ 6*3 ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਤੁਹਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਠੀਕ ਮੰਨਦੀ ਹੈ । ਜਾਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਠੀਕ ਹਨ ?

ਜੇ ਪਹਿਲ ਪੁਰੀਏ ਪੁੰਡਰਕ ਵਨਾ ਅਤੇ ਨਾਭਿ ਕਮਲ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਪਜਿਆ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਾਲੀ ਕੰਨ ਦੀ ਮੈਲ ਤੋਂ ਉਤਪਤੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਦੂਜੇ ਅਧਿਆਏ ਵਿਚ ਜਗਤ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਦਸਮੇ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਾਲ ਜਬ ਕਰਾ ਪਸਾਰਾ ॥ ਓਅੰਕਾਰ ਤੇ ਟ੍ਰਿ ਉਪਾਰਾ ॥ 10॥

ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਖਡਣ ਵਾਲੇ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਇਸ ਦਸਵੇਂ ਛੰਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤ੍ਰੇਰਵੇਂ ਅਤੇ ਚੌਧਵੇਂ ਛੰਦ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

ਦਸਵੇਂ ਛੰਦ ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਜਗਤ ਉਤਪਤੀ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਤੇਰਵੇਂ ਅਤੇ ਚੌਧਵੇਂ ਛੰਦ ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਗੱਲ ਸੋਢ ਬੰਸ ਅਤੇ ਬੇਦੀ ਬੰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ੍ਰੋਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ।

ਤਿਨ ਕੋ ਕਾਲ ਬਹੁਰ ਬਧ ਕਰਾ ॥
ਤਿਨ ਕੋ ਮਧ ਸਮੁੰਦ ਮੇ ਪਰਾ ॥

ਅਰਥ : ਫਿਰ ਕਾਲ ਨੇ ਉਸ ਕਾਲਧੁਜ ਦਾ ਬਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਿਝ (ਚਰਬੀ) ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਗਿਰੀ

ਚਿਕਨ ਤਾਸ ਜਲ ਪਰ ਤਿਰ ਰਹੀ ॥
ਮੇਧਾ ਨਾਮ ਤਬਹਿ ਤੇ ਰਹੀ ॥

ਅਰਥ : ਉਸ ਦੀ ਚਰਬੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਈ ਰਹੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਬਣੀ ਇਸ ਲਈ ਧਰਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਮੇਧਾ ਜਾਂ ਮੇਧਨੀ ਪੈ ਗਿਆ । ਮਹਾਨ ਕੋ ਵਿਚ ਮੇਦਨੀ ਦੇ ਅਰਥ ਭੀ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹੀ ਕੀਤੇ ਹਨ ।

ਮੇਦਨੀ ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅੰਕ ਨੰ: 542, 1407, 472, 580, 712, 724, 936, 1092, 1096, 110, 1281, 1283, 1288 ਅਤੇ 1416 ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਵਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ਬੰਦ 14 ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬੰਦ ਨੰ: 13 ਕਿਵੇਂ ਗਲਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਪੂਰੇ ਤਾਣ ਨਾਲ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ । ਪਰ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਤ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ, ਸਵੱਈਏ ਅਤੇ ਚੌਪਈ ਦੇ ਟੀਕੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਸਵੀਕਾਰਦੇ ਹਨ ।

6. **ਖੰਡਾ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਸਾਜ ਕੈ ਜਿਨ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਉਪਾਇਆ** ਭਾਵ ਲੋਹੇ ਦੇ ਖਡੇ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਬਣੀ ਝੂਠ ਹੈ ।

ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਇਕ ਬਦ ਦਾ ਇਕੋ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਕਈ, ਅਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਹਾਨ ਕੋ ਵਿਚ ਸਾਰੰਗ ਪਦ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਹਾਂ ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਸਵੱਯਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਵਾਰ ਹੀ ਸਾਰੰਗ ਪਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਖੰਡਾ ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇਖਣ ਲਈ ਮਹਾਨ ਕੋ ਦੇਖਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰੋ । ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਅਰਥ ਹਨ :

1. ਲੋਹੇ ਦਾ ਦੋ ਧਾਰਾ ਤਰ ਰੂਪ ਖੰਡਾ ।
2. ਮਾਯਾ, ਕੁਦਰਤ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਭ ਦ੍ਵੰਦ ਪਦਾਰਥ ਰਚ ਕੇ ਅਨੇਕ ਭੇਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਖੰਡਾ ਹੈ ।

ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਖਡਨ ਲਈ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚੋਂ ਵਿਚੋਂ ਤੁਕਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਤੱਤਸਾਰ ਹਿੱਤੋ ਉਪਦੇ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ

ਛੁਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

ਸੁਧਿ ਜਬ ਤੇ ਹਮ ਧਰੀ ਬਚਨ ਗੁਰ ਦਏ ਹਮਾਰੇ ॥
ਪੂਤ ਇਹੈ ਪ੍ਰਨ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਜਬ ਲਗ ਥਾਰੇ ॥
ਨਿਜ ਨਾਰੀ ਕੇ ਸਾਥ ਨੇਹੁ ਤੁਮ ਨਿਤ ਬਢੈਯਹੁ ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੀ ਸੇਜ ਭੂਲਿ ਸੁਪਨੇ ਹੂੰ ਨ ਜਯਹੁ ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੇ ਭਜੇ ਸਹਸ ਬਾਸਵ ਭਾਗ ਪਾਏ ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੇ ਭਜੇ ਚੰਦ੍ਰ ਕਲੰਕ ਲਗਾਏ ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੇ ਹੇਤ ਸੀਸ ਦਸ ਸੀਸ ਗਵਾਯੋ ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੇ ਹੇਤ ਕਟਕ ਕਵਰਨ ਕੋ ਘਾਯੋ ॥ (ਚਿਤ੍ਰ 21)
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੇ ਭਜੇ ਸਹ ਬਾਸਵ ਭਗ ਪਾਏ ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੇ ਭਜੇ ਚੰਦ੍ਰ ਕਾਲੰਕ ਲਗਾਏ ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਸੌਂ ਨੇਹੁ ਛੁਰੀ ਪੈਨੀ ਕਰ ਜਾਨਹੁ ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੇ ਭਜ ਕਾਲ ਬਯਾਪਯੋ ਤਨ ਮਾਨਹੁ ॥
ਅਧਿਕ ਹਰੀਫੀ ਜਾਨਿ ਭੋਗ ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਜੋ ਕਰਹੀਂ ॥
ਹੋ ਅਤ ਸ੍ਵਾਨ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤ ਹਾਥ ਲੈਂਡੀ ਕੇ ਮਰਹੀਂ ॥
ਬਾਲ ਹਮਾਰੇ ਪਾਸ ਦੇਸ ਦੇਸਨ ਤੇ ਤ੍ਰਿਅ ਆਵਹਿ ॥
ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਬਰ ਮਾਂਗਿ ਜਾਨਿ ਗੁਰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਵਹਿ ॥
ਹੋ ਕਹੁ ਸੁੰਦਰਿ ਤਿਹ ਸਾਥ ਗਵਨ ਕੈਸੇ ਕੈ ਕਰਿਹੋਂ ॥

(ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਨਾ 110)

ਅਜੇਹੇ ਹੀ ਧ ਪਵਿਤ੍ਰ ਉਪਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਯਾਨ ਵਿਚ ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਕਦੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਿ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ।

ਸੋ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤੇ ਇਹ ਦੂਣ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਅਤਿ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਅਤਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ਅਤੇ ਮਹੀਨ ਬੁਧੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਡਾਕਟਰ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਿ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਤਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈਂ ਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ਕੇਵਲ ਨੀਵੀਂ ਪੱਧਰ ਦੀ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਹੀ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਕੇ ਭੰਡਣ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਏਕ ਮਦੀ ਦੂਜੇ ਤਰੁਨ ਤੀਜੇ ਅਤਿ ਧਨ ਧਾਮ ।
ਪਾਪ ਕਰੇ ਬਿਨ ਕਯੋਂ ਬਚੈ ਬਚੈ ਬਚਾਵੈ ਰਾਮ ।

(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਚਰਿਤ੍ਰ **183**)

ਭਾਵ, ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਹੋਵੇ ਉਪਰੋਂ ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਹੋਵੇ ਘਰ ਵਿਚ

ਪੈਸਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਪਾਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਪਰਮੇਰ ਬਚਾਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਜਨਨਿ ਜਠਰ ਮਹਿ ਆਇ ਪੁਰਖ ਬਹੁਤੋਂ ਦੁਖ ਪਾਵਹਿ ॥
ਮੂਤ੍ਰ ਧਾਮ ਕੋ ਪਾਇ ਕਹਤ ਹਮ ਭੋਗ ਕਮਾਵਹਿ ॥
ਥੂਕ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੋ ਚਾਟ ਕਹਤ ਅਧਰਾਮ੍ਰਿਤ ਪਾਯੋ ॥
ਬਿਰਥਾ ਜਗਤ ਮੈ ਜਨਮ ਬਿਨਾਂ ਜਗਦੀ ਗਵਾਯੋ ॥

ਚਰਿਤ੍ਰ 81 ਪ: 307

ਇਕ ਮੁਕ ਖਾਸੀ ਅਰੁ ਖੁਰਕ ਬਖਾਨਿਯੋ ॥
ਖੂਨ ਖੈਰ ਮਦਪਾਨ ਸੁ ਬਹੁਰਿ ਪ੍ਰਮਾਨਿਯੈ ॥
ਕਸ ਕੋਈ ਕਰਈ ਸਾਤ ਛਪਾਏ ਛਪਤ ਨਹਿ ॥
ਹੋ ਹੋਵਤ ਪ੍ਰਗਟ ਨਿਦਾਨ ਸੁ ਸਾਰੀ ਿ੍ਰਟ ਮਹਿ ॥ ਪ: 250 ॥

❖❖❖

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਾਮ ਅਤੇ ਯਾਮ ਕਵੀ

ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਸਮੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਮਨਦੇ ਆਏ ਹਨ । ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਹੀਦ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਹੀਦ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ ਆਦਿ, ਜੋ ਦਸਮੇ ਜੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਤ ਬੁੱਧੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਰਥਕ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣਾ ਕਿਸੇ ਐਰੇ ਗੈਰੇ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਨੇ ਆਪ ਜਿੱਥੋਂ ਕਿਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਬੀੜਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜੋ ਪਥ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕਰੀਆਂ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦੇ ਰਹੇ ।

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਬਾਣੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ, ਸੁਧਾ ਸਵਯੋ ਅਤੇ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ ਦਸਮੇ ਜੀ ਨੇ ਖਡਾ ਪਾਹੁਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਆਪ ਪੜ੍ਹੀਆਂ । ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਅਨਿਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਜੈਤਾ (ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ) ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਖਡਾ ਪਾਹੁਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ :-

ਜਪੁ ਕੋ ਪਾਠ ਕਰਹਿ ਸੰਗ ਤਿਹ ਸਿਖ ਪਾਤਰ ਦੂਸਰ ਹਾਥ ਧਰੀਜੈ ।।212।।
ਪਾਂਚਹੁੰ ਮਹਿ ਚਾਰ ਸੂ ਹੋਵਹਿ ਅਵਰ ਜੋਇ ਪਾਤਰ ਊਪਰ ਹਾਥ ਰਖੀਜੈ ।
ਆਪਨ ਆਪਨ ਬਾਰ ਯੇ ਪਾਂਚਹੁ ਪਾਂਚ ਹੀ ਬਾਣੀ ਕੋ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹੀਜੈ ।
ਜਪੁ ਜਾਪ ਸਵੈਯੇ ਚੋਪਈ ਆਨੰਦ ਕੋ ਪਾਠ ਸੋਂ ਪਾਹੁਲ ਤਿਆਰ ਕਰੀਜੈ ।
ਪਾਂਚੋਂ ਚੁਲੇ ਮੁਖ ਪਾਵਹਿ ਸੁ ਯਾਚਕ ਏਤ ਹੀ ਨੇਤਰ ਕੇਸ ਪਵੀਜੈ ।।223।।

(ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ਕ੍ਰਿਤ ਡਾ. ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪਨਾ 78)

ਪਰ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੱਜਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗਰੰਥ ਦੇ ਕਦੇ ਦਰਸਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਉਹ ਸੱਜਣ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮਤਲਬ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚੋਂ

ਕੱਢ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਭਾਗ ਵਿ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ, ਚੰਡੀ ਚਿਤ੍ਰ ਦੋਨੋਂ ਭਾਗ ਅਤੇ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਖਯਾਨ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ ਰਾਮ ਅਤੇ   ਯਾਮ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਕ੍ਰਿਨਾ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚ ਸਯਾਮ   ਕਵਿ ਦਾ ਨਾਉਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਦੂਸਰਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰਵਾਦ ਦਾ ਖਡਨ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਦੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਵੀਆਂ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਖਯਾਨ ਅਤੇ ਹਕਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਅਲੀਲਤਾ ਦਾ ਦੋ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਵਿਲੇਣ ਕਰ ਕੇ ਤੱਤਸਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਿ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਰੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਿਨਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਅਤੇ ਉਹ ਅਖੌਤੀ ਬੁੱਧੀ ਜੀਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਵਿਗਿਆਨ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਤਬਕਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵੱਯੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਭੀ ਮਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੈ । ਇਹ ਖੁਲ੍ਹੰਮ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਖਡਾ ਪਾਹੁਲ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ, ਸਵੱਯੇ ਅਤੇ ਚੌਪਈ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ । ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਇਸ ਤਬਕੇ ਦੇ ਮੋਢੀ ਹਨ । ਇਹ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਤੋਂ ਭੀ ਮੁਨਕਰ ਹਨ । ਬੇਕ ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਅਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸੇ ਤੱਕ ਇਹ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਲ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹਰਾਮ ਦੇ ਬਣੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਹੁਣ ਹਲਾਲ ਦੇ ਬਣ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਤਬਕਾ ਖਡਾ ਪਹੁਲ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਪਰ ਦੱਸੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਡਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਪਰ ੱਕੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲੈਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਕਿਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮੱਕਾ ਫੇਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿਣਗੇ ਸਾਇੰਸ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਨਦੀ ਇਸ ਲਈ

ਲਤ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਬਾਨੀ ਵਿਚ ਦੇਹੁਰਾ ਫਿਰਨਾ, ਮਰੀ ਗਊ ਜਿਉਂਦੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਭੀ ਮਨਣ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹਨ । ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਨ ਤਾਂ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਨ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨ ਹੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਬਸ ! ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਮਿਨਰੀ ਕੋਰਸ ਕਰ ਕੇ ਆਲਮ ਫਾਲ ਬਣ ਕੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਅਕਾਲੀ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ, ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਿ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੈਲਿੰਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਮੂਲ ਵਿ ਵੱਲ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੇਵੀਆਂ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ :

ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ ।। ਪਨਾ **663**
ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ ਨਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿ ਕਉ
ਸਹਸ ਮੂਰਤਿ ਨਨਾ ਏਕੁ ਤੋਹੀ ।। ਪਨਾ **13**

ਜਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪਰਮੇਰ ਨੂੰ ਕਣ ਕਣ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਣਤ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ; ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਜੋਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਰ ਦੀ ਹੀ ਸਿਫਤ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੇ ਸਿਧ ਮੁਨਿ ਇੰਦਰਾ
ਮੋਹਿ ਠਾਕੁਰ ਹੀ ਦਰਸਾਰੇ ।। – ਪਨਾ **534**
ਆਪੇ ਗੋਪੀ ਕਾਨੁ ਹੈ ਪਿਆਰਾ ਬਨਿ ਆਪੇ ਗਊ ਚਰਾਹਾ ।।
ਆਪੇ ਸਾਵਲ ਸੁੰਦਰਾ ਹੈ ਪਿਆਰਾ ਆਪੇ ਵੰਸੁ ਵਜਾਹਾ।। – ਪਨਾ **607**
ਆਪੇ ਸੁਰ ਨਰ ਗਣ ਗੰਧਰਬਾ ਆਪੇ ਖਟ ਦਰਨ ਕੀ ਬਾਣੀ ।।
ਆਪੇ ਵਿੰ ਕਰ ਮਹੇ ਆਪੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ ।।
ਆਪੇ ਜੋਗੀ ਆਪੇ ਭੋਗੀ ਆਪੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਫਿਰੈ ਬਿਬਾਣੀ।।–ਪਨਾ **553**

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਮੇ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸੇ ਨਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖ ਕੇ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਭੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਨੂੰ, ਮਹੇ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਨ ਜੀ ਅਤੇ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਨਿਜ ਰੂਪ ਦੇਖ ਕੇ ਭ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸੋਭਾ ਅਤੇ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਹੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਨੀ ਵੀਚਾਰਨੀ ਹੈ । ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਛੰਦ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਉਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਵਿਧੀ ਅਪਣਾਈ ਹੈ।

ਪੁਰਾਤਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹਰ ਇਕ ਕਵੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਆਪਣੇ ਇਟ ਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦਾ ਸੀ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਵਿ ਵਸਤੂ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਕੇ ਰਚਨਾ ਰੂ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਅਸੀਂ ਜਦ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੱਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

(1) ਜਾਪੁ :
1> ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ
ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਤੇਰੀ ਸਰਣਿ ।।
(ਇਹ ਸਤਰ ਬਦਾਰਥ ਵਿਚ ਹੈ)

(2) ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ :
1> ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ।।
ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ।
(ਭਗਉਤੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਲਈ ਮਹਾਨ ਕੋ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਧਾਖਰ ਦੇਖੋ)

(4) ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ :– **1>** ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ
ਅਥਿ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ

ਅਖੀਰ ਤੇ ਦਸਮੇ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ ਸੁੰਭ ਬਧਹਿ ਨਾਮੁ ਅਟਮੋ ਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤਮ ਸਤ ਸੁਭਮ ਸਤ–ਅਫਜੂ

ਸਾਫ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪਰਾਣ ਦੇ ਅਠਵੇਂ ਅਧਿਆਏ ਵਿਚ ਜੋ ਸੁੰਭ ਰਾਕਖ ਦਾ ਬੱਧ ਕਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਸੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਸੋ ਇਸ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਭੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਹੈ ਉਹ ਉਸੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਹੈ ਨਾ ਕੇ ਕਵੀ (ਦਮੇ ਜੀ) ਉਸਤਤਿ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਆਖੀਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ :

ਦੇਹਿ ਸਿਵਾ ਬਰ ਮੋਹਿ ਇਹੈ ਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨਾ ਡਰੋਂ ।।
ਨ ਡਰੋਂ ਅਰਿ ਸਉ ਜਬ ਜਾਇ ਲਰੋ ਨਿਸਚੈ ਕਰਿ ਆਪਨੀ ਜੀਤ ਕਰੋਂ ।।
(ਇਥੇ ਭੀ ਸਿਵਾ ਦੇ ਸਹੀ ਅਰਥ ਮਹਾਨ ਕੋ ਵਿਚ ਮਿਲਣਗੇ)

(5) ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੂਸਰਾ :
1> ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ
ਅਥ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲਿਖਯਤੇ ।
ਆਖੀਰ ਵਿਚ
ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰੇ ਉਸਤਤਿ ਬਰਨੇ ਨਾਮ

ਅਟਮੋ ਅਧਿਆਇ ਸੰਪੂਰਣੰ ਸਤ ਸੁਭਮ ਸਤੁ ਅਫਜੂ

ਇਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਦਾ ਅਠਵਾਂ ਅਧਿਆਯ ਸੰਪੂਰਣ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ।

(6) ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ :-

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ
ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਯਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਪਾਤਾਹੀ **10**

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪਾਠ ਮਨ ਬਿਰਤੀ ਲਗਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਦਮੇ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਪ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਪਾਤਾਹੀ **10** ਕਿਵੇਂ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਜਦ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵੱਯੇ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ "ਸਵੱਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਾਕ੍ਯ ਮ: ਪ:" ਲਿਖ ਕੇ ਪਚਮ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਸ ਪੱਧਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ

ਦੋਹਰਾ

ਨਮਸਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਖੜਗ ਕੋ ਕਰੌਂ ਸੁ ਹਿਤੁ ਚਿਤ ਲਾਇ ॥
ਪੂਰਨ ਕਰੌਂ ਗਿਰੰਥ ਇਹ ਤੁਮ ਮੋਹਿ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ ॥
ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਾਲ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ॥
ਖਗ ਖਡ ਬਿਹੰਡੰ ਖਲ ਦਲ ਖਡੰ ਅਤਿ ਰਣ ਮਡੰ ਬਰ ਬੰਡੰ ॥

ਸ੍ਰੀ ਕਾਲ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫੌਰਨ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿ ਪੁਰਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਲ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਹੈ ਪਰ ਦਸਮੇ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਗਾਥਾ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ :

ਅਤਿ ਕਰਤ ਸਭ ਜਗ ਕੋ ਕਾਲਾ ॥
ਨਾਮ ਕਾਲਾ ਤਾਂ ਤੇ ਜਗ ਡਾਲਾ ॥
ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਪਰ ਹੋਤ ਸਹਾਈ ॥
ਤਾਂ ਤੇ ਸੰਖਯਾ ਸੰਤ ਸੁਨਾਈ ॥★॥

ਅਰਥ : (ਕਿਉਂਕਿ) ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਾ ਅਤ ਕਰਨ ਹਾਰ ਪਰਮੇਰ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕਾਲ (ਕਾਲਾ) ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਿਖਿਆਤ ਹੈ । (ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ) ਸੰਤ (ਸਾਂਤ ਭਾਵ ਮਰਣ ਵੇਲੇ) ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਤ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਟ ਲਿਖਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਕਾਲ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿ ਪੁਰਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਲ ਨੂੰ ਮਨਣ ਦੀ ਰੱਟ ਲਗਾ ਰੱਖੀ ਹੈ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੈ :

ਭਾਈ ਮਤ ਕੋਈ ਜਾਣਹੁ ਕਿਸੀ ਕੈ ਕਿਛੁ ਹਾਥਿ ਹੈ ਸਭ ਕਰੇ ਕਰਾਇਆ॥
ਜਰਾ ਮਰਾ ਤਾਪ ਸਿਰਤ ਸਾਪ ਸਭ ਹਰਿ ਕੈ ਵਸਿ ਹੈ
ਕੋਈ ਲਾਗ ਨ ਸਾਕੈ ਬਿਨ ਹਰਿ ਕਾ ਲਾਇਆ ॥ ਪਨਾ **168**॥

ਇਸ ਗੁਰੰ ਰਮਾਣ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕੌਣ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਰਮੇਰ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਹਿਣਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ?

ਉਂਜ ਜੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰਣ ਜਾਇ ਤਾਂ ਦੁਮਨ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਕਾਲ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ । ਮਹਾਰਾਜ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਕਾਲ ਦਾ ਭੀ ਕਾਲ ਹੈ, ਉਹ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਹੈ । ਜੇ ਇੰਨੀ ਗੱਲ ਭੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਮਝ ਨ ਆਏ ਤਾਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

(6) **ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ (ਵਾਰ ਦੁਰਗਾ ਕੀ)**

ਇਹ ਦਮੇ ਜੀ ਦੀ ਪਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਅਧਾਰਤ ਆਪਣੀ ਸੁਤੰਤਰ ਰਚਨਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਹੈ :

ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ॥ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ
ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਕੀ ॥ ਪਾਤਾਹੀ **10** ॥

(7) ਚੋਬੀਸ ਅਵਤਾਰ :-

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ ॥
ਅਬ ਚੌਬੀਸ ਅਉਤਾਰ ਬਰਨੰ ਪਾ: **10** ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉੱਨੀ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਾਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਭੀ ਕਿਸੇ ਰਾਮ ਜਾਂ ਸਯਾਮ ਕਵੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ । ਸਭ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਮਗਲਾ ਚਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਕੇਵਲ ਚੋਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਵਿਚ ਵੀਹਵੇਂ ਅਵਤਾਰ ਰਾਮਾ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਕ੍ਰਿਨਾ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚ ਸਯਾਮ ਦਾ ਨਾਉਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਤੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

ਅਬ ਚਉਬੀਸ ਉਚਰੋ ਅਵਤਾਰਾ । ਜਿਹ ਬਿਧ ਤਿਨ ਕਾ ਲਖਾ ਅਖਾਰਾ ।
ਸੁਨੀਅਹੁ ਸੰਤ ਸਬੈ ਚਿਤ ਲਾਈ । ਬਰਨਤ ਸਯਾਮ ਜਥਾ ਮਤਿ ਭਾਈ ।
ਜੋ ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਕਰਾਏ । ਤਿਹ ਭੀ ਤੁਮ ਪ੍ਰਭ ਤਨਿਕ ਨ ਪਾਏ ।
ਸਭ ਜਗ ਭਰਮੇ ਭਰਮਾਯੰ । ਤਾਂ ਤੇ ਨਾਮ ਬਿਅਤ ਕਹਾਯੰ । 7 ।
ਸਭ ਹੀ ਛਲਤ ਨ ਆਪ ਛਲਾਯਾ । ਤਾ ਤੇ ਛਲੀਆ ਆਪ ਕਹਾਯਾ ।
ਸੰਤਨ ਦੁਖੀ ਨਿਰਖ ਅਕਲਾਵੈ । ਦੀਨ ਬੰਧੁ ਤਾ ਤੇ ਕਹਿਲਾਵੈ ।8।
ਅਤ ਕਰਤ ਸਭ ਜਗ ਕੋ ਕਾਲਾ । ਨਾਮ ਕਾਲਾ ਤਾ ਤੇ ਜਗ ਡਾਲਾ ।

ਸਮੇ ਸੰਤ ਪਰ ਹੋਤ ਸਹਾਈ । ਤਾ ਤੇ ਸੰਖਯਾ ਸੰਤ ਬਤਾਈ ।*।
ਕਿਨਹੂੰ ਕਹੂੰ ਨ ਤਾਹਿ ਲਖਾਯੋ । ਇਹ ਕਰ ਨਾਮ ਅਲਖ ਕਹਾਯੋ ।
ਜੋਨਿ ਜਗਤ ਮੈ ਕਬਹੂੰ ਨ ਆਯੋ । ਤਾਂ ਤੇ ਸਭੋ ਅਜੋਨ ਬਤਾਯੋ ।13।
ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸਬ ਹੀ ਪਚ ਹਾਰੇ । ਬਿਸਨ ਮਹੇਵਰ ਕਉਨ ਬਿਚਾਰੇ ।
ਚੰਦ ਸੂਰ ਜਿਨ ਕਰੇ ਬਿਚਾਰਾ । ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਨੀਅਤ ਹੈ ਕਰਤਾਰਾ ।14।
ਇਕ ਮੜੀਅਨ ਕਬਰਨ ਵੇ ਜਾਹੀ । ਦੁਹੂੰਅਨ ਮੈ ਪਰਮੇਰ ਨਾਹੀ ।
ਦੋਊ ਮੋਹ ਬਾਦ ਮੇ ਪਚੇ । ਤਿਨ ਤੇ ਨਾਥ ਨਿਰਾਲੇ ਬਚੇ ।
ਜਾ ਤੇ ਛੂਟਿ ਗਯੋ ਭ੍ਰਮ ਉਰ ਕਾ । ਤਿਹ ਆਗੇ ਹਿੰਦੂ ਕਿਆ ਤੁਰਕਾ ।1*।
ਇਕ ਤਸਬੀ ਇਕ ਮਾਲਾ ਧਰਹੀ । ਏਕ ਕੁਰਾਨ ਪੁਰਾਨ ਉਚਰਹੀ ।
ਕਰਤ ਬਿਰੁਧ ਗਏ ਮਰਿ ਮੂੜ੍ਹਾ । ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਰੰਗ ਨ ਲਾਗਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ।20।
ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੈ ਜੇਤੇ । ਮੁਡੀਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ ।
ਭੇਖ ਧਰੇ ਲੂਟਤ ਸੰਸਾਰਾ । ਛਪਤ ਸਾਧ ਜਿਹ ਨਾਮ ਅਧਾਰਾ ।23
ਜਿਨ ਪ੍ਰਭ ਏਕ ਵਹੈ ਠਹਰਾਯੋ । ਤਿਨ ਕਰ ਭਿੰਡ ਨ ਕਿਸੂ ਦਿਖਾਯੋ ।
ਸੀਸ ਦੀਯੇ ਪਰ ਸਿਰਰ ਨ ਦੀਨਾ । ਰੰਚ ਸਮਾਨ ਦੇਹ ਕਰਿ ਚੀਨਾ ।26

ਭਾਵ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਰ ਨੂੰ ਵਸਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਾਖਡ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ । ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੁਛ ਮਾਤ੍ਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਣ ਤੇ ਅਟੱਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਲ ਸਭ ਜਗ ਕੋ ਤਾਤਾ । ਤਾ ਤੇ ਭਯੋ ਤੇਜ ਬਿਖਿਯਾਤਾ ।
ਸੋਈ ਭਵਾਨੀ ਨਾਮ ਕਹਾਈ । ਜਿਨਿ ਸਿਗਰੀ ਯਹ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਈ ।2*
ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਓਅਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ । ਸੋ ਧੁਨਿ ਪੂਰ ਜਗਤ ਮੋ ਰਹਾ ।
ਤਾਂ ਤੇ ਜਗ ਭਯੋ ਬਿਸਥਾਰਾ । ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਜਬ ਦੁਹੂੰ ਬਿਚਾਰਾ ।30

(ਪੁਰਖ=ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ – ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ=ਮਾਯਾ, ਆਦਿ ਕਤੀ ਕੁਦਰਤ)

ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭੀ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨ ਆਵੇ ਕਿ ਚੌਬੀਰ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਜੀ ਕਿਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਮਤ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹੀਏ ? ਜਦ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਲਈ ਇਹ ਸਨਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਉਲੱਥੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰਤ ਇਹ ਰਚਨਾਵਾਂ ਆਪ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਭ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਵੀਚਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ :

ਮਛ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਅਧਿਆਯ ਦੇ ਮਧ ਕੀਟਵ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ :

ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਦੇਹਿ ਮੋ ਕੋਟਿਕ ਬਿਨ ਮਹੇ ।
ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਿਤੇ ਰਵਿ ਸਸ ਕੋਟਿ ਜਲੇ ।

ਰਾਮਾ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ ਲਿਖ ਕੇ ਆਖੀਰ ਤੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ।

ਪਾਂਇ ਗਹੇ ਜਬ ਤੇ ਤੁਮਰੇ ਤਬ ਤੇ ਕੋਊ ਆਂਖ ਤਰੇ ਨਹੀਂ ਆਨਯੋ ।
ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਪੁਰਾਨ ਕੁਰਾਲ ਅਨੇਕ ਕਹੈਂ ਮਤ ਏਕ ਨ ਮਾਨਯੋ ।
ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਸਬੈ ਬਹੁ ਭੇਦ ਕਹੈਂ ਹਮ ਏਕ ਨ ਜਾਨਿਯੋ ।
ਸ੍ਰੀ ਅਸਪਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਰੀ ਕਰਿ ਮੈ ਨ ਕਹਿਯੋ ਸਬ ਤੋਹਿ ਬਖਾਨਿਯੋ।863

ਦੋਹਰਾ

ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕੋ ਛਾਡ ਕੈ ਗਹਿਯੋ ਤੁਹਾਰੋ ਦੁਆਰ ।
ਬਾਂਹ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਅਸ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਤੁਹਾਰ ।864

ਅੱਗੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ :

ਸਾਧ ਅਸਾਧ ਜਾਨੋ ਨਹੀਂ ਬਾਦ ਸੁ ਬਾਦ ਬਿਬਾਦ ।
ਗ੍ਰੰਥ ਸਗਲ ਪੂਰਣ ਕੀਯੋ ਭਗਵਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ।862

ਅਰਥਾਤ :– ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਚੰਗਾ ਜਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਗਲਤ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਨਿਆ ਇਹ ਕਥਾ ਝਗੜੇ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਚਰਚਾ ਵੀਚਾਰ ਹੈ । ੈਰ ਰੂਰੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ । ਭਗਵਤ (ਪ੍ਰਮੇਰ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ)

ਰਾਮਾ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਸਯਾਮ ਦਾ ਨਾਉਂ ਆਇਆ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

(7) (ੳ) ਕ੍ਰਿਨਾ ਅਵਤਾਰ ਆਰੰਭਤਾ

1> ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਸਹਾਇ
ਅਬ ਕ੍ਰਿਨਾਵਤਾਰ ਇਕੀਸਮੋ ਕਥਨੰ ।
ਜੇ ਜੇ ਕ੍ਰਿਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਿਖਾਏ । ਦਸਮ ਬੀਚ ਸਭ ਭਾਖਿ ਬਕਾਏ ।
ਗਯਾਰਾ ਸੈ ਬਾਂਨਵੇ ਛੰਦਾ । ਕਹੇ ਦਸਮ ਪੁਰ ਬੈਠਿ ਅਨੰਦਾ ।

ਅਰਥ :– ਜੋ ਜੋ ਕ੍ਰਿਨ ਨੇ (ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ) ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਿਖਾਏ ਅਤੇ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਦੇ) ਦਸਵੇਂ ਸਕੰਧ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਉਸ ਦੇ ਗਿਆਰਾਂ ਸੌ ਬਾਨਵੇਂ ਛੰਦ ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਲਿਖੇ ਹਨ (ਬਾਕੀ ਛੰਦ ਪਾਉਟੇ ਸਹਿਬ ਲਿਖੇ ਗਏ) ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਚਰਿਤ੍ਰ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ :

ਮੈ ਨਾ ਗਨੇਸਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਨਾਊਂ । ਕ੍ਰਿਨ ਬਿਨ ਕਬਹੂ ਨ ਧਿਆਊ ।
ਕਾਨ ਸੁਨੇ ਪਹਿਚਾਨ ਨ ਤਿਨ ਸੋ । ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਮੇਰੀ ਪਗ ਇਨ ਸੋ ।434
ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਰਖਵਾਰ ਹਮਾਰੋ । ਮਹਾਂ ਲੋਹ ਮੈ ਕਿੰਕਰ ਥਾਰੋ ।
ਆਪਨਾ ਜਾਨ ਕਰੋ ਰਖਵਾਰ । ਬਾਂਹ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਬਿਚਾਰ ।434

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਪੱਖ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ । ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਵੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਇਟ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਅੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਪਿਛੋਂ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਆਪਣੇ ਪਿਡ, ਸਥਾਨ, ਜਾਤ, ਕੁੱਲ, ਰਚਨਾ, ਕਿਥੇ ਕੀਤੀ ਵਾਰੇ ਦਸਦੇ ਸਨ, ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਜਿਸ ਦੀ ਛਤਰ ਛਾਯਾ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਗੁਣਗਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਐਸਾ ਕੋਈ ਕਵੀ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਆਪਣੇ ਇਟ ਦੇ ਪੜਦੇ ਉਘਾੜ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ।

(1) ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ "1> ਸਤਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ" ਅਤੇ "1> ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਤਿਹ" ਨਾਲ ਹੋ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਅਖਉਤੀ ਰਾਮ, ਸਯਾਮ, ਕਵੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ।

(2) ਅਖਉਤੀ ਰਾਮ, ਸਯਾਮ ਕਵੀ ਦੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ, ਕੁਲ, ਜਾਤ, ਮਾਤ, ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਇਟ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜਦ ਕਿ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਦਸਮੇ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਨਮ-ਸਥਾਨ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਆਪਣੇ ਭੂਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਸੰਗੋ ਸਾਹ ਆਦਿ ਦਾ ਸਾਫ ਸਾਫ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਹੀਦੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਭੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ । ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਭੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ।

(3) ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਧਿਆ ਕੇ ਨੌ ਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਪੱਟ ਕਰਨ ਲਈ

ਖੜਾ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਸਾਜ ਕੈ ਜਿਨ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਉਪਾਯਾ ॥

....

ਤੈਹੀ ਦੁਰਗਾ ਸਾਜ ਕੈ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਾਇਆ ॥

ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਬਲਕਿ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਜਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮੇਰ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾ ਦੇ ਸੰਬਤ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਭੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ।

(ੳ) ਸਤ੍ਰਹ ਸੈ ਚਤਾਵਲ ਮੈ ਸਾਵਨ ਸੁਦਿ ਬੁਧਵਾਰ ।
ਨਗਰ ਪਾਂਵਟਾ ਮੋ ਤੁਮੋ ਰਚਿਯੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਧਾਰ । *83 ।

(ਅ) ਸਤ੍ਰਹ ਸੈ ਪੈਤਾਲ ਮੇ ਸਾਵਨ ਸੁਦਿ ਥਿਤਿ ਦੀਪ ।
ਨਗਰ ਪਾਂਵਟਾ ਭ ਕਰਨ ਜਮੁਨਾ ਬਹੈ ਸਮੀਪ । 24*0 ।
(ਕ੍ਰਿਨਾਵਤਾਰ)

(ੲ) ਸੰਬਤ ਸੱਤ੍ਰਹ ਸਹਸ ਭਣਿਜੈ ।
ਅਰਧ ਸਹਸ ਫੁਨਿ ਤੀਨਿ ਕਹਿਜੈ ।
ਭਾਦ੍ਰਵ ਸੁਦੀ ਅਸਟਮੀ ਰਵਿਵਾਰਾ ।
ਤੀਰ ਸਤੁਦ੍ਰਵ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਧਾਰਾ । (ਚਰਿਤ੍ਰ 405)

(5) ਕਿਹੜਾ ਸਯਾਮ (ਸਾਕਤ ਮਤ ਦਾ ਕਵੀ) ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਇਟ ਕ੍ਰਿਨ ਜੀ ਦੇ ਪਰਦੇ ਉਘਾਰੇਗਾ ? ਕ੍ਰਿਨਾਵਤਾਰ ਦੇ ਚੀਰ ਹਰਨ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਜੋ ਜੋ ਅਠਕੇਲੀਆਂ ਕ੍ਰਿਨ ਜੀ ਦੀਆਂ ਗੋਪੀਆਂ ਨਾਲਾ ਹੋਈਆਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬੰਦਾ ਖੁਦ ਰਮਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦਮੇ ਜੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੌਣ ਹਿੰਦੂ ਕਵੀ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਰਹਾ ਵਾਲੇ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਅਦਾਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਜੁਜ ਮਹਿ ਜੋਰਿ ਛਲੀ ਚੰਦ੍ਰਾਵਲਿ ਕਾਨ੍ਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੁ ਜਾਦਮ ਭਇਆ॥
ਪਾਰਜਾਤੁ ਗੋਪੀ ਲੈ ਆਇਆ ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨ ਮਹਿ ਰੰਗੁ ਕੀਆ॥ ਪੰਨਾ ੪੭੦

ਅਤੇ ਰੁਕਮਣੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰਨ ਕੀਤਾ ਸਭ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ।

(6) ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬੇਦਾਂ ਅਤੇ ਕਤੇਬਾਂ ਦਾ ਖਡਨ ਹੈ ਕਿਹੜਾ ਸਯਾਮ ਕਵੀ ਹੈ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਖਡਨ ਕਰੇਗਾ ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹੜਾ ਸਯਾਮ ਕਵੀ ਹੈ ਜੋ ਔਰੰਗੇਬ ਦੇ ਾਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਕਹੇਗਾ

ਪ੍ਰਭੂ ਨਾ ਭੀਜਤ ਲਾਂਡ ਕਟਾਇ (ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ)

ਜਦ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਰਗ ਰੇ ਵਿਚ ਜਾਤ ਪਾਤ ਧੱਸੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਭ ਤੋਂ ਸਰੇਟ ਮਨਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਯਾਮ ਕਵੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੋ

ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਮਹਿਮੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਸਯਾਮ ਕਵੀ ਲਿਖੇਗਾ

ਸੇਵ ਕਰੀ ਇਨ ਹੀ ਕੀ ਭਾਵਤ ਅਉਰ ਕੀ ਸੇਵ ਸੁਹਾਤ ਨਾ ਜੀਅ ਕਉ ।
....
ਮੋ ਗ੍ਰਿਹਿ ਮਹਿ ਮਨ ਤੇ ਧਨ ਤੇ ਤਨ ਤੇ ਸਿਰ ਲੌਂ ਸਭ ਹੈ ਇਨ ਹੀ ਕਉ ॥

ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀ ਸੀਮਾ ਹੀ ਕਮੀਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੰਨਿਆ ਕੁਮਾਰੀ ਤੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਜੈ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਸਯਾਮ ਕਵੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਖੇਗਾ ।

ਬੰਗ ਕੇ ਬੰਗਾਲੀ ਫਿਰੰਗ ਕੇ ਫਿਰੰਗਾ ਵਾਲੀ
ਦਿਲੀ ਕੇ ਦਿਲਵਾਲੀ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਮੈਂ ਚਲਤ ਹੈਂ ।
ਰੋਹ ਕੇ ਰੁਹੇਲੇ ਮਾਘ ਦੇਸ ਕੇ ਬਘੇਲੇ ਬੀਰ
ਬੰਗਸੀ ਬੁੰਧੇਲੇ ਪਾਪ ਪੁੰਜ ਕੋ ਮਲਤ ਹੈਂ॥
ਗੋਖਾ ਗੁਨ ਗਾਵਹਿ ਚੀਨ ਮਚੀਨ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਆਵਹਿ
ਤਿਬਤੀ ਧਿਆਵਹਿ ਦੋਖ ਦੇਹ ਕੋ ਦਲਿਤ ਹੈਂ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

(7) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀਆਂ ਸੈਨਾਪਤਿ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਆਦਿ, ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਕਰਦੇ ਥਕਦੇ ਨਹੀਂ । ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਾਲਕਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਇਕ ਥਾਂ ਭੀ ਦਸਮੇ ਜੀ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਲਈ ਇਕ ਲਾਈਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਹੋਈ । ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਕਲਗੀਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਥਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੁੱਧਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਹੋਇਆ । ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨਯ ਪੁਰਖ (3rd Person) ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਸੀ । ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਨਘੜਤ ਸਯਾਮ ਕਵੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ । ਬਲਕਿ ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕੋ ਛਾਡਿ ਕੈ ਗਹਿਯੋ ਤੁਹਾਰੋ ਦੁਆਰ ।
ਬਾਂਹ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਅਸਿ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਤੁਹਾਰ ।(ਰਾਗ ਮਾ. ਵਤਾਰ)
ਸਦਾ ਦਾਹਿਨੇ ਦਾਸ ਕੋ ਦਾਨ ਦੀਜੈ ।
ਗੁਰੂ ਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਕੀ ਰਖ ਲੀਜੈ । (ਭਗਉਤੀ ਸਤੋਤਰ)

(8) ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜੀ ਬੰਦੇ ਚੋਰ ਦੀ ਪੈੜ ਨੱਪਣ ਲਈ, ਪੈਰ ਦਾ ਸਾਈ, ਪੁਲਾਂਘ ਦੀ ਲੰਬਾਈ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਏ ਪੈਰ ਦੀ ਛਾਪ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਆਦਿ ਗੱਲਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੈੜ ਕਿਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਬੰਦੇ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਦੀ ਬਦਾਵਲੀ, ੈਲੀ, ਅਲੰਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿ ਆਦਿ ਦੇਖ ਕੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਚਨਾ ਇਕ ਕਵੀ ਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਹੈ । ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਇਕੋ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਾਡਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਨਤਾ ਵਾਲੀ ਬਦਾਵਲੀ, ੈਲੀ ਅਤੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰੂਪਣ ਹਨ ।

ਸਭ ਜਗਾ ਪਰਮੇਰ ਦੇ ਨਿਰਗੁਣ ਅਤੇ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾ ਹੈ । ਪਰਮੇਰ ਅਤੇ ਪਰਮੇਰ ਦੀ ਆਦਿ ਕਤੀ ਸਭ ਜਗਾ ਦ੍ਰਿਟਮਾਨ ਹੈ । ਜੁਧਾਂ ਦੇ ਵਰਨਣ ਦੀਂ ੈਲੀ, ਬਦਾਵਲੀ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੈ । ਜੋ ਬਦਾਵਲੀ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਹੈ ਉਹੋ ਬਦਾਵਲੀ ਰਾਮਵਤਾਰ ਦੇ ਇੰਦਰਜੀਤ (ਰਾਵਣ ਦੇ ਪੁੱਤਰ) ਜੁੱਧ ਵਰਨਣ ਵਿਚ ਹੈ :
ਜੁਟੇ ਵੀਰ ਜੁਝਾਰੇ ਧੱਗਾ ਵਜੀਆਂ । ਬਜੇ ਨਾਦ ਕਰਾਰੇ ਦਲਾਂ ਮੁਾਹਦਾ ।

ਲੁਝੇ ਕਾਰਣਯਾਰੇ ਸੰਘਰ ਸੂਰਮੇ। ਵੁਠੇ ਜਾਣ ਡਰਾਲੇ ਘਣੀਅਰ ਕੈਬਰੀ॥ 467 ॥
ਵਜੇ ਸੰਗਲੀਆਲੇ ਹਾਠਾਂ ਜੁਟੀਆਂ । ਖੇਤਿ ਬਹੇ ਮੁਛਾਲੇ ਕਹਰ ਤਤਰਚੇ ।
ਡਿਗੇ ਵੀਰ ਜੁਝਾਰੇ ਧੂੰਮਾਂ ਫੁਟੀਆਂ। ਬੱਕੇ ਜਾਣ ਮਤਵਾਲੇ ਭੰਗਾਂ ਖਾਇ ਕੈ ।46★॥
ਓਰੜਾਏ ਹੰਕਾਰੀ ਧੱਗਾਂ ਵਾਇਕੈ । ਵਾਹਿ ਫਿਰੇ ਤਰਵਾਰੀ ਸੂਰੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ।
ਵਗੈ ਰੱਤ ਝੁਲਾਰੀ ਝਾੜੀ ਕੈਬਰੀ । ਪਾਈ ਧੂਮ ਝੁਝਾਰੀ ਰਾਵਣ ਰਾਮ ਦੀ।46★॥
ਚੋਬੀਂ ਧਉਸ ਵਜਾਈ ਸੰਘਰੁ ਮੱਚਿਆ। ਬਾਹ ਫਿਰੈ ਵੈਰਾਈ ਤੁਰੇ ਤਤਾਰਚੇ ।
ਹੂਰਾਂਚਿਤ ਵਧਾਈ ਅਬਰ ਪੂਰਿਆ। ਜੋਧਾਂ ਦੇਖਣ ਤਾਂਈ ਹੂਲੇ ਹੋਈਆਂ ॥ 470॥

ਜੋ ਬਦਾਵਲੀ ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੈ ਓਹੋ ਬਦਾਵਲੀ ਇਸੇ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਹੈ :-

ਅਨਕਾ ਛੰਦ

ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ । ਅਜੂ ਹੈ । ਅਜੈ ਹੈ । ਅਭੈ ਹੈ ॥ 706 ॥
ਅਜਾ ਹੈ । ਅਤਾ ਹੈ । ਅਲੈ ਹੈ । ਅਜੈ ਹੈ ॥ 707 ॥

ਰਾਮਾਵਤਾਰ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

ਪੁਨਿ ਰੀਝ ਦਏ ਦੋਊ ਤੀਆ ਬਰੰਗ । ਚਿਤ ਮੋ ਸੁ ਬਿਚਾਰ ਕਛੂ ਨ ਕਰੰ॥
ਕਹੀ ਨਾਟਕ ਮੱਧ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਥਾ । ਜਯਾ ਦੀਨ ਸੁਰੇ ਨਰੇਜ ਜਥਾ ॥17॥

ਦਮੇ ਪਿਤਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਦਸਰਥ ਦੀਆਂ ਦੋ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਖਯਾਨ ਵਿਚ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਮੇਰ ਕਰੋ ਤ੍ਰਿਣ ਤੇ ਮੁਹਿ ਜਾਹਿ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਨ ਦੂਸਰ ਤੋ ਸੋ ॥
ਭੂਲ ਛਿਮੋ ਹਮਰੀ ਪ੍ਰਭ ਆਪਨ ਭੂਲਨਹਾਰ ਕਹਾਂ ਕੋਊ ਮੋ ਸੋ ॥
ਸੇਵ ਕਰੀ ਤੁਮਰੀ ਤਿਨ ਕੇ ਸਭ ਹੀ ਗ੍ਰਿਹ ਦੇਖੀਅਤ ਦ੍ਰਬ ਭਰੋਸੋ ॥
ਯਾ ਕਲ ਮੈਂ ਸਭ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੇ ਭਾਰੀ ਭੁਜਾਨ ਕੋ ਭਾਰੀ ਭਰੋਸੋ ।

(ਬ. ਨਾਟਕ ★2)

ਇਹੋ ਸਵੱਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :

ਮੇਰ ਕਿਯੋ ਤ੍ਰਿਣ ਕੇ ਮੁਹਿ ਜਾਹਿ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਨ ਦੂਸਰ ਤੋ ਸੌ ॥
ਭੂਲ ਛਿਮੋ ਹਮਰੀ ਪ੍ਰਭ ਆਪਨ ਭੂਲਨ ਹਾਰ ਕਹੂੰ ਕੋਊ ਮੋ ਸੌ ॥
ਸੇਵ ਕਰੈ ਤੁਮਰੀ ਤਿਨ ਕੇ ਛਿਨ ਮੈਂ ਧਨ ਲਾਗਤ ਧਾਮ ਭਰੋਸੋ ॥
ਯਾ ਕਲਿ ਮੈਂ ਸਭ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੀ ਭਾਰੀ ਭੁਜਾਨ ਕੋ ਭਾਰੀ ਭਰੋਸੌ ।47॥

ਇਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੋਦਰ ਦਾ ਪਾਠ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਅੱਡ ਅੱਡ ਬਦ ਭੇਦਾਂ ਨਾਲ ਆਇਆ ਹੈ ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਦਸਮੇ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹੀਦੀ ਬਾਰੇ ਇੰਜ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

ਸਾਧਨ ਹੇਤਿ ਇਤੀ ਜਿਨਿ ਕਰੀ ॥ ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਸੀ ਨਾ ਉਚਰੀ ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਇੰਜ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ।

ਜਿਨ ਪ੍ਰਭ ਏਕ ਵਹੈ ਠਹਰਾਯੋ ॥ ਤਿਨ ਕਰ ਡਿੰਭ ਨ ਕਿਸੂ ਦਿਖਾਯੋ ॥
ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਸਿਰਰ ਨ ਦੀਨਾ ॥ ਰੰਚ ਸਮਾਨ ਦੇਹਿ ਕਰ ਚੀਨਾ ॥26॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੋਸਾ ਕੈਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਮੇ ਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕਰ ਕੇ ਫਲਸਫਾ, ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਕੋ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਪਰ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਭ ਗਿਆਨਵਾਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹਨ ਪੂ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹਨ ।

(9) ਐਸਾ ਰਾਮ ਸਯਾਮ ਕਵੀ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ਜੀ ਜਿਸਨੇ ਪਾਉਂਟੇ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ੇਰ, ਰਿਛ ਮਾਰੇ ਹੋਨ :-

ਰਾਜ ਸਾਜ ਹਮ ਪਰ ਜਬ ਆਯੋ ॥ ਜਥਾ ਸਕਤ ਤਬ ਧਰਮ ਚਲਾਯੋ ॥
ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਸਨ ਖੇਲ ਸਿਕਾਰਾ ॥ ਮਾਰੇ ਰੀਝ ਰੋਝ ਝੰਖਾਰਾ ॥1॥
ਦੇਸ ਚਾਲ ਹਮ ਤੇ ਪੁਨਿ ਭਈ ॥ ਸਹਰ ਪਾਵਟਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ਲਈ ॥
ਕਾਲਿੰਦ੍ਰ ਤਟ ਕਰੇ ਬਿਲਾਸਾ ॥ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤ ਕੇ ਪੇਖ ਤਮਾਾ ॥2॥
ਤਹ ਕੇ ਸਿੰਘ ਘਨੇ ਚੁਨਿ ਮਾਰੇ ॥ ਰੋਝ ਰੀਛ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਬਿਚਾਰੇ ॥3॥

ਜਦ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਿ ਰ ਗਾਹ ਅਜ ਭੀ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਕਾਇਮ ਹੈ ।

ਕੌਣ ਰਾਮ ਸਯਾਮ ਮਨਘੜਤ ਅਖਉਤੀ ਕਵੀ ਇਹ ਦਾਨ ਮਗਦਾ ਹੈ

ਅਬ ਰੀਝ ਕੈ ਦੇਹੁ ਵਹੈ ਹਮ ਕੋਊ ਜੋ ਹੌ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਜੋਰਿ ਕਰੋਂ ॥
ਜਬ ਆਉ ਕੀ ਅਉਧ ਨਿਦਾਨ ਬਨੈ ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ਮੈ ਤਬ ਜੂਝ ਮਰੌਂ ॥

ਕ੍ਰਿਨਾਵਤਾਰ ਦੇ ਅਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦੇ ਹਨ,

ਦਸਮ ਕਥਾ ਭਗੌਤ ਕੀ ਭਾਖਾ ਕਰੀ ਬਨਾਇ ॥
ਅਵਰ ਬਾਸਨਾ ਨਾਹਿ ਪ੍ਰਭ ਧਰਮ ਜੁਧ ਕੌ ਚਾਇ ॥

ਅਰਥ :- ਭਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਸਕੰਧ ਵਿਚ ਜੋ ਕ੍ਰਿਨਾਵਤਾਰ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਲਾਲਸਾ ਨਹੀਂ (ਕਾਮਨਾ ਨਹੀਂ) ਕੇਵਲ ਧਰਮ ਜੁਧ ਲਈ (ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ) ਜੋ ਭਰਨ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਸਵੱਯਾ ਦੇਖੋ :

ਹਰਿ ਚਲੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਪਨੇ ਕੋ ਬਨ ਮੈ ਬਹੁਤੋ ਤਿਨ ਧਯਾਨ ਲਗਾਏ ॥
ਸਿਧ ਸਮਾਧ ਅਗਾਧ ਕਥਾ ਮੁਨਿ ਖੋਜ ਰਹੇ ਹਰਿ ਹਾਥ ਨ ਆਏ ॥
ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਸਭ ਬੇਦ ਕਤੇਬਨ ਸੰਤਨ ਕੈ ਮਤਿ ਯੌਂ ਠਹਰਾਏ ॥
ਭਾਖਤ ਹੈ ਕਬਿ ਸੰਤ ਸੁਨੋ ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਏ ਤਿਹ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭਿ ਪਾਏ ॥248*॥
ਸਾਚ ਕਹੋਂ ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ ਸਭੈ ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਯੋ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾਹੈ ਕਿ ਰਾਮ ਸਯਾਮ ਅਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਕੋਈ ਮਨ ਘੜੰਤ ਅਖਉਤੀ ਹੋਰ ਕਵੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਲਫ ਇਕੋ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅਤਰ ਅਰਥ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਜਥਾ:

ਸੰਤਾਂ ਮਧੇ ਗੋਬਿੰਦੁ ਆਛੈ ਗੋਕਲ ਮਧੇ ਸਿਆਮਗੋ॥
ਨਾਮੇ ਮਧੇ ਰਾਮੁ ਆਛੈ ਰਾਮ ਸਿਆਮ ਗੋਬਿੰਦਗੋ ॥ ਅਕ 718 ॥

ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਯਬਾਚੀ ਨਾਮ ਹਨ ।

ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਕੰਜਰ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਜੇਹੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਥੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਜਲੂਸ ਦੀ ਕਲ ਵਿਚ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਸ ਮਾਨੇ ਸੱਠ ਸੱਠ ਹਾਰ ਦੇ ਇਨਾਮ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ? ਜਦ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਕਵੀ ਨੇ ਜਦ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਿਰ ਇਦਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ:

ਮਰਦ ਸੋਹੇ ਮੁੱਛ ਬਾਂਕੇ ਨੈਣ ਬਾਂਕੇ ਗੋਰੀਆਂ ।

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਬੈਠ ਜਾਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਹੇ ਮਰਦ ਔਰਤ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾ :

ਮਰਦ ਸੋਹੇ ਕੌਲ ਬਾਂਕੇ ਰਮ ਬਾਂਕੇ ਗੋਰੀਆਂ ।

ਕਿਹੜਾ ਵਿ ਭਗਤ ਹਿੰਦੂ ਕਵੀ ਇਹ ਕਹੇਗਾ :

ਏਕ ਸਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ
ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਔ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ
ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਸਮੂਹਨ ਕੈ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਏ ਹੈਂ ॥
ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ ॥
ਅਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਅਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ
ਪੀਰ ਔ ਪਿਕਾਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ
ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੁਇਕੈ ਫੇਰਿ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈਂ ॥1॥77॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਜੋ ਮਹਿਮਾ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਕਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰਾਮ, ਜਾਂ ਯਾਮ ਕਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਬੇ ਸਮਝੀ ਕਾਰਨ ਦਸਮੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਕੁਫਰ ਤੋਲ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਇਕ ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਕੇ ਇੰਜ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

"The followers of Gobind Singh have failed to tell the world that he was not only a man of action but a great Scholar world have

ever produced. Who was the master of so many Indian languages of that time and can write his versions with quite peae of mind with a sword dagling with his waist, bow and arrows ready to fight and commanding his troops in the battle field" ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਮੂਰਖਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਸ ਤੇ ਠੱਪਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਂਦੇ ਬਲ ਕਿ ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਦਾ ਦਿਵਾਲਾ ਭੀ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਨ।

❖❖❖

ਅਧੇ ਅਕਲੀ ਬਾਹਰੇ

ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਸੱਤਵੇਂ ਦਕ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨਿਰਣੇ ਨੇ ਪਥ ਵਿਚ ਬੜੀ ਉਥਲ ਪੁਥਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ । ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟੀਕਾਕਾਰ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਪਣ ਨੇ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮਿਤੀ 5-7-1977 ਨੂੰ ਪਥ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਾਂਤੀ ਵਰਤ ਗਈ ਸੀ, ਫਲਸਰੂਪ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹਾਰ ਹੋ ਕੇ ਭੁਲ ਬਖਾਈ । ਤਕਰੀਬਨ ਵੀਹ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਬਿਪ੍ਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ਤੋਂ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਲੇਖਕ ਗੁਰਬਖ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ ਨੇ ਫਿਰ ਇਕ ਵਾਰ ਪਥਕ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਪਥ ਢਾਹੂ ਸੁਨਾਮੀ ਲਹਿਰ ਲੈ ਆਂਦੀ ਹੈ ।

ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪੁਤਸਕ ਸਭ ਦੁਟ ਝੱਖ ਮਾਰਾ ਵਿਚ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ, ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ ਦਾ ਕੇਵਲ ਨਾਉਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਅਦਰ ਖਾਤੇ ਮਿਨਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੁਤ ਪਨਾਹੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਉਹੋ ਹੀ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਖੜੀਆਂ ਹਨ । ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਥ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮਿਨਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਨੇ ਐਲਾਨੀਆਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਬਿਯੋ ਬਾਚ ਬੇਨਤੀ ਚਉਪਈ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਸਵੀਕਾਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਤ ਗੁਟਕਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਛਪ ਰਹੀ ਹੈ ।

ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾਂ ਦੇ ਪਥ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਪਿਛੋਂ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਮਿਨਰੀ ਕਾਲਜ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਸੁਰਜੀਤ

ਸਿੰਘ ਮਿਨਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਮਿਨਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਨੇ ਦੜ ਵੱਟ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ ਦਾ ਬਦਲ ਢੂੰਢ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਦੇ ਰੱਖ ਕੇ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ।

ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ ਐਂਡ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਵਿਦੇਾਂ ਵਿਚ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਸੁਧਾ ਸਵੱਯੇ ਅਤੇ ਕਬਿਓ ਬਾਚ ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ ਵਿਰੁਧ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਰਕਵਾਦੀ ਕਾਮਰੇਡੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਪਰਨਾਈਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਕਾਰਣ, ਵਿਦੇਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲਣ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ । ਫਲਸਰੂਪ ਮਿਨਰੀ ਕਾਲਜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਅਜੀਤ ਅਖਬਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿਖ ਫੁਲਾਵੜੀ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗੇ ਨਾਲ ਕਦੇ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਜਦ ਕਿ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਿਨਰੀ ਕਾਲਜ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਪਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਹ ਅਸਲੀ ਕਿਰਦਾਰ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਰੁਧ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਹੈਦਰੀ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਸਪੋਕਸਮੈਨ ਅਤੇ ਮਿਨਰੀ ਕਾਲਜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ ਨੂੰ ਸਦੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ੍ਰਟ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਸਿਖੀ ਦੀ ਅਕਾ ਗੰਗਾ ਦਾ ਧ੍ਰੂ ਤਾਰਾ ਐਲਾਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ । ਬਲਕਿ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ ਤਾਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਪ ਥ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ ਹੈ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਕ ਕਦਮ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੂੰ ਭੀ ਭੁਲ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਧ੍ਰੂ ਤਾਰੇ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣਾ ਆਪਣਾ ਫਰ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਸਹੀ ਨਿਰਣਾ ਲੈ ਸਕਣ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 1922 ਵਿਚ ਹੋਇਆ । ਬਚਪਨ ਲ੍ਹਿਾ ਮਿਟ ਗੁਮਰੀ ਚੱਕ ਨੰ: 39-14 /2 ਗੁ ਰਿਆ । ਜਿਲਾ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਨਗਰ ਮੀਆਂ ਚੁੰਨੂੰ ਤੋਂ ਦਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀ । 1947 ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਪਿਡ ਕਾਲਾ ਅਫਗਾਨਾ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣਾਇਆ । ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਸਿਪਾਹੀ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦੇ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. (ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ) ਬਣ ਗਏ ।

ਮਾਸਿਕ ਖਾਲਸਾ ਖਡੇਧਾਰ ਦੇ ਨਵੰਬਰ 2●●3 ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਡਿਆਲੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਥਾਣੇ ਅਮਾਨਤ ਵਿਚ ਖਿਆਨਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋ ਅਧੀਨ ਇਸ ਤੇ ਧਾਰਾ 5●9 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਮਿਤੀ 1-9-72 ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. 35 ਨੰ: 352

43

ਦਰਜ ਹੋਈ । ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਬਿਜਲੀ ਮੁਲਾਮਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਚੂੜੀਆਂ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਧਾਰਾ 224, 225, 332, 353, ਅਤੇ 186 ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧੀਨ ਮਿਤੀ 9-9-1973 ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰ: 83 ਦਰਜ ਹੋਈ । ਆਖੀਰ ਵਿਚ ਰਿਵਤ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਜਦ ਇਹ ਥਾਣਾ ਖਰੜ ਵਿਚ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਸੀ ਧਾਰਾ 161 ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧੀਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰ: 37-198● ਅਤੇ 71-8● ਦਰਜ ਹੋਈਆਂ । 'ਜਿ ਅਧੀਨ ਜਮਾਨਤ ਮਿਲਣ ਤੇ ਇਹ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਕਰਨ ਲਈ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਚੱਲੇ ਗਏ । ਮਾਨਾ ਵਾਲੇ ਕਾਂਡ ਪਿਛੋਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰੋਪੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਚਲੇ ਗਏ ।

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟੋਪਾ ਸਟਰੀਟ ਵਿਚ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ । ਆਪਣੀ 68 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਦਰ ਹੀ ਜਿਥੇ ਇਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਭੀ ਸੀ ਤਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਭੁਲਰ ਨਾਮੀ ਬੀਬੀ ਨਾਲ ਅਨੈਤਿਕ ਬਿਓਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾ ਜਾ ਖੜਕਾਇਆ । ਜਿਥੇ ਇਸ ਦਾ ਕਸੂਰ ਸਿਧ ਹੋਣ ਤੇ ਫਰਵਰੀ 1992 ਵਿਚ ਪਜ ਹਾਰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਡਾਲਰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰਕੇ ਕੇਸ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ । ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਅਸੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਲਈ ਨਾਲ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

ਮਿਨਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਸਪੋਕਸਮੈਨ ਦੇ ਬਣਾਏ ਸਿਖੀ ਦੇ ਅਕਾ ਗੰਗਾ ਦੇ ਧ੍ਰੂ ਤਾਰੇ ਦੀ ਅਸਲੀ ਫੋਟੋ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿੱਤੀ, ਬਾਕੀ ਜੁੰਡਲੀ ਬਾਰੇ ਸੰਗਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਨਿਰਣਾ ਲੈ ਲੈਣ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਹੀਦ, ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਹੀਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਮਨਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਕੀ ਹੈਸੀਅਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕਸਵੱਟੀ ਕਿਥੇ ਤੱਕ ਠੀਕ ਹੈ ਅਜੇਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ :

ਅਧੇ ਅਕਲੀ ਬਾਹਰੇ ਕਿਆ ਤਿਨ ਸਿਉ ਕਹੀਐ ॥
ਬਿਨ ਗੁਰ ਪਥ ਨ ਸੂਝਈ ਕਿਤ ਬਿਧਿ ਨਿਰਬਹੀਐ ॥
ਖੋਟੇ ਕਉ ਖਰਾ ਕਹੈ ਖਰੇ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੈ ॥
ਅਧੇ ਕਾ ਨਾਉ ਪਾਰਖੂ ਕਲੀ ਕਾਲ ਵਿਡਾਣੈ ॥
ਸੂਤੇ ਕਉ ਜਾਗਤ ਕਹੈ ਜਾਗਤ ਕਉ ਸੂਤਾ ॥
ਜੀਵਤ ਕਉ ਮੂਆ ਕਹੈ ਮੂਏ ਨਹੀ ਰੋਤਾ ॥

ਆਵਤ ਕਉ ਜਾਤਾ ਕਹੈ ਜਾਤੇ ਕਉ ਆਇਆ ॥
ਪਰ ਕੀ ਕਉ ਅਪੁਨੀ ਕਹੈ ਨਹੀ ਭਾਇਆ ॥
ਮੀਠੇ ਕਉ ਕਉੜਾ ਕਹੈ ਕੜੂਏ ਕਉ ਮੀਠਾ ॥
ਰਾਤੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਹਿ ਐਸੇ ਕਲਿ ਮਹਿ ਡੀਠਾ ॥
ਚੇਰੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੈ ਠਾਕੁਰ ਨਹੀ ਦੀਸੈ ॥
ਪੋਖਰ ਨੀਰ ਵਿਰੋਲੀਐ ਮਾਖਨੁ ਨਹੀ ਰੀਸੈ ॥

ਅਕ 22* ॥

❖❖❖

ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਸਮੇ-ਬਾਣੀ ਬਾਰੇ

ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਤਾਰੇ ਵਾਂਗ ਰੌਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਆਕਰਣਕ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਟੀਕਾ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਈ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਭੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਤਨੇਮ ਅਤੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ, ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸਵਯੈ ਭੀ ਟੀਕਾ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਬੇਹੱਦ ਰੁਝਾਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਚੌਪਈ ਦਾ ਟੀਕਾ ਨਾ ਕਰ ਸੱਕੇ। ਬੱਸ ਇੰਨੀਂ ਗੱਲ ਦਾ ਨਾਜਾਇ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਬੇਲੋੜਾ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਛੇੜਨ ਵਾਲੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ ਦਸਮੇ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸਦਾ ਟੀਕਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦਸਮੇ ਬਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ?, ਇਥੇ ਇਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲਫਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰ ਵੱਲੋਂ ਛਾਪੀ ਨਿਤਨੇਮ ਸਟੀਕ ਦੇ ਪ. 100 ਉਪਰ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਟੀਕਾ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਜਾਪੁ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਪਾਤਿਾਹੀ 10 ॥ ਅਰਥ :- ਪਾਤਿਾਹੀ ਦਸਵੀਂ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁਖ ਦਾ ਵਾਕ। ...ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਤਿਾਹੀ 10 ਵਿਚ ਅੰਕ 10 ਦਾ ਪਾਠ ਦਸ ਅੁੱਧ ਹੈ, ਦਸਵੀਂ ਪਾਠ ਠੀਕ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ, ਜੋ ਬਾਣੀ ਹੁਣ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਾਹ ਜੀ ਦੀ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬਦ ਵੱਲ ਭੀ ਹਰੇਕ ਸਿੱਖ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਦ ਇਉਂ ਹਨ :

1> ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥ ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਏ ॥ ਪਾਤਿਾਹੀ 10 ॥ ਏਥੇ ਬਦ ਪਾਤਾਹੀ 10 ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਰਦਾਸ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗਉਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਭ ਥਾਈਂ ਹੋਇ ਸਹਾਇ ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਚਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ॥ ਏ

ਥੇਅਕ 10 ਦਾ ਪਾਠ ਦਸ ਕਰਨਾ ਅੁੱਧ ਹੈ, ੁੱਧ ਪਾਠ ਦਸਵੀਂ ਹੈ । ...ਹਾਂ, ਅਰਦਾਸ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਚਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸਦੇ ਰੂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾਤਿਾਹੀ ਦਸਵੀਂ ।

ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ, ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰ ਵੱਲੋਂ ਛਾਪੀ ਪੁਸਤਕ, ਜੀਵਨ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈ ।ਪ. 88 ਤੇ ਭੰਗਾਣੀ ਯੁੱਧ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ , ਉਹ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ :

ਇਤਿਹਾਸਕ ਗਵਾਹੀ-ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਟਿਕੇ ਰਹੇ ।ਭੰਗਾਣੀ ਦੀ ਜੰਗ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਬੀਰ-ਰਸ-ਭਰੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, ਜੋ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਅਧਿਆਏ ਵਿਚ ਦਰ ਹੈ ।

ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪ: 92 ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ-ਪਰ ਨਿਰੇ ਹਥਿਆਰ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਹਥਿਆਰ ਫੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅਦਰ ਬੀਰ ਰਸ ਦਾ ਹੁਲਾਰਾ ਨਹੀਂ ।ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਬਣਵਾ ਕੇ, ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਢਾਡੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਜੋਧਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਰੂ ਕਰਵਾਏ ਸਨ, ਤਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਕੀਤਾ । ....ਰਮਾਇਣ ਅਤੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ।ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸੱਚੇ ਵਿਚ ਢਾਲ ਕੇ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ।

ਪ. 105 ਉਪਰ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

ਹੁਸੈਨ ਖਾਨ...ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ਯਾਰ੍ਹਵੇਂ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਹੁਸੈਨੀ ਯੁੱਧ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਇਸ ਜੰਗ ਦਾ ਕਿਰ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖ ਭੀ ਭਾਈ ਸੰਗਤੀਏ ਸਮੇਤ ਹੀਦ ਹੋਏ । ਇਹ ਯੁੱਧ ਸੰਨ 1688-89 ਦੇ ਸਿਆਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ।

ਫਿਰ ਇਸੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪ: 127 ਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਨਸਾਨੀ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤਿਆਂ ਅਤੇ ਦਰਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਣ ਲਈ ਹਾਸ-ਰਸ ਦੇ ਕੌਤਕ ਜਾਂ ਬਚਨ ਵਰਤਾ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਮੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਸ ਕੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ । ਗੁਰੂ ਪਾਤਾਹ ਨੇ ਤਾਂ ਰਮ ਭਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਚੇਤਾ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਵਿਸਰਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਰਹੇ, ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਭੀ ਆਪਣਾ

ਹੱਕ ਜਤਾਉਣੋ ਨ ਟਲੇ ।ਆਖਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਲਫਾਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਕਿ ਸੇਵਾ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਹੜੇ ਦੁਖੀਆਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਸਿਰ ਤਲੀ ਉਤੇ ਰੱਖੀ ਫਿਰਦੇ ਹੋਣ ।ਤੁਸਾਂ ਉਚ-ਾਤੀਏ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ੂਦਰ ਆਖ ਆਖ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਲਤਾੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਾਹ ਆਏ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੱਦਾ ਸੁਣਕੇ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਜੂਲਾ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਸਿਰ ਤਲੀ ਉਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ । ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਨੀਵੀਂ ਾਤੀ ਦੇ ਸਮਝਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹੀ ਹਨ ਦਾਨ ਸੇਵਾ ਦੇ ਅਸਲੀ ਹੱਕਦਾਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁੱਝ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਲੱਕ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਕਿ ਜਾਗੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਦੇ ਅਵਸਰ ਘਟਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ।ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਵੈਯੇ ਅਕਿਤ ਕੀਤੇ :-

ਜੋ ਕਿਛੁ ਲੇਖ ਲਿਖਿਯੋ ਬਿਧਨਾ ਸੋਈ ਪਾਈਅਤ ਮ੍ਰਿ ਜੂ ੋਕੁ ਨਿਵਾਰੋ ॥
ਮੇਰੋ ਕਛੂ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਗਯੋ ਯਾਦਿ ਤੇ ਭੂਲਿ ਨ ਕੋਪੁ ਚਿਤਾਰੋ ॥
ਬਾਗੋ ਨਿਹਾਲੀ ਪਠੈ ਦੈਹੌਂ ਆਜ ਭਲੇ ਤੁਮ ਕੋ ਨਿਹਚੈ ਜੀਅ ਧਾਰੋ ॥
ਛਤ੍ਰ ਸਭੈ ਕ੍ਰਿਤ ਬਿਪ੍ਰਨ ਕੇ ਇਨਹੂ ਪੈ ਕਟਾਛ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੈ ਨਿਹਾਰੋ ॥1॥
ਜੁਧ ਜਿਤੇ ਇਨਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਇਨਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁ ਦਾਨ ਕਰੇ ॥
ਅਘ ਓਘ ਟਰੈ ਇਨ ਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਇਨਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਫੁਨ ਧਾਮ ਭਰੇ ॥
ਇਨ ਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁਬਿਦਿਆ ਲਈ ਇਨ ਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਭ ਸਤ੍ਰ ਮਰੇ ॥
ਇਨ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ ਸਜੇ ਹਮ ਹੈਂ ਨਹੀਂ ਮੋ ਸੋ ਗਰੀਬ ਕਰੋਰ ਪਰੇ ॥2॥
ਸੇਵ ਕਰੀ ਇਨ ਹੀ ਕੀ ਭਾਵਤ ਔਰ ਕੀ ਸੇਵ ਸੁਹਾਤ ਨ ਜੀ ਕੋ ॥
ਦਾਨ ਦਯੋ ਇਨ ਹੀ ਕੋ ਭਲੋ ਅਉਰ ਆਨ ਕੋ ਦਾਨ ਨ ਲਾਗਤ ਨੀਕੋ ॥
ਆਗੇ ਫਲੈ ਇਨ ਹੀ ਕੋ ਦਯੋ ਜਗ ਮੈ ਜਸੁ ਅਉਰ ਦਯੋ ਸਭ ਫੀਕੋ ॥
ਮੋ ਗ੍ਰਿਹ ਮੈ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਤੇ ਸਿਰ ਲਉ ਧਨ ਹੈ ਸਭ ਹੀ ਇਨ ਹੀ ਕੋ ॥3॥

ਦੋਹਿਰਾ

ਚਟਪਟਾਇ ਚਿੱਤ ਮੈ ਜਰਿਓ ਤ੍ਰਿਣ ਜਿਉਂ ਕਰੁੱਧਤ ਹੋਇ ॥
ਖੋਜ ਰੋਜਿ ਕੇ ਹੇਤਿ ਲਗਿ ਦਯੋ ਮ੍ਰਿ ਜੂ ਰੋਇ ॥4॥

ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸੇ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪ. 133 ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

ਖੁਲ੍ਹਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਪਰਚਾਰ :- ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪਜ* ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਫਿਰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ 25 ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਾਂਹ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲਈ ਛੇ ਜੱਥੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ।ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ

ਹੋਰ ਜੱਥੇ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਾਮ ਤੱਕ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਹਾਰਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਲਿਆ ।

*ਅ੍ਰਿਮਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਜ ਬਾਣੀਆਂ_ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਹੋਣ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹੀਦੀਆਂ ਹਨ । ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਭੀ ਤਿੰਨ ਬਾਣੀਆਂ ਹਨ-ਜਾਪੁ, ਸਵੈਯੇ ਤੇ ਚੌਪਈ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਸੁਤੇ ਹੀ ਅਨੁਮਾਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ_ਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਉਤਾਹ ਆਮ ਸੀ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਭੀ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਸਨ ।

ਇਸ ਦਸਮੇ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਵਾਲੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪ. 212 ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖਤ :

ਜਦੋਂ ਪਿਡ ਦੀਨੇ ਤੋਂ ਇਹ ਖਬਰ ਖਿਲਰਨੀ_ਰੂ ਹੋਈ ਸੀ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੇ ਚਮਕੌਰ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਈ ਹੂਰੀ ਕਵੀ ਭੀ ਮੁੜ ਆ ਮਿਲੇ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੂਰ ਨੇ ਜੰਗ ਦੇ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਉਤਾਹ ਨਾਲ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਦ੍ਰਿ ਇਉਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ) :

ਲੱਖੀ ਜੰਗਲਿ ਖਾਲਸਾ, ਆਇ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤੋ ਨੇ ॥
ਸੁਣ ਕੈ ਸੱਦੁ ਮਾਹੀ ਦਾ, ਮੇਹੀਂ ਪਾਣੀ ਘਾਹੁ ਮੁੱਤੋ ਨੇ ॥
ਕਿਸ ਹੀ ਨਾਲਿ ਨ ਰਲੀਆ ਕਾਈ, ਇਹੁ ਕੀ ੌਕੁ ਪਇਓ ਨੇ ॥
ਗਿਆ ਫਿਰਾਕ ਮਿਲਿਆ ਮਿਤ੍ਰ ਮਾਹੀ, ਤਾਂਹੀ_ਕਰ ਕੀਤੋ ਨੇ ॥

(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

ਹੁਣ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੰਨੀ ਰਧਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸੀ । ਖੋਜ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸਭ ਪਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਕਿਸਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਥੋਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ । ਕੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ੱਕ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ? ਜਾਂ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਇੰਨੇ ਹੀ ਭੋਲੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕੁੱਛ ਦੇਖੇ ਪਰਖੇ ਦੇ ਹੀ ਲਿਖੀ ਗਏ । ਢੁੱਚਰਾਂ ਡਾਹੁਣੀਆਂ ਤਾਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਅਕਲ ਦੇ ਧਨੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਅਖੌਤੀ ਵਿਰੋਧੀ

ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦਾ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਖਾਣ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੇ ਲੱਕਿਆਂ ਦਰਿਆ ਪਲੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਖੀਅਤ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਲੱਗਾ, ਪਰ ਇਸ ਝੂਠੀ-ਤਰਫਦਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਅਕਲ ਦਾ ਜਨਾਾ ਰੂਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

❖❖❖

ਕਿੱਸਾ ਰੂਪ ਕੌਰ ਦਾ

**(ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਆਈ. ਸੀ. ਐਸ.,
ਨੈਸ਼ਨਲ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਫ਼ ਸਿਖਿਜ਼ਮ)**

'ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦੇ ਫਰਵਰੀ, 1959 ਅੰਕ ਵਿਚ, ਸ੍ਰ. ਰਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਏ., ਐਲ. ਐਲ. ਬੀ., ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਇਕ ਲੇਖ 'ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ' ਦੇ ਸਿਰਨਾਵੇਂ ਹੇਠ ਛਪਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ 'ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ' ਦੀ ਨਿਆਈ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

ਭਰ ਜੁਆਨੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁਨੱਖੀ ਤੇ ਮਾਲਦਾਰ ਮੁਟਿਆਰ ਆਪ ਤੇ ਆਸ਼ਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜੁਆਨੀ, ਆਪਣੇ ਹੁਸਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲ ਦਾ ਜਾਦੂ ਪਾਉਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਸ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਬੜਾ ਖਤਰਨਾਕ ਤੀਰ ਛੱਡਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ : "ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਜੁਆਨੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਹੁਸਨ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਕ ਮੁਟਿਆਰ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਜਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਸਨ ਤੇ ਜੁਆਨੀ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਉਸ ਤੋਂ ਜਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਇਸੇ ਹੀ ਅਪਮਾਨ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਲੂਣਾ ਨੇ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਲੂਣਾ ਦੀ ਰੂਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।....ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਲੱਗੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਾਂਗੀ ਤੇ ਕਹਾਂਗੀ ਕਿ ਇਸ....ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਵੇਖ ਕੇ ਮੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।.....ਜੇ ਭਲੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਤੇ ਹੱਠ ਨਾ ਕਰੋ।....ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਬਚਾਉ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤਪਦੀ

ਨੂੰ ਠਾਰੋ।"...... ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਘਬਰਾਏ ਨਹੀਂ.....। ਬੋਲੇ, ਸਾਧੋ....ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਸੰਗਤਿ ਦੁਰਜਨ ਕੀ ਤਾਂ ਤੇ ਅਹਿਨਿਸਿ ਭਾਗਉ।....ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਉਸ ਦੇ ਜਾਲ 'ਚੋਂ ਅਡੋਲ ਹੀ ਨਿਕਲ ਗਏ। (ਸਫ਼ਾ 26-27)

ਲੇਖਕ ਡਬਲ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ, ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਨਿਆਂ ਦਾ ਸਨਾਤਕ ਹੈ, ਤੇ ਇਉਂ ਉਕਤੀ ਯੁਕਤੀ, ਪ੍ਰਤੱਖ, ਪ੍ਰਮਾਣ, ਉਪਮਾ, ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਦੇ ਭੇਦ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਥਾ ਤੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲਖਸ਼ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ ਜੋ ਸਬੰਧਤ ਸਾਹਿਤ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਲੇਖਕ ਅਗਿਆਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਫੇਰ, ਇਹ ਲੇਖ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਿੰਜ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਰਸਾਲੇ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਸਿੱਖ ਤੇ ਅਨਮਤ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਸਨਦ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇਆਪਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਸਮਝ ਕੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਲੋਕ ਵਾਰਤਾ (Folklore) ਤੇ ਲੋਕ-ਸਾਹਿਤ (Folk literature) ਤੋਂ ਉਚੇਰਾ ਕੋਈ ਵਾਸਤਵਿਕ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ, ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ?

ਬਸੋਖਤ ਅਕਲ ਜ਼ ਹੈਰਤ ਕਿਹ ਈਨ ਚਿਤ ਬੁਲਅਜਬੀਸਤ !

ਇਹ ਰੂਪ ਕੌਰ 'ਸੁਨੱਖੀ ਤੇ ਮਾਲਦਾਰ ਮੁਟਿਆਰ' ਦੀ ਲੋਕ ਵਾਰਤਾ ਦਸਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਉਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਅਥ ਪਖਯਾਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲਿਖਯਤੇ' ਤੋਂ ਇਹ ਅਧਿਆਇ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਉਪਾਖਯਾਨ' ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਅਰਥ ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ 'ਵਾਰਤਾ ਵਤ੍ਰ' ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜਿਸਦੇ ਮਾਇਨੇ ਹਨ-ਲੌਕਿਕ ਕਹਾਣੀ (Secular Story), ਇਤਿਹਾਸ, ਵਾਸਤਵਿਕ, ਸੱਚੀਂ ਮੁੱਚੀਂ ਵਾਪਰੀ ਹੋਈ ਘਟਨਾ ਸਾਹਿਤ, ਹਿਤਕਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਮਨੋਕਲਪਿਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਥੀ ਹੋਈ ਵਾਰਤਾ, (Fiction) ਆਦਿ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਕਥਾ ਕਥਨੀ ਨੂੰ ਦੋਂਹ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂਸਹਿਤਾ ਤੇ ਸੁਹਿਦ੍ਰ ਸੰਹਿਤਾ। ਵੇਦ ਪ੍ਰਭੂਸੰਹਿਤਾ ਹਨ ਤੇ ਪੁਰਾਣ ਪੂਰਵਵਤ੍ਰ, ਬੀਤ ਚੁੱਕੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਸੁਹਿਦ੍ਰ ਸੰਹਿਤਾ ਹਨ। ਵੇਦ ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਸਤਯ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਵੇਦ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਆਗਿਆ ਦਾ ਦਰਜਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸੁਹਿਰਦ੍ਰ ਸੰਹਿਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸਤਯ

ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਮਿੱਤਰ, ਦੋਸਤ ਦੇ ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਵਿਚਾਰਨ ਨਾਲ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਡੇ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਚਤ੍ਰਸੂਹ ਵਿਦਿਆ (Four branches of Knowledge) ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ :

1. ਆਨਵਿਕਸ਼ੀ (Logic, Metaphysics)
2. ਤ੍ਰੈਯ (Three Vedas)
3. ਵਾਰਤਾ (Secular arts and fiction) ਅਤੇ
4. ਦੰਡਨੀਤੀ (Politics, Statecraft etc.) ਤੇ ਉਪਾਖਯਾਨ, ਵਾਰਤਾ ਹੈ।

ਇਉਂ ਦਸਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ, 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਹੀ, ਇਸ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਾਮਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲੀ 'ਰੂਪਕੋਅਰ' ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਦਰਜ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਹੀ 'ਪਖਯਾਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲਿਖਯਤੇ' ਕਹਿ ਕੇ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਕਿ ਰੂਪ ਕੌਰ ਦੀ ਕਥਾ ਇਕ ਮਨੋਕਲਪਤ ਦਾ ਕਹਾਣੀ ਕਿੱਸਾ ਹੈ, ਸੁਹਿਂਦ੍ਰਸੰਹਿਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮਨੋ ਵਿਲਾਸ ਲਈ ਤੇ ਹਿਤੋਪਦੇਸ਼, ਨਸੀਹਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹੀ ਤੇ ਕਥੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਉਂ ਦਸਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ, ਸਮਾਪਤ ਭਾਗ (Epilogue) ਰਾਹੀਂ ਆਪ ਕਿਹਾ ਹੈ :

ਸੁਨੈ ਗੁੰਗ ਜੋ ਯਾਹਿ ਸੁ ਰਸਨਾ ਪਾਵਈ ॥
ਸੁਨੈ ਮੂੜ ਚਿਤ ਲਾਇ ਚਤੁਰਤਾ ਆਵਈ ॥ 404 ॥

(ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ 405)

'ਪਖਯਾਨ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਅਥਵਾ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨਾਮੀ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਯਾ ਵਾਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਵਿਰਾਟ ਰੂਪ (Metaphysical reality) ਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਅਭੇਦ ਕਰਕੇ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ :

ਤੁਹੀ ਖੜਗਧਾਰ ਤੁਹੀ ਬਾਢਵਾਰੀ ॥ ਤੁਹੀ ਤੀਰ ਤਰਵਾਰੀ ਕਾਤੀ ਕਟਾਰੀ ॥....
ਤੁਹੀ ਬਿਸਨ ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਤੂੰ ਰੁਦ੍ਰ ਰਾਜੈ ॥ ਤੁਹੀ ਬਿਸ੍ਰ ਮਾਤਾ....... ॥
ਤੁਹੀ ਤਰਕ ਹਿੰਦੂ ਜਗਤ ਮੈ ਬਨਾਏ ॥ ਤੁਹੀ ਪੰਥ ਹ੍ਵੈ ਅਵਤਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਾਹਿ ॥ (1-3)

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਤ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਸਰਬਾਧਾਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੇਰ,

ਤੁਹੀ ਜੋਗ ਮਾਯਾ ਤੁਹੀ ਜੋਗ ਬਾਨੀ ॥ (-2)

ਸਰਵਵਿਸ਼ਵ ਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਚੇਤਨਸੱਤਾ ਰੂਪ ਭੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਸੱਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਆਸਰੇ ਕਵੀ, ਲਿਖਾਰੀ ਤੇ ਬੁੱਧਿਵਾਨ ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾ ਰਚਦੇ ਹਨ।

ਤਾਰਨ ਲੋਕ ਉਧਾਰਨ ਭੂਮਹਿ ਦੈਤ ਸੰਘਾਰਨ ਚੰਡ ਤੁਹੀ ਹੈ ॥
ਕਾਰਨ ਈਸ ਕਲਾ ਕਮਲਾ ਹਰਿ ਅਦ੍ਰ ਸੁਤਾ ਜਹ ਦੇਖੋ ਉਹੀ ਹੈ ॥
ਤਾਮਸਤਾ ਮਮਤਾ ਨਮਤਾ ਕਵਿਤਾ ਕਵਿ ਕੇ ਮਨ ਮੱਧਿ ਗੁਹੀ ਹੈ ॥

(ਚੰਡੀ ਚਰ੍ਰਿ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ, ਪੰ. 74)

ਇਹੋ ਅਨਾਦੀ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਸਤਯ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਦਿੱਬ ਤੇ ਸਨਾਤਨ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਪਾਖਯਾਨ' ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਸਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ 'ਦੈਤ ਸੰਘਾਰਨ ਚੰਡ' ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਕਹੀ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਪ੍ਰੋਖ ਇਸਥਿਤ ਉਹ ਈਸ਼ਵਰੀ-ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਜੀਵ ਬਦੀ ਤੇ ਅਧਰਮ ਉਤੇ ਫ਼ਤਹਿ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ :

ਮਨ ਤੂ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥ (ਪੰ. 441)

ਗੁਰਵਾਕ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਭੀ ਇਹੋ ਹੈ ।

ਇਉਂ ਆਰੰਭ ਦਸਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਉਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਲਗਭਗ ਅਰਧਭਾਗ ਹੈ ਤੇ ਕਥਾ ਇਉਂ ਤੁਰਦੀ ਹੈ :

ਪ੍ਰਥਮ ਧਯਾਇ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤੀ ਬਰਨੌਂ ਤ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥
ਮੋ ਘਟ ਮੈ ਤੁਮ ਹ੍ਵੈ ਨਦੀ ਉਪਜਹੁ ਬਾਕ ਤ੍ਰੰਗ ॥46 ॥

ਇਥੇ ਭੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਲਿਖਣ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਉਹ ਵਾਸਤਵਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ, ਮਨ ਰੂਪ ਨਦੀ ਵਿਚ ਉਪਜੇ ਹੋਏ ਬਾਕ-ਤਰੰਗ ਹਨ। ਹੁਣ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਆਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਚਿਤ੍ਰਵਤੀ ਨਗਰੀ ਬਿਖੈ ਚਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਪ ਏਕ ॥....
ਤਾ ਕੋ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਅਤਿ ਜੋ ਬਿਧਿ ਧਰਯੋ ਸੁਧਾਰਿ ॥....
ਏਕ ਅਪਸਰਾ ਇੰਦ੍ਰ ਕੇ ਜਾਤ ਸਿੰਗਾਰ ਬਨਾਇ ॥.....ਨਰਖ ਰਾਇ ਅਟਕਤਿ ਭਈ...... ॥

ਬਰੀ ਰਾਇ ਸੁਖ ਪਾਇ ਮਨ ਦੁੰਦਭਿ ਢੋਲ ਬਜਾਇ ॥5 ॥.....

ਬਹੁਤ ਬਰਸ ਸੰਗ ਅਪਸਰਾ ਭੂਪਤਿ ਮਾਨੇ ਭੋਗ ॥

ਬਹੁਰਿ ਅਪਸਰਾ ਇੰਦ੍ਰ ਕੇ ਜਾਤ ਭਈ ਉਡਿ ਲੋਗ ॥7 ॥

ਚਿਤ੍ਰਵਤੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਇਕ ਅਨੂਪਮ ਸੁੰਦਰ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਇਕ ਅਪਸਰਾ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਉਸਦੀ ਵਹੁਟੀ ਬਣ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਰਹੀ। ਇਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭੀ ਜਨਮਿਆ ਇਸ ਸੰਜੋਗ ਵਿਚੋਂ, ਪਰ ਅਪਸਰਾ ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਸ਼ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਘਰ, ਇੰਦ੍ਰ ਲੋਕ ਚਲੀ ਗਈ।

ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ 'ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਤ' ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਤੇ ਰਿਗ ਵੇਦ (10.95) ਵਿਚ ਉਰਵਸੀ ਤੇ ਪੁਰੂਰਵਾ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਰਿਗ ਵੇਦ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਵਾਕਯੋਵਾਕ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਪੁਰੂਰਵਾ, ਉਰਵਸ਼ੀ ਦੀ ਜੁਦਾਈ ਵਿਚ ਅਤੀ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਤਮਘਾਤ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਰਵਸ਼ੀ ਸੁਰਲੋਕ ਤੋਂ ਮ੍ਰਿਤੂਲੋਕ ਵਿਚ ਉਤਰਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਪੁਰੂਰਵਾ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ :

ਪੁਰੂਰਵਾ, ਮਰਨ ਨਿਸ਼ਚਾ ਤਿਆਗ ਦਿਉ, ਆਤਮਘਾਤ ਨ ਕਰੋ, ਨਿਰਦਈ ਬਨ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਭੇਟਾ ਆਪਨਾ ਸਰੀਰ ਮਤ ਕਰੋ। ਤ੍ਰਿਯਾ ਦੀ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਅਸਥਿਰ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਬਿੱਜੂ, ਮੁਰਦਾਖੋਰ ਦਾ ਹੈ। (....ਰਿਚ, 15.)

ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਤੇ ਜਾਇਜ਼ਾ ਰਿਗ ਵੇਦ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਆਤਮਕ ਕੂਤ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਸਥਾਨ, ਨੀਵਾਂ ਤੇ ਘਟੀਆ ਦਰਜੇ ਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਪਿਛਲੇਰੀਆਂ ਸਹੰਸ੍ਰਾਬਦੀਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਸਥਿਤੀ (Doctrine and practice) ਦਾ ਮੂਲ ਗਰਭ ਇਹੋ ਵਾਕਯੋਵਾਕ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜਦੋਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ,

ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ ॥ (ਵਾਰਾ ਆਸਾ ਮ:1)

ਤਾਂ ਸੰਕੇਤ ਇਸ ਰਿਗ ਵੇਦ ਵਿਚੋਂ ਉਗਮੀ ਤੇ ਪਿਛਲੇਰੀਆਂ ਕਈ ਸਹੰਸ੍ਰਾਬਦੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਪੱਕ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਸਥਿਤੀ ਵੱਲ ਹੀ ਸੀ, ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਤੇ ਨਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਸਥਿਤੀ ਨਾ ਕੇਵਲ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ, ਸਗੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਾਮੀ ਸਮਾਜਾਂ, ਈਸਾਈ, ਮੁਸਾਈ

ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਸਮਾਜਾਂ ਦੀ ਭੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਬਣੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਪਰਿਣਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਿਤੇ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹੀਂਵੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪਈ ਹੈ।

ਚ੍ਰਿਤ ਸਿੰਘ, ਦਸਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਵਿਚ ਪੁਰੂਰਵਾ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂਪੁਣੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਪਸਰਾ ਦੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਣ ਉਤੇ :

ਤਿਹ ਬਿਨੁ ਭੂਪਤਿ ਦੁਖਤਿ ਹ੍ਵੈ ਮੰਤ੍ਰੀ ਲਏ ਬੁਲਾਇ ॥

ਚਿਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰ ਤਾ ਕੋ ਤੁਰਿਤ ਦੇਸਨ ਦਯੋ ਪਠਾਇ ॥8 ॥

ਉਸ ਅੱਪਸਰਾ ਦੀ ਮੂਰਤ ਬਣਾ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਜਸੂਸ ਬਾਹਰ-ਅੰਦਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸੁੰਦਰ ਤ੍ਰੀਮਤ ਲੱਭੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਸੂਸਾਂ ਨੇ,

ਖੋਜਤ ਓਡਛ ਨਾਥ ਕੇ ਲਹੀ ਕੰਨਿਆਂ ਏਕ ॥

ਰੂਪ ਸਕਲ ਸਮ ਅਪਸਰਾ ਤਾਂ ਤੇ ਗੁਨਨ ਬਿਸੇਖ ॥9 ॥

ਉੜੀਸਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜੇ ਦੀ ਧੀ ਜਾ ਲੱਭੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੁੰਦਰ ਤੇਅਪਸਰਾ ਵਰਗੀ ਹੀ, ਪਰ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਅੱਪਸਰਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸੀ, ਭਾਵ ਇਹ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆ, ਕਲਾ ਆਦਿ ਵਿਚ ਅੱਪਸਰਾ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਬੀਨ ਸੀ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਪਤੀਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਤਾਂ ਇਸ 'ਓਡਛਨਾਥ' ਕੰਨਿਆ ਦਾ ਭੀ ਇਸ ਅੱਪਸਰਾ ਅਥਵਾ ਉਰਵਸੀ ਨਾਲੋਂ ਕੋਈ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਪੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਖੈਰ ਦਸਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕਥਾ ਇਉਂ ਹੈ, ਕਿ ਇਸ ਉੜੀਸੇ ਦੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੋਹ ਲਿਆਂਦਾ। ਇਸ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਯੁਵਰਾਜ, ਹਨਿਵਤਿ ਸਿੰਘ, ਸੰਗ੍ਰਾਮਸ਼ਾਹ ਯਾ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਕਮਾਣ ਅਫ਼ਸਰ ਸੀ; ਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਆਪ ਰਣ ਤੱਤੇਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੜਿਆ;

ਹਨਿਵਤਿ ਸਿੰਘ ਆਗੇ ਕਿਯੌ ਅਮਿਤ ਸੈਨ ਦੇ ਸਾਥ ॥

ਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਪਾਛੈ ਰਹਯੋ ਗਹੈ ਬਰਛਿਯਾ ਹਾਥ ॥4 ॥

ਫੇਰ,

ਮਾਰਿ ਓਡਛਾ ਰਾਇ ਕੋ ਲਈ ਸੁਤਾ ਤਿਹ ਜੀਤ ॥

ਬਰੀ ਰਾਇ ਸੁਖ ਪਾਇ ਮਨ ਮਾਨ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਰੀਤਿ ॥17 ॥

ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਪਰਾਈ ਧੀ ਖੋਹ ਕੇ ਵਿਆਹ ਲੈਣੀ, 'ਸੁੱਖ ਪਾਇ ਮਨ' ਵਿਚ 'ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਰੀਤਿ' ਹੈ। ਮਨੁ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਅਸ਼ਟ ਵਿਵਾਹ ਵਿਧਾਨ ਹਨ;

1. **ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿਵਾਹ** : ਵਰ ਨੂੰ ਘਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕੰਨਿਆ ਦੇਣੀ

2. **ਦੇਵ ਵਿਵਾਹ** : ਯੱਗ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੰਨਿਆ ਦੇਣੀ

3. **ਆਰਸ਼** : ਵਰ ਤੋਂ ਬੈਲ ਆਦਿ ਕੀਮਤ ਲੈ ਕੇ ਕੰਨਿਆ ਦੇਣ

ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਕਿ ਸਾਡੇ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਕਿ, ਧੀ ਭੈਣ ਕਾ ਪੈਸਾ ਲੇਈ, ਪਾਤਤ ਸਿੱਖ ਹੋਤ ਹੇ ਸੇਈ।'

4. **ਪ੍ਰਾਜਾਪਤਯ** : ਕੁੜੀ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ, ਜਿਸਨੂੰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪ੍ਰੇਮ ਸੰਯੋਗ (Love marriage) ਆਖੀਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤ੍ਰ ਅਦਾਲਤੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੈ।

5. **ਗਾਂਧਰਵ ਵਿਆਹ** : ਜਿਥੇ ਤੇਜਦੌਂ ਮਨ ਕੀਤਾ ਸੰਯੋਗ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤ੍ਰ ਕਿ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਗਤ ਵਿਵਾਹ (Companionate marriage) ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿ ਬਰਟ੍ਰੰਡ ਰਸਲ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

6. **ਆਸੁਰ** : ਧੀ ਲੈਣੀ ਤੇ ਦੇਣੀ (ਵੱਟਾ), ਜਿਸਦਾ ਰਿਵਾਜ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਕਈ ਜਾਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹੈ।

7. **ਰਾਕਸ਼ਸ਼ ਵਿਵਾਹ** : ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਕੇ ਕੰਨਿਆਂ ਵਰ ਲੈਣੀ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਅਸਾਡੇ ਪਾਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤੁਰਕ ਜਰਵਾਣੇ ਅਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਉਂ ਕਹਿ ਕੇ ਵਰਜਿਆ ਸੀ, ਕਿ 'ਤੁਰਕਾਂ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਦੀ ਰੀਸ ਨਾ ਕਰਨ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਸਿੰਘ-ਆਦਰਸ਼ ਉਚੇਰੇ ਹਨ ;

ਹਮ ਲੇ ਜਾਨੋ ਪੰਥ ਉਚੇਰੇ। ਨਹੀਂ ਅਧੋਗਤਿ ਬਿਖੈ ਪੁਚਾਵੈਂ

(ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ, ਰੁਤ 6 ਅੰਸੂ 20)

8. **ਪੈਸ਼ਾਚ ਵਿਵਾਹ** : ਰੋਂਦੀ ਕੁਰਲਾਂਦੀ ਕੰਨਿਆ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣੀ, ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਰੁਕਮਣੀ ਨੂੰ ਦੇਵ ਪੂਜਾ ਕਰਦੀ ਨੂੰ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਜਿਵੇਂ 1947 ਦੀ ਦੇਸ਼ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੰਨਿਆਂ ਖੋਹ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਅੱਠੇ ਤਰੀਕੇ ਕੰਨਿਆਂ ਵਰਨ ਦੇ 'ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਰੀਤਿ' ਹੈ, ਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉੜੀਸਾ ਦੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਿ ਨਾਮ ਚਿਤ੍ਰਮਤੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਨਿਸਚਿਤ ਹੋ ਕੇ, 'ਸੁਖ ਪਾਇ ਮਨ' ਵਿਆਹ ਲਿਆ। ਪਰ ਚਿਤ੍ਰਮਤੀ, ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਆਹੁਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਾਂ ਬਣ ਗਈ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਵਿਚ ਭੀ ਪ੍ਰਪੱਕ ਹੋ ਗਈ;

ਹਨਿਵਤਿ ਸਿੰਘਹਿ ਸੋ ਰਹੈ ਚਿਤਵਤ ਆਠੋ ਜਾਮ ॥੧੯॥

ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਆਪਣੇ ਮਤ੍ਰੇਏ ਪੁਤ੍ਰ ਹਨਵਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਈ ਰੱਖੇ। ਗੱਲ ਕੀ ਚਿਤ੍ਰਮਤੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਲੈ ਆਈ।

ਚੋਰਿ ਚਤੁਰਿ ਚਿਤ ਲਯੋ ਕਹੋ ਕਸ ਕੀਜੀਐ ॥ (....23)

(ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਦੇ ਦਿਲ ਕੋ ਜੋ ਚੁਰਾਏ ਕੋਈ। ਐਸੀ ਚੋਰੀ ਕਾ ਪਤਾ ਖਾਕ ਲਗਾਏ ਕੋਈ)

ਅਤਿ ਸਰੂਪ ਸੁੰਦਰ ਸਰਸ ਮਨੋ ਮੈਨ ਕੇ ਐਨ ॥
ਮੋ ਮਨ ਕੋ ਮੋਹਤ ਸਦਾ ਮ੍ਰਿਤ ਤਿਹਾਰੇ ਨੈਨ ॥24॥

ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨੈਨ, ਸੁੰਦਰ, ਰਸੀਲੇ ਮਾਨੋ ਮੈਨਿਕਾ ਅਪਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹਨ, ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਮੋਮਨਾਂ ਨੂੰ (ਯਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ) ਸਦਾ ਮੋਂਹਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਾਵਿਮਈ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਬਚਨ ਚਿਤ੍ਰਮਈ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਮਤ੍ਰੇਏ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਕੀਤੇ, ਪਰ

ਵਾਂ ਕੀ ਕਹੀ ਨ ਨ੍ਰਿਪਸੁਤ ਮਾਨੀ ॥ ਚਿਤ੍ਰਮਤੀ ਤਬ ਭਈ ਖਿਸਾਨੀ ॥ (...28)

ਬੱਸ, ਫਿਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਮਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਚਿਤ੍ਰਮਈ ਨੇ ਜਾਤਾ, ਕਿ ਮੇਰੀ ਜੁਆਨੀ ਤੇ ਹੁਸਨ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ;

ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਪੈ ਜਾਇ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ਬਡੋ ਦੁਸ਼ਟ ਇਹ ਪੁਤ੍ਰ ਤੁਹਾਰੇ ॥28॥
ਫਾਰਿ ਚੀਰ ਕਰ ਆਪਨੇ ਮੁਖ ਨਖ ਘਾਇ ਲਗਾਇ ॥
ਰਾਜਾ ਕੋ ਰੋਖਿਤ ਕਿਯੌ ਤਨ ਕੇ ਚਿਹਨ ਦਿਖਾਇ ॥29॥

ਆਪਣੇ ਬਸਤਰ ਆਪ ਹੀ ਫਾੜ ਲਏ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਨਹੁੰਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਉਤੇ ਘਉ ਕਰ ਲਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਜਾ ਅਖਿਉਸ ਕਿ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬੜਾ ਦੁਸ਼ਟ ਹੈ।

ਬਚਨ ਸੁਨਤ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਨ੍ਰਿਪ ਭਯੋ ॥ ਮਾਰਨ ਹੇਤ ਸੁਤਹਿ ਲੈ ਗਯੋ ॥
ਮੰਤ੍ਰਿਨ ਆਨਿ ਰਾਵ ਸਮੁਝਾਯੋ ॥ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਪਾਯੋ ॥30॥

ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ, ਹੇ ਰਾਜਨ! ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬੜਾ ਡੂੰਘਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਝਟਪਟ ਨਹੀਂ ਆ ਜਾਈਦਾ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਯਾਨੇ ਤਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਦੁਤਿਯ ਚਰਿਤ ਸਮਾਪਤਮ-ਸਤੁਸੁਭਮਸਤੁ ॥

ਇਹ ਦਸਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਨਾਮੀ ਭਾਗ ਦਾ ਦੂਜਾ ਅਧਿਆਇ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਜੋ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ 'ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ', ਰਾਜਾ ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਆਪੋ ਵਿਚ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਹੈ, ਕੋਈ ਵਾਸਤਵਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਥੇ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਕਥਨਯੋਗ ਹਨ : ਮਾਤਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇ ਵਿਭਚਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਲੋਕਵਾਰਤਾ ਵਿਚ ਪਹਾੜਾਂ ਵਾਂਗ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ। ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਦੀ ਉਯਦੀਪਸ (Oedepus) ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਸਾਰੰਸ਼ (Motif) ਇਹ ਵਿਭਚਾਰ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਮਹਾਂਵਿਗਿਆਨੀ 'ਫਰਾਇਡ (Freud) ਨੇ ਉਦੀਪਸ ਮਾਨਸਕ ਰੋਗ (Oedepus Complex) ਦੀ ਉਲੇਖਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਸਾਰੰਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਊ (Sophisticated) ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਤੇ ਲੋਕਵਾਰਤਾ ਵਿਚ ਇਹ ਮਨੋਬ੍ਰਤੀ ਸਾਰੰਸ਼ ਮਤ੍ਰੇਈ ਮਾਂ ਦੀ ਯੁਵਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਾਲ ਵਿਭਚਾਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ, ਲੋਕ-ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ-ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ। ਦਸਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਤ੍ਰਿਯਾ-ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਕਹਾਣੀ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜੋ ਕਿ 400 ਕੁ ਹਨ, ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਦਾ ਮਨੋਬ੍ਰਤੀ ਸਾਰੰਸ਼ ਇਹ ਊਦੀਪਸ ਮਾਨਸਕ ਰੋਗ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਮਨਾਲੋਚਨਾ (Psychoanalysis) ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਚਿਤ੍ਰਮਤੀ ਤੇ ਹਨਿਵਿਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਬਾਕੀ 400 ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਦੂਕ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਗੋਹਯ ਰਹੱਸਯ ਬੜਾ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ, ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਅਵਿਲੰਭ ਬਣਾ ਕੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਹੋਰ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਟੁੰਗਣ ਦੀ ਪ੍ਰਪਾਟੀ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਗੁਣਾਡਯ ਦੀ ਰਚਿਤ 'ਬ੍ਰਹਤਕਥਾ' ਜੋ ਕਿ ਅਲੋਪ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਕਿ ਡਾ. ਕੀਥ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਮਹਾਨਤਾ ਰਾਮਾਇਣ ਤੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਨਾਲੋਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ, (See A History of Sanskrit Literature, by Dr. Keith. P. 266) ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਕਿ ਸੱਤ ਲੱਖ ਸਲੋਕ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿ ਭੋਰ ਚੋਰ ਕਸ਼ੇਮੇਂਦ੍ਰ ਦੀ 'ਬ੍ਰਹਮਕਥਾਮੰਜਰੀ' (1063-66 A.D.)ਤੇ ਸੋਮ ਦੇਵ ਦੀ 'ਕਥਾ ਸਰਿਤ-ਸਾਗਰ' (1081 A.D.) ਹਨ, ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਬਣਤਰ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵੱਡੀ ਕਹਾਣੀ ਆਰੰਭ ਕਰਕੇ, ਬਾਕੀ ਅਨੇਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਉਸ ਵਿਚ ਪਾਈ ਗਏ। 'ਕਥਾ ਸਰਿਤ-ਸਾਗਰ' ਦੀ 'ਵੈਤਾਲਪੰਚਵਿਸਤੀ' ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਾ ਦੇ 'ਪੰਚਤ੍ਰਤ' ਵਿਚ ਇਹੋ ਪ੍ਰਪਾਟੀ, ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਵਿਲੋਕਤ੍ਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਟੁੰਗ ਦੇਣ ਦੀ, ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਇਥੋਂ ਹੀ ਅਰਬੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮਾਂਗਵੀਂ ਲੈ ਕੇ 'ਅਲਫਲੈਲਾ' ਆਦਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਫੈਲੀ। ਪਰ ਦਸਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਾਲਾ ਉਪਰੋਕਤ ਮਨੋਬ੍ਰਿਤੀ ਗੋਹਯਰਹੱਸ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਕਰਨਯੋਗ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਮਾਤਾ-ਪੁੱਤ੍ਰ ਵਿਭਚਾਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਨੇਕਾਂ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ, ਸਮਾਂ ਸਥਾਨ ਬਦਲ ਕੇ, ਅਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਰਨੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਉੜੀਆ ਅਤੇ ਤਾਮਿਲ ਵਿਚ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਸੇ ਵਾਰਤਾ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਨਕਸ਼ ਹੈ,

ਅਲਫ ਆਖ ਸਾਖੀ ਸਿਆਲਕੋਟ ਅੰਦਰ ਪੂਰਨ ਪੁੱਤ ਸਲਵਾਨ ਦੇ ਜਾਇਆ ਏ।
(ਸੀਹਰਫੀ ਕਾਦਰਯਾਰ)

ਇਹ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਤੀਜੀ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ, ਅਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ-ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥ-ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਨਾ ਸਮਝਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ, ਅਨੇਕ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸ੍ਰਦਾਰ ਰਾਮਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਹੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਇਹ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਭੁਲੇਖਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਦਸਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਵਿਚ ਬਿਆਨੀ ਹੋਈ 'ਰੂਪਕੋਇਰ' ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਦੇ ਕਰਤਾ ਦੀ, ਸ੍ਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਭਾਗ ਹੈ। ਇਹ ਤੀਜਾ ਕਾਰਨ, ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ, ਰੂਪ ਕੌਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਚੀਰ ਫਾੜ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਦੱਸਾਂਗੇ।

ਕਹਾਣੀ ਇਉਂ ਚਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀਹ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸੁਣਾ ਚੁੱਕਿਆ ਤਾ ;

ਰੀਝ ਰਾਇ ਐਸੇ ਕਹਿਯੋ ਬਚਨ ਮੰਤ੍ਰਿਯਨ ਸੰਗ ॥
ਪੁਰਖ ਤ੍ਰਿਯਨ ਚਤੁਰਨ ਚਰਿਤ ਮੋ ਸੋ ਕਹਹੁ ਪ੍ਰੰਸਗ ॥2 ॥

ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਹੁਣ ਕੋਈ ਐਸੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਚਰਿਤ੍ਰ ਖੇਡਿਆ ਹੋਵੇ।

ਤਦ ਮੰਤ੍ਰੀ 21ਵੀਂ ਕਹਾਣੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਸੁਣਾ ਕੇ, ਉਸ ਕਹਾਣੀ ਦਾ

ਅੰਤ 23ਵੀਂ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿ ਪੁਰਖ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ 23ਵੀਂ ਕਹਾਣੀ, 'ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਯਾਨੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ.....'

ਇਹ 21ਵੀਂ, 22ਵੀਂ ਤੇ 23ਵੀਂ ਕਹਾਣੀ ਹੀ 'ਰੂਪ ਕੌਅਰ' ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਤ ਪਰ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਦੇ ਰੂਪਾਂਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸਿੱਖ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਦੀ, ਸ੍ਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਇਤਿਹਾਸ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਕਰਤਾ ਜੋ ਮੁੜ ਮੁੜ 'ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਖਯਾਨੇ' 'ਭੂਪ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੰਬਾਦੇ' ਦਾ ਹੋਕਾ ਦੇਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਜੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਾਤ੍ਰ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਅਜਿਹੀਆ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਨਿਰਾਦਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਉਘੜਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੋਈ ਉਤੇਜਨ-ਜਨਕ (Inspiring) ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਜੀਵਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

ਫੇਰ, ਕਿਉਂ ਕਈ ਸਿੱਖ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਵਾਸਤਵਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਹੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭੀ ਇਸੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ?

ਇਸ ਦੇ ਦੋਹ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਬਤ ਉਤੇ ਕਹਿ ਆਏ ਹਾਂ, (1.) ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਲੌਕਿਕ ਸਾਹਿਤ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਥਵਾ ਗੁਰਵਾਕ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਲੌਕਿਕ ਗ੍ਰੰਥ (Secular fiction) ਇਕ ਬੜੇ ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀ ਹਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਿਜਕ੍ਰਿਤ (Self-Composed) ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਸ੍ਵੈ-ਕ੍ਰਿਤ (Original writing) ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਕਥਾ ਵਸਤੂ ਅਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਪੁਰਾਣੇ ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ, ਲੋਕ ਵਾਰਤਾ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚੋਂ ਮੰਗਵਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। (2.) ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸ਼ੈਲੀ (Literary form) ਭੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤੇ ਮਾਂਗਵੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਕਥਾ-ਵਸਤੂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਭਲੀ ਭਾਂਤੀ ਵਾਕਫ਼ੀ ਪਰਿਚੈ ਨਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਕਾਰਨ ਇਸ ਭੁਲੇਖੇ ਦਾ

ਹੈ, ਕਿ 'ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ' ਰਚਨਾ, ਅਵੱਸ਼ ਗੁਰਬਾਣੀ ਯਾ ਗੁਰਵਾਕ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਲੌਕਿਕ ਸਾਹਿਤ (Secular fiction) ਨਹੀਂ।

ਇਕ ਹੋਰ ਤੀਜੇ ਕਾਰਨ ਨੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਿ ਸਬੰਧ ਭੀ ਸਾਹਿਤ ਕਲਾ ਭੇਦਾਂ (Literary technique) ਨਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਭੁਲੇਖੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਪੱਕ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਸਾਹਿਤ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਰੰਗ ਭਰਨ ਦਾ ਗੁਣ। ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੋਮਲ ਹੁਨਰਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇਹੋ ਹੁੰਦਾ ਹੇ ਕਿ ਕੋਮਲ ਰਚਨਾ (Artistic creation) ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਰੂਪ ਵਿਦਵਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕ ਨੂੰ ਸਰਵਤ੍ਰ ਸਤਯ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਵੇ। ਮਨੋਕਲਪਤ ਵਾਸਤਵ-ਨਿਰਾਧਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਰੂਪ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਇਹ ਇੰਦ੍ਰਜਾਲ ਰਚਨ ਵਿਚ ਸਫ਼ਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਸਦੀ ਕਲਾ ਤੇ ਕ੍ਰਿਤ ਕਾਮਯਾਬੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ, ਜਨਮ ਤੋਂ ਸਰਵਸਿਧਿ ਦੇ ਧਾਰਣੀ, ਮੁਕੰਦ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਪੱਥ ਦਰਸ਼ਕ ਜਯੋਤੀ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰ ਸਨ, ਉਥੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ ਤੇ ਧੁਰੰਧਰ ਵਿਦਵਾਨ ਭੀ ਸਨ। ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮਾਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਤੇ ਰੂਪ ਨਿਰਮਿਤ ਕਰਨਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸਤਯ ਦਾ ਅਤੁੱਟ ਭੁਲੇਖਾ ਪਵੇ, ਇਹੋ ਉਚੀ ਕਲਾ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਹੈ। ਤਾਹੀਉਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਤੁਹੀ ਜੋਗ ਮਾਯਾ ਤੁਹੀ ਬਾਕ ਬਾਨੀ'। ਇਸ ਆਸ਼ਾ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕਲਾਕਾਰ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੰਗ ਭਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਆਪਣੇ ਅੰਤਿਮ ਆਸ਼ੇ ਵਿਚ ਸਫ਼ਲ ਹੋਵੇ। ਪਿਛੇ ਜੋ ਕਾਦਰਯਾਰ ਦੀ ਸੀਹਰਫ਼ੀ ਦੀ ਤੁਕ ਦਿੱਤੀ ਹੇ, "ਅਲਫ ਆਖ ਸਾਖੀ ਸਿਆਲਕੋਟ ਅੰਦਰ ਪੂਰਨ ਪੁੱਤ ਸਲਵਾਨ ਦੇ ਜਾਇਆ ਏ'। ਇਸ ਵਿਚ 'ਸਿਆਲਕੋਟ' 'ਪੂਰਨ' ਤੇ 'ਸ਼ਾਲਵਾਹਨ' ਸਥਾਨਕ, ਵਾਸਤਵਿਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੰਗ ਕਵੀ ਨੇ ਭਰੇ ਹਨ। 'ਸਿਆਲਕੋਟ' ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਹੈ ਤੇ ਕਾਦਰਯਾਰ ਦੀ 'ਸੀਹਰਫ਼ੀ' ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਤ-ਪੁੱਤ੍ਰ ਵਿਭਚਾਰ ਦੀ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਚਲਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਰੂਪਾਂਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਪਿਛੋਕੜ ਕਵੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 'ਪੂਰਨ' ਨਾਮ ਵਾਸਤਵਿਕ ਰੰਗ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਕ ਆਮ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਮ ਹੈ, ਅਤੇ 'ਸ਼ਾਲਵਾਹਨ' ਰਾਜਾ ਭਾਰਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ 'ਸਿਆਲਕੋਟ' ਉਸਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਾ ਉਸਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ। ਐਵੇਂ ਰਾਜ

ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੇਂਦਰ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਪਿਸ਼ੌਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਕਾਦਰਯਾਰ ਦਾ ਮੰਤਵ ਕੇਵਲ ਇਸ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਿੱਸੇ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੰਗ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ ਦਾ ਮਾਯਾ ਜਾਲ ਅਸਲੀ ਹੋ ਭਾਸੇ, ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਕਲਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨਣਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ਾਲਵਾਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ 1880 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲੋਂ ਸਾਕਾ ਸੰਮਤ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਜਿਸਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾਨ (ਦੱਖਣ) ਸੀ, ਉਹ ਸਿਆਲਕੋਟ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਲੂਣਾ ਚਮਿਆਰੀ ਵਿਆਹ ਲਿਆਇਆ ਸੀ, ਇਕ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਅਨੁਮਾਨਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਅਵਿਦਿਆ ਦਾ ਸਬੂਤ ਭੀ।

'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਦੀ 21ਵੀਂ, 22ਵੀਂ ਤੇ 23ਵੀਂ ਸਾਖੀ ਵਿਚ, ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਕਰਤਾ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਤੇ ਵਾਸਤਵਿਕ ਰੰਗ, ਹੁਨਰ ਪੂਰਤੀ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਭਰਿਆ ਹੈ, ਉਸਤੋਂ ਹੀ ਅਣਜਾਣ ਆਦਮੀ ਭੁਲੇਖਾ ਖਾ ਕੇ ਇਉਂ ਅਨੁਮਾਨਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਕਰਤਾ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਹੁਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੇ ਇਸ ਬੱਜਰ ਭੁਲੇਖੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਪੱਕ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਿ ਸ਼ਰਧਾ-ਯੁਕਤ ਸਿੱਖ ਇਉਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਇਹ ਵਾਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਤ੍ਰਿੰਨ ਕਾਲ ਸਤਯ ਹਨ।

ਇਹ ਹੈ ਤੀਜਾ ਕਾਰਨ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਸ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਣ ਦਾ, ਕਿ ਰੂਪ ਕੌਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਇਸ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਹੈ, ਮਨੋਕਲਪਿਤ ਵਾਰਤਾ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਸਾਹਿਤ ਕਲਾ ਭੇਦ (Literary technique) ਨੂੰ ਯਥਾਰਥ ਵਰਨਣ ਸਮਝਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਾਹਿਤ ਕਲਾ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ, 21, 22 ਤੇ 23 ਵਿਚ, ਐਸੀ ਚਤੁਰਤਾ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਧਾਰਣ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਖਾ ਜਾਣਾ ਅਚੰਭੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੀ। ਤਾਂਹੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਇਸ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸੁਨੈ ਮੂੜ ਚਿੱਤ ਲਾਇ ਚਤੁਰਤਾ ਆਵਈ'। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਕਥਾ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਗੌਹ ਨਾਲ, 'ਚਿੱਤ ਲਾਇ', ਵਿਚਾਰੋ ਤਾਂ ਭੇਦ ਖੁੱਲ੍ਹਣਗੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਠਕ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਤੀਕਸ਼ਣਤਾ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਤੀਰ ਸਤੁੱਦਵ ਕੇ ਹੁਤੋ ਪੁਰ ਆਨੰਦ ਇਕ ਗਾਂਉ॥
ਨੇਤ੍ਰ ਤੁੰਗ ਕੇ ਢਿਗ ਬਸਤ ਕਾਹਲੂਰ ਕੇ ਠਾਂਵ੍ਰ ॥3॥

ਇਹ, ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕੰਢੇ ਨੈਣਾਂ ਦੇਵੀ ਦੇ ਟਿੱਲੇ ਕੋਲ, ਕਾਹਲੂਰ ਰਾਜ ਵਿਚ, ਆਨੰਦਪੁਰ ਨਾਮੀ ਪਿੰਡ ਉਹੋ ਹੈ, ਜੋ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਉਪ੍ਰਾਂਤ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਣ ਵਸਾਇਆ ਸੀ।

ਕਾਹਲੂਰ ਮੈ ਬਾਂਧਿਯੋ ਆਨ ਅਨੰਦਪੁਰ ਗਾਂਵ॥ (ਪ. 62)

ਹੁਣ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ, 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਦਾ ਕਰਤਾ, ਵਰਨਣ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਹੜਾ ਸ੍ਰੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ, ਹਿੱਤ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਨਾ ਸੁਣੇਗਾ? ਬੱਸ ਇਹੋ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ, ਕਰਤਾ ਦਾ, ਪਾਠਕਾਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰ ਲੈਣ ਦਾ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਉਹ ਸਫ਼ਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੋਰ, ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਆਨੰਦਪੁਰ, ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ, ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧਾ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਏਕ ਤ੍ਰਿਯਾ ਧਨਵੰਤ ਕੀ ਤੌਨ ਨਗਰ ਮੈ ਆਨਿ॥
ਹੇਰਿ ਰਾਇ ਪੀੜਤ ਭਈ ਬਧੀ ਬਿਰਹਾ ਕੇ ਬਾਨ ॥5॥

ਕਿਸੇ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਵਹੁਟੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿ ਦਫ਼ਤਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਛੁੱਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਆਨੰਦਪੁਰ ਆਈ ਤੇ ਉਥੋਂ ਦੇ 'ਰਾਇ' ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਮੋਹਿਤ ਤੇ ਬ੍ਰਿਹਾ ਵਿਚ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਲੈ ਆਉ, 'ਨਗਰ ਰਾਇ ਤੁਮਰੋ ਬਸਤ ਤਾਹਿ ਮਿਲਾਵਹੁ ਮੋਹਿ'॥ ਉਸ ਤੀਵੀਂ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਕਿ ਰੂਪ ਕੌਰ ਸੀ, ਯਾ ਜੋ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀਆਂ ਵਰਗੀ ਰੂਪਵਤੀ ਸੀ, ਦੇ ਨੌਕਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੇ ਤੂੰ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਿ ਤੂੰ ਢੂੰਡ ਵਿਚ ਹੈਂ, ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਹੀਏ ਤੇ ਜਿਥੇ ਕਹੀਏ, ਉਥੇ ਚੱਲ। ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ, ਕਿ

ਤੰਤੁ ਮੰਤੁ ਪਾਖੰਡੁ ਨ ਜਾਣਾ ਰਾਮ ਰਿਦੈ ਮਨ ਮਾਨਿਆ॥ (ਪੰ. 766)

ਉਹ ਗੁਰੂ ਇਹ "ਰਾਇ" ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾਹੈ? ਸਿਦਕਵਾਨ ਸਿੱਖ ਇਉਂ ਵਿਚਾਰਨ।

ਖ਼ੈਰ, 'ਰਾਇ' ਸਾਹਿਬ ਸਾਧੂ ਦਾ ਭੇਖ ਬਣਾ ਕੇ ਰਾਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰੂਪ ਕੌਰ ਦੇ ਡੇਰੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਏ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਮਨ ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਜਾਣ, ਵਸਤ੍ਰ ਭੂਖਣ ਸਜਾ

ਲਏ ਅਤੇ 'ਰਾਇ' ਸਾਹਿਬ ਵਾਸਤੇ :

ਫੂਲ ਪਾਨ ਅਰੁ ਕੈਫ ਮੰਗਾਯੋ ॥.....ਆਗੇ ਟਰਿ ਤਾ ਕੋ ਤਿਨ ਲੀਨਾ ॥ (....11)

ਪਾਨ ਬਾਬਤ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ, "ਸਿੱਖ ਹੋਇ ਕਰ ਪਾਨ ਖਾਇ ਸੋ ਭੀ ਤਨਖਾਹੀਆ", ਪਰ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪਾਤ੍ਰ ਨੇ ਅਗਾਂਹ ਵਧ ਕੇ 'ਆਗੇ ਟਰਿ' ਪਾਨ ਤੇ ਅਫ਼ੀਮ ਮਿਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਫੜ ਕੇ ਛੱਕ ਲਈ।

ਕੈਫ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਪਾਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੰਚ ਪੁਸ਼ਪ ਸ਼ਸ਼ੋਭਿਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 'ਤ੍ਰਿਯਾ' ਇਉਂ ਨਾ ਕਹਿੰਦੀ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਕਰਦੀ ?

ਤਬ ਤਾ ਸੋ ਤ੍ਰਿਯ ਯੋ ਕਹੀ ਭੋਗ ਕਰਹੁ ਮੋਹਿ ਸਾਥ ॥ (.....13 ॥)

'ਰਾਇ' ਸਾਹਿਬ ਐਵੇਂ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਪਏ ਹਨ ਕਿ

ਮੰਤ੍ਰ ਲੈਨ ਆਯੋ ਹੁਤੋ ਭਈ ਔਰ ਕੀ ਔਰ ॥14 ॥

ਹੁਣ ਅੱਗੇ 'ਰਾਇ' ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਰੂਪ ਕੌਰ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋਗੀ ਤੇ ਸਹਿਤੀ ਦੇ ਸੁਆਲ ਜੁਆਬ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸੁਆਲ : ਕਹਯੋ ਤੁਹਾਰੋ ਮਾਨਿ ਭੋਗ ਤੋ ਸੋ ਨਹਿ ਕਰਿਹੋ ।.....
ਧਰਮਰਾਜ ਕੀ ਸਭਾ ਠੌਰ ਕੈਸੇ ਕਰਿ ਪਾਊਂ ? ॥17 ॥
ਜੁਆਬ : ਕਾਮਾਤੁਰ ਹ੍ਵੈ ਜੋ ਤ੍ਰਿਯਾ ਆਵਤ ਨਰ ਕੇ ਪਾਸ ॥
ਮਹਾ ਨਰਕ ਸੋ ਡਾਰਿਯੈ ਦੈ ਜੋ ਜਾਨ ਨਿਰਾਸ ॥18 ॥
ਸੁਆਲ : ਪਾਂਇ ਪਰਤ ਮੋਰੇ ਸਦਾ ਪੂਜ ਕਹਿਤ ਹੈ ਮੋਹਿ ॥
ਤਾ ਸੋ ਰੀਝ ਰਮਯੋ ਚਹਤ ਲਾਜ ਨ ਆਵਤ ਤੋਹਿ ? ॥19 ॥
ਜੁਆਬ : ਕ੍ਰਿਸਨ ਪੂਜ ਜਗ ਕੇ ਭਏ ਕੀਨੀ ਰਾਸਿ ਬਨਾਇ ॥
ਭੋਗ ਰਾਧਕਾ ਸੋ ਕਰੇ ਪਰੇ ਨਰਕ ਨਹਿ ਜਾਇ ॥20 ॥

ਗੱਲ ਕੀ, 'ਤ੍ਰਿਯਾ' ਰੂਪੀ ਸਹਿਤੀ ਨੇ 'ਰਾਇ' ਰੂਪੀ ਜੋਗੀ ਰਾਂਝੇ ਨੇ ਨਿਰੁਤ੍ਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਉਂ ਕਹਿ ਕੇ :

ਪੰਚ ਤੱਤ ਲੈ ਬ੍ਰਹਮ ਕਰ ਕੀਨੀ ਨਰ ਕੀ ਦੇਹ ॥
ਕੀਯਾ ਆਪ ਹੀ ਤਿਨ ਬਿਖੈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਸਨੇਹ ॥2 ॥

ਕਾਤਹਉਬਲੁਰਹਾਨ, ਸ਼ੰਕਾਸਮਾਧਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਉਕਤੀ ਯੁਕਤੀ ਸੰਬਾਦ ਦੁਆਰਾ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮ੍ਰਿਤੂ ਲੋਕ, ਦੇਵ ਲੋਕ ਤੇ ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ ਵਿਚ, ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਸੂਰਜਵਤ ਤੇਜਮਈ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਵੱਲ ਕੋਈ ਝਾਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, 'ਦੁਰਨਰਿੱਛ ਦਰਸ਼ਨ

ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ', ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਫੋਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਰੂਪ ਕੌਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ?, ਬੁੱਧੀਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਯੋਗ ਹੈ।

'ਰਾਇ' ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਜੱਕੋ ਤੱਕਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇਖ ਕੇ 'ਰੂਪ ਕੌਰ' ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਤੀਰ ਛੱਡਿਆ:

ਆਜੁ ਹਮਾਰੇ ਸਾਥ ਮਿਤ੍ਰ ਰੁਚਿ ਸੌ ਰਤਿ ਕਰਿਯੈ ॥
ਹੋ ਨਾਤਰ ਛਾਡੌ ਟਾਂਗ ਤਰੇ ਅਬਿ ਹੋਇ ਨਿਕਰਯੈ ॥28 ॥

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕੇ, ਯਾ ਮੰਨ ਲਉ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮਰਦ ਹੋ ਤੇ ਮੇਰੀ ਟੰਗ ਹੇਠੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਉ। ਇਹ ਚੈਲੰਜ ਸੁਣ ਕੇ

ਰਾਇ ਚਿੱਤ ਇਹ ਭਾਂਤਿ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ਇਹਾਂ ਸਿੱਖ ਕੋਈ ਨ ਹਮਾਰੋ ॥....41 ॥....

ਇਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ 'ਸਿੱਖਯ' ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲਵੇ, ਕੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਉਸ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਨ ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਕਿਹਾ ਹੈ :

ਜਾਹਿ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਬਾਰਤਾ ਹੋਇ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਹਰਨ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨ।
ਤਹ ਪ੍ਰਥਮ ਗਿਨਤੀ ਮਹਿ ਸਗਰੇ, ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ ਗਿਨਹ ਮਹਾਨ।

ਸਰਲ ਸੁਭਾਅ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਦੇ। 'ਸਿੱਖਯ' ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਧੋਖਾ ਖਾਕੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਸਿੱਖ' ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 'ਸਿੱਖਯ' ਸ਼ਬਦ ਇਥੇ, 'ਨੌਕਰ', 'ਮੁਲਾਜ਼ਮ' ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਹ 'ਸਿੱਖਯ' ਸ਼ਬਦ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਭੀ ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਰੂਪ ਕੌਰ ਨੇ 'ਚੋਰ ਚੋਰ' ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨੌਕਰ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿੱਤੇ,

ਚੋਰ ਚੋਰ ਕਹਿ ਕੈ ਉਠੀ ਸਿੱਖਯਨ ਦਿਯੋ ਜਗਾਇ ॥ (....59)

ਕਬਿਉਬਾਚ ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ, ਜੋ ਕਿ 'ਤ੍ਰਿਯ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਭਾਗ ਹੈ, ਵਿਚ ਭੀ 'ਸਿੱਖ' ਸ਼ਬਦ, ਨੌਕਰਾਂ ਚਾਕਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਹੀ, ਇਸੇ ਲੇਖਕ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ : 'ਸੁਖੀ ਬਸੈ ਮੋਰੋ ਪਰਿਵਾਰਾ॥ ਸੇਵਕ ਸਿੱਖ ਸਭੈ ਕਰਤਾਰਾ॥'

ਇਥੇ 'ਸਿੱਖ' ਦੇ ਅਰਥ ਸਿੱਖ ਮੱਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ, ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਅਰਥਾ ਭੇਦਾਂ ਬਾਬਤ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ :

ਸੁਨੈ ਮੂੜ ਲਾਇ ਚਿਤ ਲਾਇ ਚਤੁਰਤਾ ਆਵਈ ॥

ਜੇ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਵਰਗੇ ਗ੍ਰੰਥ-ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਗੌਹ ਨਾਲ ਨਾ ਵੀਚਾਰੀਏ ਤਾਂ, ਚਤੁਰਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗਿਲਾਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਇਥੇ 'ਸਿੱਖਯ' ਪਦ, ਬਹੁ ਭਾਵਾਰਥ ਵਾਚਕ, ਭੀ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੁ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਆਰੰਭਣ ਵੇਲੇ, 'ਆਨੰਦਪੁਰ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ, ਜਿਹੜਾ ਮਾਯਾਜਾਲ ਤਣਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਹਾਰਾ ਮਿਲੇ। ਕਥਾ ਦੇ ਇਸ ਥਾਂ ਆ ਕੇ ਇਸ ਸਹਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਡਾਢੀ ਵਧ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਸਰਲ ਤੋਂ ਸਰਲ ਸੁਭਾ ਪਾਠਕ, ਸ੍ਰੋਤਾ ਭੀ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਚੇਤੰਨ ਹੋ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਲਈ ਭੇਸ ਬਦਲਣ ਵਾਲੀ ਹਸਤੀ, ਹੁੱਕੇ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਣ ਵਾਲਾ, ਅਵਾਰਾ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਣ ਵਾਲਾ 'ਰਾਇ' ਆਨੰਦਪੁਰਾਧੀਸ਼, ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਕਲਾ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਇਹ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ, ਸ੍ਰੋਤੇ ਕਾਵਿ ਕਲਾ ਦੇ ਮਾਯਾਜਾਲ ਦੀ ਨੀਂਦ੍ਰ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਜਾਗਰਤ ਨਾ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਜੁ ਅੰਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨ ਦੀ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹੇ, ਤਾਂ ਕਲਾ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ, ਜੋ ਭਾਵ ਚੇਤੰਨਤਾ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਪਾਠਕਾਂ ਅੰਦਰ ਉਪਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਅਰਸਤੂ (Aristotle) ਮਲਨਵ੍ਰਿਤੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਉੱਚੀ ਕਲਾ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿਚ 'ਰੂਪ ਕੌਰ' ਨੇ ਡਰਾਇਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ :
ਅਬ ਹੀ ਚੋਰ ਚੋਰ ਕਹਿ ਉਠਹੌਂ ॥ ਤੁਹਿ ਕੌ ਪਕਰ ਮਾਰ ਹੀ ਸੁਟਿਹੌਂ ॥55 ॥

ਫੇਰ 'ਚੋਰ ਚੋਰ' ਦਾ ਰੌਲਾ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਦੇ 'ਸਿੱਖਯਨ' ਜਗਾ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ 'ਰਾਇ' ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਜੁੱਤੀ ਧੋਤੀ ਛੱਡ ਕੇ ਨੱਸ ਗਏ। ਇਉਂ 'ਇਕੀਸਮੋ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਬਾਈਵਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬੱਸ ਇਤਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ :

ਚੋਰ ਬਚਨ ਸਭ ਹੀ ਸੁਨਿ ਧਾਇ ॥ ਕਾਢੇ ਖੜਗ ਰਾਇ ਪ੍ਰਤਿ ਆਇ ॥....
ਆਗੇ ਪਾਛੇ ਦਾਹਿਨੇ ਘੇਰਿ ਦਸੋ ਦਿਸ ਲੀਨ ॥...
ਲਾਤ ਮੁਸਟ ਬਾਜਨ ਲਗੀ ਸਿੱਖਯ ਪਹੁੰਚੇ ਆਇ ॥
ਭ੍ਰਾਤ ਭ੍ਰਾਤ ਤ੍ਰਿਯ ਕਹਿ ਰਹੀ ਕੋਊ ਨ ਸਕਯੋ ਛੁਰਾਇ ॥7 ॥

'ਰਾਇ' ਆਪ ਤਾਂ ਰੌਲੇ ਗੌਲੇ ਵਿਚ ਬਚ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤੇ ਰੂਪ ਕੌਰ ਦਾ ਭਾਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਚੋਰ ਜਾਣ ਕੇ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਮੰਤੀ ਭੂਪ ਸੰਬਾਦੇ ਬਾਈਸਵੋਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਮਾਪਤ' ਹੈ।

ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਉਤੇ ਦੱਸ ਆਏ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਧਾਰਣ ਬਿਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਭੇਦਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਇਹ ਇੱਕੀਵਾਂ ਅਤੇ ਬਾਈਵਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹ

55

ਕੇ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸ੍ਵੈ-ਜੀਵਨੀਆਂ ਹਨ, ਇਕ 'ਆਨੰਦਪੁਰ' ਦਾ ਸਥਾਨਕ ਰੰਗ ਅਤੇ ਦੂਜਾ 'ਸਿੱਖਯ' 'ਗੁਰੂ' ਆਦਿਕ ਸ਼ਬਦ, ਜੋ ਕਿ ਨੌਕਰਾਂ ਚਾਕਰਾਂ ਅਤੇ 'ਰਾਇ' ਸੰਬੋਧਕ ਹਨ। ਇਕ ਤੀਜੀ ਗੱਲ ਇਸ ਬਾਈਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸਾਹਿਤਕ ਮਾਯਾ (Literary illusion) ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਪਕੇਰਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਬਾਈਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚ, 'ਰੂਪ ਕੌਰ' ਅਤੇ 'ਰਾਇ' ਦੇ ਵਾਕਯੋਵਾਕ ਯਾ ਸਵਾਲਾਂ ਜਵਾਬਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ,ਉਹ ਗੁਰਵਾਕ ਦਰਜ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਤੇ ਹਿਤਕਰ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਮਹਿਰਾਬ ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਿਰੰਕਾਲ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਵਾਕ ਹਨ :

ਸੁਧਿ ਜਬ ਤੇ ਹਮ ਧਰੀ ਬਚਨ ਗੁਰ ਦਏ ਹਮਾਰੇ ॥
ਪੂਤ ਇਹੇ ਪ੍ਰਨ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਜਬ ਲਗ ਘਟ ਥਾਰੇ ॥
ਨਿਜ ਨਾਰੀ ਕੇ ਸਾਥ ਨੇਹੁ ਤੁਮ ਨਿਤ ਬਢੈਯਹੁ ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੀ ਸੇਜ ਭੂਲਿ ਸੁਪਨੇ ਹੂੰ ਨ ਜਯਹੁ ॥51 ॥
ਬਾਲ ਹਮਾਰੇ ਪਾਸ ਦੇਸ ਦੇਸਨ ਤ੍ਰਿਯ ਆਵਹਿ ॥
ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਬਰ ਮਾਂਗਿ ਜਾਨਿ ਗੁਰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਵਹਿ ॥
ਸਿੱਖਯ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤ੍ਰਿਯ ਸੁਤਾ ਜਾਨਿ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਧਰਿਯੈ ॥
ਹੋ ਕਹੁ ਸੁੰਦਰਿ ਤੁਹਿ ਸਾਥ ਗਵਨ ਕੈਸੇ ਕਰ ਕਰਿਯੈ ॥54 ॥

ਇਹ ਛੰਦ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਨਾਮੀ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ, ਨਿਰਸੰਸੇ ਵਾਸਤਵਿਕ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਹਿਤੋਪਦੇਸ਼ ਨਮਿਤ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ, ਬਾਈਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਚ ਗੁੰਦ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਕੱਢਣਾ ਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਛੰਦ ਵਾਸਤਵਿਕ ਘਟਨਾ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬਾਈਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਕਥਾ ਮਨੋਕਲਪਿਤ ਸਾਹਿਤ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਰਣਨ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਪਾਤ੍ਰ ਕਿ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਦੇ ਕਰਤਾ, ਆਪ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ, ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਭੇਦਾਂ ਤੋਂ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ, ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਰਚੀ ਗਈ ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ 'ਅਲਫ਼ ਲੈਲਾ', ਦੀ ਗਿਆਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਕਥਾਸਰਿਤ ਸਾਗਰ', ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ

ਪੁਸਤਕ 'ਬੁਸਤਾਨ', ਵਿਚ ਇਹ ਰਚਨਾ ਭੇਦ (Literaty technique) ਆਮ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕੋਈ ਨੁਕਤਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ, ਹੋਰਨਾਂ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪ੍ਰਥਾਇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਕਾਵਿ ਟੋਟੇ, ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪਾਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਾ, ਸਗੋਂ ਕਾਵਿ ਕਲਾ ਦਾ ਗੁਣ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ 'ਹੀਰ ਵਾਰਸਸ਼ਾਹ' ਵਿਚ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਤੇ ਟੋਟੇ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਮ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹ ਭੁੱਲ ਕੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਅਨੁਮਾਨਿਆਂ ਕਿ ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਥਾ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਯਾ ਅੱਲਾ ਦੀ ਸ੍ਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਲ ਸੁਭਾਅ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਸਿੱਖ ਯਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਰਾਮਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਝੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਵਾਰਸਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇਹ ਦਾਹਵਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਰਤਾ ਵਿਚ ਵਰਤ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਯ ਲਿਖੇ ਹਨ ਤੇ ਤਸ਼ਰੀਹ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਹ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੇ ਮਾਇਨੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਿਅਰ ਮੀਆਂ ਵਾਰਸਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨੇ।

ਇਉਂ ਹੀ ਇਸ ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰਵਾਕ ਛੰਦ ਦੇ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਦੀ ਬਾਈਵੀਂ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁੰਦੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣਾ ਤੇ ਸਮਝਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ।

ਅਸਾਂ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਉਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ :

1. 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤੇ ਨਿਰੋਲ ਭਾਰਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕਿ ਰਿਗ ਵੇਦ ਵਿਚ ਹਨ।

2. 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਲੌਕਿਕ ਸਾਹਿਤ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਥਵਾ ਗੁਰਵਾਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

3. ਇੱਕੀਵੀਂ, ਬਾਈਵੀਂ ਤੇ ਤੇਈਵੀਂ ਸਾਖੀਆਂ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ, ਜੋ ਕਿ 'ਰੂਪ ਕੋਅਰ' ਨਾ ਰੂਪ ਕੌਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਸ੍ਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਯਾ ਇਤਿਹਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ, ਮਨੋਕਲਪਿਤ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਪਿੰਜਰ ਵਿਚ, ਅਰਬੀ ਦੀ ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਅਲਫਲੈਲਾ' ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਹਨ।

4. 'ਆਨੰਦਪੁਰ', 'ਸਿਖਯ', 'ਗੁਰੂ' ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਨਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਤੇ ਵਾਸਤਵਿਕ ਰੰਗ ਭਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਭੇਦਾਂ ਦੇ ਐਨ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਅਤੇ ਉਚੀ ਕਲਾ ਦੇ ਉਚ ਆਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ

ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

5. 'ਸੁਧ ਜਬ ਤੇ ਹਮ ਧਰੀ' ਛੰਦ ਇਤਿਹਾਸ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ 'ਤ੍ਰਿਯਾ ਚਰਿਤ੍ਰ' ਦੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਗੋਂਦ ਦਾ ਕਦਾਚਿਤ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ, ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕਥਾ ਵਸਤੂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪਾਤ੍ਰ, ਕਰਤਾ ਆਪ ਹੈ।

ਇਹ ਪੰਜ ਨੁਕਤੇ ਅਸਾਂ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਭੁਲੇਖੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਰਾਮਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖ, ਨਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

(ਸ਼੍ਰੋ. ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਕ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)
ਅਕਤੂਬਰ, 1993 ਵਿਚੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ

ਜਦ ਅਸੀਂ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਦੂਸਰਾ ਬੰਦਾ ਪੁੱਛਦਾ ਸੀ ਤੂੰ ਕੋਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈਂ ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਤੰਮਾਕੂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਸਿੱਖ ਹੈਂ ?

ਅੱਜ ਜ਼ਮਾਨਾ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਦੇ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਾਰੇ ਵੀਚਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੇਧ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਲਈ ਅਸੀਂ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਡੀ. ਸੀ. ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਡੀ.ਸੀ. ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੀਆਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣੇ, ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਝੂਠਾ ਕੇਸ ਬਣਾ ਕੇ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ "ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਏ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਜਰਾਇਮ ਪੇਸ਼ਾ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ" ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਮਾਰੂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਹੱਡਬੀਤੀ

ਵਾਲੀ ਲਿਖੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ "ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ" ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਛਪਣ ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਛਪਵਾਈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਪਿਛੋਂ ਸ਼੍ਰੋ. ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਛਾਪੀ। ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਅਕਾਲੀ ਟਿਕਟ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵੀ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਬਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਸਪੀਚ ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ ਦਾ ਖਾਸ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਲੋਂ "ਨੈਸ਼ਨਲ ਪ੍ਰੋ. ਆਫ਼ ਸਿੱਖ ਰੈਲੀਜਨ" ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮਤੇ ਦਾ ਖਰੜਾ ਬਨਾਣ ਪਿਛੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਦਿਮਾਗ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਵਿਦਵਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰ. ਗੁਰਤੇਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਕਬੂਲਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾਠਕ ਆਪ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਕਿ ਕੀ ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਕੋਲ ਇੰਨੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਾਚਣ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਹੈ।

❖❖❖

57

ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਮਧਾਣੀ

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾਵਲੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਏਥੇ ਅਸੀਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹਨ ਇਕ ਸਾਹਿਤਕ ਨਾ ਸਮਝੀ ਤੇ ਦੂਜਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸ਼ੰਕਾਵਾਂ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲੇ ਕਾਰਨ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਵਿਮਰਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ, ਵਿਆਕਰਣਵੇਤਾ, ਯੋਗੀ ਰਾਜ, ਸਾਧੂ ਭਰਥਰੀ ਹਰੀ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਅਰਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

"ਸਾਹਿਤਯ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਵਿਹੀਨ :
ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਪਸ਼ੂ ਪੁੱਛ ਵਿਸ਼ਾਣਹੀਨ।"

ਜਿਸਦਾ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਭਾਵ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਆਦਮੀ ਪਸ਼ੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਸਿੰਗ ਤੇ ਪੂਛ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਇਕ ਰਾਗ-ਦਵੇਸ ਹੀਣ, ਤਪੱਸਵੀ, ਸ਼ਾਂਤ ਹਿਰਦੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਏਨੇ ਕਠੋਰ ਸ਼ਬਦ ਕਿਵੇਂ ਨਿਕਲੇ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਧੁਰੰਦਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਸੂ ਕਹਿ ਕਰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਚੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ ਜਚਦੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸੇ ਭਰਥਰੀ ਹਰੀ ਨੇ ਵਿਆਕਰਨ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਪਤੰਜਲੀ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਾਂਭਾਸ਼ਯ ਉੱਪਰ ਸਾਰਸੇਤੂ (ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਮ ਹਰੀ ਕਾਰਿਕਾ) ਨਾਮਕ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਹਦਾਰਨਿਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਉਪਰ ਵੇਦਾਂਤ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ "ਭਰਥਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਪੰਚ" ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਤੰਜਲੀ ਮਹਾਂਭਾਸ਼ਯ ਅਨੇਕ ਵਿਦਯਾਵਾਂ

ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ ਉਸਦੇ ਉਪਰ ਟੀਕਾ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰਤੀ, ਸਿਮ੍ਰਤੀ, ਪੁਰਾਣ, ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੱਥ ਉਤੇ ਰੱਖੇ ਔਲੇ ਵਾਂਗ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ ਭਰਥਰੀ ਹਰੀ ਕੇਵਲ ਸਾਹਿਤ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਆਦਰ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਰਦੇ ਸਨ ਸਗੋਂ ਉਹ ਖ਼ੁਦ ਇਕ ਅਨੰਤ ਕਲਾ ਵਿਸ਼ਾਰਦ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਨੇ ਕਠੋਰ ਸ਼ਬਦ ਕਿਉਂ ਕਹੇ। ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਕਤੀ "ਪਸ਼ੂ" ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਸ਼ੂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭਿੰਨ ਭੇਦ ਤੋਂ, ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਤੋਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੋਂ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸਥੂਲ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਹੈ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਉਹ ਸ਼ਾਸਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਾਵ ਤੇ ਭਾਵੁਕਤਾ ਦੀ ਪੈਰ-ਪੈਰ 'ਤੇ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੰਭੀਰ ਕੁਸ਼ਲਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਗਹਿਰੇ ਤੋਂ ਗਹਿਰੇ ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਉਹ ਸਾਹਿਤ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਦੁੱਖ ਭਰੀ ਪੁਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਦਰਦ ਨਾਲ ਭਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਸਦਾ ਹਿਰਦਾ ਜੰਗਲ, ਪਰਬਤ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਕਦਮ ਵਿਸਮਾਦ ਮਗਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾਸਮਝ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤੋਤਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਭੋਲੀਆਂ-ਭਾਲੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਤਨਮਯ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਜਿਸਦਾ ਹਿਰਦਾ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਵਿਚ ਖਿਲੇ ਕਮਲਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਕੋਇਲਾਂ ਦੀ ਕਲਕਲ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਹਾ ਦੀ ਦਰਦ ਭਰੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਤੜਪਣ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਉਹ ਇਸ ਸਾਹਿਤ ਰੂਪੀ ਘਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਖੜਕਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਹਿਤ ਵਿਦਿਆ ਭਾਵ, ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਭਾਵੁਕਤਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਾਸਤਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਭਾਵੁਕਤਾ ਨੂੰ ਨਿਖੇਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਹੀਰਾ ਖਾਨ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਾਨ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਟਾਂ ਵਿਚ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਲੋਂ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਕੋਮਲ ਗੁਣ ਮਿਲੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਭਾਵ ਤੇ ਭਾਵੁਕਤਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ, ਸ਼ੋਕ, ਹਾਸਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਏਹੀ ਗੱਲ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦੀ ਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਨੁੱਖਾਂ ਉਪਰ

ਤਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੀ ਹੈ ਪਸ਼ੂਆਂ ਉਪਰ ਵੀ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੂਰਪ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਗਊਆਂ-ਮੱਝਾਂ ਦੇ ਫਾਰਮਾਂ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਚੋਣ ਵੇਲੇ ਮਨਮੋਹਕ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਵਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੈਜੂ ਬਾਵਰਾ ਆਦਿਕ ਸੰਗੀਤ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਮਿਰਗਾਂ ਨੂੰ ਕੀਲਿਆ, ਹਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਚਾਇਆ ਤੇ ਖੂੰ-ਖਾਰ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰ ਪਾਏ ਸਨ। ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਰਬਾਬ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ ਨੂੰ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਜਿਸਨੇ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਤੇ ਕੌਡੇ ਰਾਖ਼ਸ਼ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਬਗਦਾਦ ਨਗਰੀ ਨੂੰ ਸੁੰਨ ਮਸੁੰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਕ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦਾ ਮਹਾਂਕਾਵਿ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸਿਰਜਿਆ ਇਕ ਵਿਸ਼ਵ ਕੋਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਪੂਰਨ ਮਰਮੱਗ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਵਿ ਦੇ ਰਸ, ਅਲੰਕਾਰ, ਧਵਨੀ, ਵਿਯੰਜਨਾਂ, ਅਭਿਧਾ ਸ਼ਕਤੀ, ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰਨ, ਸ਼ਬਦ ਨਾਦ, ਰੂਪਕ,ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਹਿੰਦੀ, ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ, ਉਰਦੂ, ਫਾਰਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਦਿ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹ ਤੇ ਸੂਖਮ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ ਵੱਲ ਫੋਕੇ ਫੰਗ ਫੜ ਫੜਾਉਣ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਸਾਹਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪਸ਼ੂ ਵਿਰਤੀ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਭੁੱਖੀ ਗਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਜਾਂ ਬੱਚੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਘਾਹ ਖਾਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਘੋੜਾ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹਿਨਹਿਨਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਦੁੰਮ ਜ਼ਰੂਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਸਦਾ ਮਾਲਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹਾਰ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਚਾਹੇ ਪੁੱਤ ਦੀ ਚਿਖਾ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਸੀਟ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਮੱਝ ਅੱਗੇ ਬੀਨ ਵਜਾਉਣ ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਮਤਰੇਈਆਂ ਮਾਵਾਂ ਮਤਰੇਏ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਫਿਟਕਾਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸਾਰੇ ਧ੍ਰੂ ਭਗਤ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਕਿ ਮਤਰੇਈ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਤੋਂ ਅਪਮਾਨਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰਾਜ ਸੁੱਖ ਤਿਆਗ ਕੇ ਕਠੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਟੱਲ ਪਦਵੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦਰਦ, ਗਰੀਬਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ, ਬਿਮਾਰਾਂ ਦੀ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ? ਪਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ ਉਪਰ ਹੀ ਕਿਉਂ ਏਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਹੀ ਠਾਠ ਬਾਠ ਛੱਡ ਕੇ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਦੁੱਖ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਪੈਦਲ ਹੀ ਹੋ ਤੁਰੇ ਇਸਦਾ ਉਤਰ ਏਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ

ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਮਲ ਹਿਰਦੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਨ।

ਕੀ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਨਿੱਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ, ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਸੂਮ ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਘਾਣ ਦੁਸਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਫਿਰ ਬਾਲਮੀਕੀ ਉਪਰ ਹੀ ਏਨਾ ਅਸਰ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਕ੍ਰੌਂਚ ਪੰਛੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਚੀਖ ਪੁਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਆਖਿਆ :

"ਮਾਂ ਨਿਸ਼ਾਦ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਤਵ ਮਗਮਾ : ਸ਼ਾਸਵਤੀ ਸਮਾ :

ਯਤ ਕ੍ਰੌਂਚ ਮਿਥੁਨਾਦੇਕ ਮਵਧੀਹ ਕਾਮ ਮੋਹਿਤਮ॥ (ਬਾਲਮੀਕੀ ਰਾਮਾਇਣ-ਸਰਗ-੨, ਸਲੋਕ-੧੫)

ਕਿ ਹੇ ਨਿਸ਼ਾਦ! ਤੈਨੂੰ ਅਨੰਤ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਨਿਮਗਨ ਇਕ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਕਾਵਿ ਜਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਤੇ ਆਦਿ ਕਵੀ ਹੋਏ। ਜਦੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਉਪਰ ਬਾਬਰ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹੋਰ ਪੀਰਾਂ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਨੇ ਉਸਦੇ ਜਬਰ ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਫਿਰ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬਾਬੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਪਾਪ ਦੀ ਜੰਞ ਦਾ ਆਗੂ ਕਿਉਂ ਆਖਿਆ ਤੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਉਲਾਂਭੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਟਕੋਰ ਕਿਉਂ ਮਾਰੀ ਕਿ

"ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕੁਰਲਾਣੈ ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦ ਨਾ ਆਇਆ"॥

ਅੰਗ ੩੬੦

ਪਰ ਪਸ਼ੂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਰ ਪਸ਼ੂ ਦੀ ਕੋਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਵਰਗੇ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਾਹਸਵਾਰ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸੂਖਮ ਵਿਅੰਜਨਾ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਕੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਵੱਲ ਨਾ ਜਾ ਕੇ ਸਿਰਫ਼ ਨਿੰਦਿਆ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਉਪਰ ਹੀ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਏਸੇ ਲਈ ਯੋਗੀ ਭਰਥਰੀ ਹਰੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਗ ਤੇ ਪੂਛ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਰਹਿਤ ਕਰਕੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਦਰਦ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ। ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਕੋਮਲ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਕਾਦਰ ਦੀਆਂ ਕੁਦਰਤਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਵੇਖ ਕੇ ਜੋ ਲੋਕ ਵਿਸਮਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਉਠਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਸਹੀਣ ਤੇ ਤਰਕ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਭਰਥਰੀ ਜੀ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀ

ਰਚਨਾ ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਅਰਥ ਨਾ ਕੱਢਦੇ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੰਨਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਲਵਕੁਸ਼ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਜਾਤੀ, ਵਰਗ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਮੋਢੀ ਲੋਕ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਏ ਹਨ। ਫਿਰ ਜੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਪਹਾੜ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਹਾਨ ਬਿਭੂਤੀ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਗਣੇਸ਼ ਜਾਂ ਸਰਸਵਤੀ ਦੀ ਬੰਦਨਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਜੋ ਮੰਗਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਕਾਬਿਲੇ ਤਾਰੀਫ਼ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਸਾਂਭਣਯੋਗ ਸੰਪੱਤੀ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਦ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ।

ਦੋਹਿਰਾ :

ਨਮਸਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਖੜਗ ਕੋ ਕਰੌਂ ਸੁ ਹਿਤੁ ਚਿਤੁ ਲਾਇ।

ਪੂਰਨ ਕਰੌਂ ਗਿਰੰਥ ਇਹੁ ਤੁਮ ਮੁਹਿ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ॥

ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ :

ਖਗ ਖੰਡ ਬਿਹੰਡੰ ਖਲਦਲ ਖੰਡੰ ਅਤਿ ਰਣ ਮੰਡੰ ਬਰਬੰਡੰ।

ਭੁਜ ਦੰਡ ਅਖੰਡੰ ਤੇਜ ਪ੍ਰਚੰਡੰ ਜੋਤਿ ਅਮੰਡੰ ਭਾਨ ਪ੍ਰਭੰ॥

ਸੁਖ ਸੰਤਾ ਕਰਣੰ ਦੁਰਮਤਿ ਦਰਣੰ ਕਿਲਬਿਖ ਹਰਣੰ ਅਸਿ ਸਰਣੰ।

ਜੈ ਜੈ ਜਗ ਕਾਰਣ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਬਾਰਣ ਮਮ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਣ ਜੈ ਤੇਗੰ॥

ਇਸ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਕਈਆਂ ਸ਼ੰਕਾਵਾਂ ਦਾ ਨਿਰਾਕਰਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਅਵਤਾਰ ਪੂਜਕ ਹਨ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾਵਾਦ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਖੜਗ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਤੇ ਤੇਗ ਦੀ ਹੈ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਅਜੇ ਵੀ ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਵੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਆਖਣ ਵਾਲੇ ਅਕਲਮੰਦਾਂ ਦੀ ਅਕਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਹੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ।

ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਦੇ ਬਹਾਨੇ

ਉਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਚਿੱਤਰਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹਨ :

"ਛੀਰ ਕੈਸੀ ਛੀਰਾਵਧਿ ਛਾਛ ਕੈਸੀ ਛਤ੍ਰਾਨੇਰ

ਛਪਾਕਰ ਕੈਸੀ ਛਬਿ ਕਾਲਇੰਦ੍ਰ ਕੇ ਕੂਲ ਕੈ।

ਹੰਸਨੀ ਸੀ ਸੀਹਾ ਰੂਪ ਹੀਰਾ ਸੀ ਹੁਸੈਨਾਬਾਦ।

ਗੰਗਾ ਕੈਸੀ ਧਾਰ ਚਲੀ ਸਾਤ ਸਿੰਧ ਰੂਲ ਕੈ ॥
ਪਾਰਾ ਸੀ ਪਲਾਊਗਢ ਰੂਪਾ ਕੈਸੀ ਰਾਮਪੁਰ
ਸੁਰਾ ਸੀ ਸੁਰੰਗਾਬਾਦ ਨੀਕੇ ਰਹੀ ਝੂਲ ਕੈ ॥
ਚੰਪਾ ਸੀ ਚੰਦੇਰੀ ਕੋਟ ਚਾਂਦਨੀ ਸੀ ਚਾਂਦਾਗੜਿ
ਕੀਰਤਿ ਤਿਹਾਰੀ ਰਹੀ ਮਾਲਤੀ ਸੀ ਫੂਲ ਕੈ ॥'

"ਫਟਕ ਸੀ ਕੈਲਾਸ ਕਮਾਊਗੜ੍ਹ ਕਾਸੀਪੁਰ
ਸੀਸਾ ਸੀ ਸੁਰੰਗਬਾਦਿ ਨੀਕੈ ਸੋਹੀਅਤੁ ਹੈ।
ਹਿਮਾ ਸੀ ਹਿਮਾਲੇ ਹਰ ਹਾਰ ਸੀ ਹਲਬਾਨੇਰ
ਹੰਸ ਕੈਸੀ ਹਾਜੀਪੁਰ ਦੇਖੇ ਸੋਹੀਅਤੁ ਹੈ ॥
ਚੰਦਨ ਸੀ ਚੰਪਾਵਤੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸੀ ਚੰਦ੍ਰਾਗਿਰ
ਚਾਂਦਨੀ ਸੀ ਚਾਂਦਗੜ ਜਉਨ ਜੋਹੀਅਤੁ ਹੈ।
ਗੰਗਾ ਸਮ ਗੰਗ ਧਾਰ ਬਕਾਨਿ ਸੀ ਬਿਲੰਦਾਬਾਦਿ
ਕੀਰਤਿ ਤਿਹਾਰੀ ਕੀ ਉਜਿਆਰੀ ਸੋਹੀਅਤੁ ਹੈ ॥

ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਪਿਆਰ ਜਾਂ ਜੜ੍ਹ ਚੇਤਨ ਦਾ ਵਰਨਣ ਵੇਖੋ ਕਿ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹੀ ਤੇਨੂੰ ਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

"ਫਰਾਸੀ ਫਿਰੰਗੀ ਫਰਾਸੀਸ ਕੇ ਦੁਰੰਗੀ
ਮਕਰਾਨ ਕੇ ਮ੍ਰਿਦੰਗੀ ਤੇਰੇ ਗੀਤ ਗਾਈਅਤੁ ਹੈ।

ਭਖਰੀ ਕੰਧਾਰੀ ਗੋਰਿ ਗਖਰੀ ਗਰਦੇਜਾਚਾਰੀ
ਪਉਨ ਕੇ ਅਹਾਰੀ ਤੇਰੇ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਅਤੁ ਹੈ ॥
ਪੂਰਬ ਪਲਾਊ ਕਾਮਰੂਪ ਅਉ ਕਮਾਉ
ਸਰਬ ਠਉਰ ਮੈ ਬਿਰਾਜੈ ਜਹਾ ਜਹਾ ਜਾਈਅਤੁ ਹੈ।
ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਤੇ ਅਤਾਪੀ ਨਾਥ
ਕੀਰਤਿ ਤਿਹਾਰੀ ਕੋ ਨਾ ਪਾਰ ਪਾਈਅਤੁ ਹੈ ॥"

ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਤੇ ਪਾਖੰਡ ਖੰਡਨ ਇਸ ਛੰਦ ਵਿਚ ਵੇਖੋ :

"ਕਹਾ ਭਯੋ ਦੋਊ ਲੋਚਨ ਮੂੰਦ ਕੈ ਬੈਠਿ ਰਹਿਓ ਬਕ ਧਯਾਨ ਲਗਾਇਓ।
ਨ੍ਹਾਤ ਫਿਰਿਓ ਲੀਏ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰਨ ਲੋਕ ਗਇਓ ਪਰਲੋਕ ਗਵਾਇਓ ॥

ਬਾਸੁ ਕੀਓ ਬਿਖਿਆਨ ਸੋ ਬੈਠ ਕੇ ਐਸੇ ਹੀ ਐਸ ਸੋ ਬੈਸ ਬਿਤਾਇਓ।
ਸਾਚੁ ਕਹੌਂ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਓ ॥"

ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਰਸ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਛੰਦ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

"ਮੀਨ ਮੁਰਝਾਨੇ ਕੰਜ ਖੰਜਨ ਖਿਸਾਨੇ ਅਲਿ
ਫਿਰਤ ਦਿਵਾਨੇ ਬਨਿ ਡੋਲੈ ਜਿਤ ਤਿਤ ਹੀ।
ਕੀਰ ਅਉ ਕਪੋਤ ਬਿੰਬ ਕੋਇਲਾ ਕਲਾਪੀ ਬਨਿ
ਲੂਟੇ ਫੂਟੇ ਫਿਰੈ ਮਨਿ ਚੈਨ ਹੂੰ ਨ ਕਿਤਹੀ ॥
ਦਾਰਿਮ ਦਰਕ ਗਇਓ ਪੇਖਿ ਦਸਨਨਿ ਪਾਤਿ
ਰੂਪ ਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਜਗਿ ਫੈਲ ਰਹੀ ਸਿਤਹੀ।
ਐਸੀ ਗੁਨ ਸਾਗਰ ਉਜਾਗਰ ਸੁ ਨਾਗਰਿ ਹੈ
ਲੀਨੋ ਮਨ ਮੇਰੋ ਹਰਿ ਨੈਨ ਕੋਰਿ ਚਿਤਹੀ ॥"

ਇਸ ਅਗਲੇ ਸਵੈਯੇ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਹਰਿ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭਾਵੁਕ ਲੋਕ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਤਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਰਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀਆਂ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸਾਧਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

"ਹਰਿ ਸੋ ਮੁਖ ਹੈ ਹਰਿਤੀ ਦੁਖ ਹੈ ਅਲਿਕੈ ਹਰ ਹਾਰ ਪ੍ਰਭਾ ਹਰਿਨੀ ਹੈ
ਲੋਚਨ ਹੈ ਹਰਿ ਸੇ ਸਰਸੇ ਹਰਿ ਸੇ ਭਰੁਟੇ ਹਰਿਸੀ ਬਰੁਨੀ ਹੈ ॥
ਕੇਹਰਿ ਸੋ ਕਰਿਹਾ ਚਲਬੋ ਹਰਿ ਪੈ ਹਰਿ ਕੀ ਹਰਿਨੀ ਬਰੁਨੀ ਹੈ।
ਹੈ ਕਰ ਮੈ ਹਰਿ ਪੈ ਹਰਿ ਸੋ ਹਰਿ ਰੂਪ ਕੀਏ ਹਰਿ ਕੀ ਧਰਨੀ ਹੈ ॥"

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਤੀ ਗੋਪੀਆਂ ਦੇ ਉਲਾਂਭੇ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਤੁਕਾਂਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ਦੇ ੯੧੧ ਛੰਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੯੨੫ ਤੱਕ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਿਰਹਾ ਵਿਜੋਗ ਤੇ ਅਗਾਧ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਛਟਾ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਸੁਣਿਆਂ ਹੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।

"ਫੂਲਿ ਰਹੇ ਸਿਗਰੇ ਬ੍ਰਿਜ ਕੇ ਤਰੁ ਫੂਲ ਲਤਾ ਤਿਨ ਸੋ ਲਪਟਾਈ ॥
ਫੂਲਿ ਰਹੇ ਸਰਿ ਸਾਰਸ ਸੁੰਦਰ ਸੋਭ ਸਮੂਹ ਬਢੀ ਅਧਿਕਾਈ ॥
ਚੇਤ ਚੜਿਯੋ ਸੁਕ ਸੁੰਦਰ ਕੋਕਿਲਕਾ ਜੁਤ ਕੰਤ ਬਿਨਾ ਨਾ ਸੁਹਾਈ।
ਦਾਸੀ ਕੇ ਸੰਗਿ ਰਹਿਯੋ ਗਹਿ ਹੋ ਟਸਕਯੋ ਨਾ ਹੀਯੋ ਕਸਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥"

"ਬਾਸ ਸੁਬਾਸ ਅਕਾਸ ਮਿਲੀ ਅਰੁ ਬਾਸਤ ਭੂਮਿ ਮਹਾ ਛਬਿ ਪਾਈ।

ਸੀਤਲ ਮੰਦ ਸੁਗੰਧਿ ਸਮੀਰ ਬਹੈ ਮਕਰੰਦ ਨਿਸੰਕ ਮਿਲਾਈ॥
ਪੈਰ ਪਰਾਗ ਰਹੀ ਹੈ ਬੈਸਾਖ ਸਭੈ ਬ੍ਰਿਜ ਲੋਗਨ ਕੀ ਦੁਖਦਾਈ।
ਮਾਲਿਨ ਲੈਬ ਕਰੋ ਰਸ ਕੋ ਟਸਕਯੋ ਨਾ ਹੀਯੋ ਕਸਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ॥"

ਨੋਟ : ਵੱਧ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਭੈਅ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮੇ ਦਾ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਛੰਦ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਉਪਰ ਕਿੰਨਾ ਆਬੂਰ ਹਾਸਲ ਸੀ :

"ਕਮਾਲੇ ਕਰਾਮਾਤ ਕਾਯਮ ਕਰੀਮ॥
ਰਜ਼ਾ ਬਖ਼ਸ਼ ਰਾਜ਼ਿਕ ਰਿਹਾਕੋ ਰਹੀਮ॥"

ਇਹ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਬੈਂਤ ਛੰਦ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਅਖੀਰਲੇ ਦੋ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਹੀ ਮਿਲਾਉਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕਰੀਮ ਤੇ ਰਹੀਮ ਮਿਲਾਏ ਹਨ ਪਰ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਲਾਈਨ ਦਾ ਹਰ ਲਫ਼ਜ਼ ਕੱਕੇ ਨਾਲ ਤੇ ਦੂਜੀ ਦਾ ਰਾਰੇ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਲਾਈਨਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਵੀ ਕਦੋਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਠਾਠ ਬਾਠ ਛੁੱਟ ਗਏ। ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਨੂਰ, ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ, ਪੰਥ ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਇਹ ਸ਼ੇਅਰ ਲਿਖੇ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪਾਗ਼ਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹਜ਼ੂਰ ਹਨ ਕਿ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜਿਹੇ ਜ਼ਿੱਦੀ ਤੇ ਜ਼ਾਲਿਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਫਿਟਕਾਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਰਾ ਹੇਠਲੇ ਸ਼ੇਅਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖੋ।

"ਤੁਰਾ ਗਰ ਨਜ਼ਰ ਹਸਤ ਲਸ਼ਕਰ ਵਾ ਜ਼ਰ।
ਕਿ ਮਾਰਾ ਨਿਗਹ ਅਸਤ ਯਜ਼ਦਾਂ ਸ਼ੁਕਰ॥"

ਭਾਵ ਜੇ ਤੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਧਨ ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਫੌਜ ਉਪਰ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰ ਵੱਲ ਹੈ।

"ਕਿ ਊ ਰਾ ਗਰੂਰ ਅਸਤ ਬਰ ਮੁਲਕੋ ਮਾਲ।
ਵ ਮਾਰਾ ਪਨਾਹ ਅਸਤ ਯਜ਼ਦਾਂ ਅਕਾਲ॥"

ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਮੁਲਕ ਤੇ ਮਾਲ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਓਟ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ।

ਚਿਹਾ ਸ਼ੁਦਾ ਕਿ ਚੂੰ ਬੱਚਗਾਂ ਕੁਸ਼ਤਹ ਚਾਰ।
ਕਿ ਬਾਕੀ ਬਮਾਂਦਸਤੁ ਪੇਚੀਦਹ ਮਾਰ॥"

ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਚਾਰ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਬੱਚੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਿਅੰਕਰ ਕੁੰਡਲੀਆਂ ਨਾਗ ਅਜੇ ਪਿਛੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

"ਚਿ ਮਰਦੀ ਕਿ ਅਖ਼ਗਰ ਖ਼ਮੋਸ਼ਾਂ ਕੁਨੀ।
ਕਿ ਆਤਿਸ਼ ਦਮਾਂ ਰਾਂ ਫ਼ਰੋਸ਼ਾਂ ਕੁਨੀ॥"

ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀ ਮਰਦਾਨਗੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕੁਝ ਕੁ ਚਿੰਗਿਆੜੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਝਾ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਭੜਕਦੀ ਹੋਈ ਅੱਗ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਾਇਰ ਫਿਰਦੌਸੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਹਲ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕੰਮ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਅਰ ਦੀ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਜੜਤ ਵੱਲ ਵੇਖੋ :

"ਕਿ ਖ਼ੁਸ਼ ਗੁਫ਼ਤ ਫਿਰਦੌਸੀਏ ਖ਼ੁਸ਼ ਜ਼ੁਬਾਂ।
ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਬਵਦ ਕਾਰਿ ਆਹਰਮਨਾ॥"

ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਕਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਸਤਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਪੁਰਾਣ ਵਰਗੀ ਕ੍ਰਿਤੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹੜਾ ਉਹ ਕਵੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਸੰਗੀਤਮਈ ਯੁੱਧ ਚਿਤਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜ਼ਰਾ ਉਦਾਹਰਣ ਵੇਖੋ :

"ਬਾਗੜਦੰ ਬੀਰੰ ਜਾਗੜਦੰ ਜੁਟੇ। ਤਾਗੜਦੰ ਤੀਰੰ। ਛਾਗੜਦੰ ਛੁਟੇ।
ਸਾਗੜਦੰ ਸੁਆਰੰ ਜਾਗੜਦੰ ਜੁਝੇ। ਜਾਗੜਦੰ ਕੋਪੇ ਰਾਗੜਦੰ ਰੁਝੇ॥"

"ਮਾਗੜਦੰ ਮਾਚਿਓ ਜਾਗੜਦੰ ਜੁਧੰ। ਜਾਗੜਦੰ ਜੋਧਾ ਕਾਗੜਦੰ ਕ੍ਰੁੱਧੰ।
ਸਾਗੜਦੰ ਸਾਗੰ ਡਾਗੜਦੰ ਡਾਰੇ। ਬਾਗੜਦੰ ਬੀਰੰ ਆਗੜਦੰ ਉਤਾਰੇ॥"

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਦੂਜਾ ਕਵੀ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪਟਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਭਵ ਲਿਆ ਹੈ ? ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਕਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਰਕ ਦੇ ਭਾਗੀ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾੜਨਾ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਵਰ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਕੌਣ ਮੰਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਵਿ ਸਸਿ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਬੇਨਤੀ ਹੋਰ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਵਿ ਸਸਿ ਜਿਹੇ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਬਿੰਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾ ਕੌਣ ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋਰ ਕਿਸ ਵਿਚ ਹੈ ? "ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤਿ" ਨੂੰ ਇਕ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ

ਕੌਣ ਹੈ ? ਕੀ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਵੀ ਇਹੋ ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖੇ। ਜੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਰਚਨਾਕਾਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੈ ? ਜਿਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਿੱਧ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਵੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਕਵੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ਤਾਂ ਦਾਸ ਨੇ ਲਗਭਗ "ਜਾਇਸੀ" ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ "ਤੁਲਸੀ, ਸੂਰਦਾਸ, ਕੇਸ਼ਵ, ਬਿਹਾਰੀ, ਭੂਸ਼ਣ, ਮਤੀਰਾਮ, ਘਣਾਨੰਦ, ਦੇਵ, ਪਦਮਾਕਰ, ਰਤਨਾਕਰ, ਭਿਖਾਰੀ ਦਾਸ, ਗੰਗ, ਸੈਨਾਪਤਿ, ਬੈਣੀ, ਰਸਖਾਨ, ਆਲਮ-ਬੋਧਾ ਆਦਿ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਵੀ ਦੀ ਛੰਦ ਰਚਨ, ਅਲੰਕਾਰਿਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ, ਰਸ ਵਰਨਣ, ਭਾਵ ਚਿਤਰਣ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਆਦਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਣੀ ਵਿਧਾਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਫਿਰ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਕਵੀ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਮੈਂ ਨ ਗਣੇਸਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਨਾਊਂ। ਕਿਸਨ ਬਿਸਨ ਕਬਹੂੰ ਨ ਧਿਆਊਂ॥"

ਜਾਂ "ਮਹਾਂਦੇਵ ਕੋ ਕਹਤ ਸਦਾ ਸਿਵ।
ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ ਚੀਨਤ ਨਹਿ ਭਿਵ॥"

ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਾਮ ਖੜਗਕੇਤ, ਅਸਿਧੁਜ ਆਦਿ ਕੌਣ ਕਵੀ ਕਲਪ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਉਸ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਵੀ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਜਾਂ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਅੰਤ੍ਰਾਕਣ, ਨਿਰਮਲ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾ ਭਰਪੂਰ ਦਿਲ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਲਗੀਧਰ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸਮਰਾਟ ਕਵੀ ਦੇ ਕਲਾਮ ਨੂੰ ਜਣਾ-ਖਣਾ ਨਹੀਂ ਪਹਿਚਾਨ ਸਕਦਾ। ਐਵੇਂ ਇਧਰੋਂ ਓਧਰੋਂ ਚਾਰ ਟੋਟਕੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਮਗ਼ਜ਼ ਮਾਰਨਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਕਵੀ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਇਉਂ ਵਡਿਆਈ ਕਰੇ।

"ਅਕਾਲ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਅਰੂਪ, ਅਨੂਪ, ਅਭੇਖ, ਅਲੇਖ, ਅਕਾਏ, ਅਜਾਏ, ਅਗੰਜ, ਅਭੰਜ, ਅਨਾਮੇ, ਅਠਾਮੇ, ਅਕਰਮੰ, ਅਧਰਮੰ, ਅਨਾਮੰ, ਅਬਾਹੇ, ਅਢਾਹੇ, ਅਨੀਲੇ, ਅਨਾਦੇ, ਅਛੇਦੇ, ਅਗਾਧੇ, ਅਪਾਧੇ, ਅਭੂਤੇ, ਅਜੂਪੇ, ਨ੍ਰਿਦੇਸੇ, ਨ੍ਰਿਭੇਸੇ, ਨ੍ਰਿਧਾਤੇ, ਨ੍ਰਿਘਾਤੇ, ਨ੍ਰਿਤਾਪੇ, ਨ੍ਰਿਬਰਗੇ, ਅਸਰਗੇ।"

ਉਹ ਹਰ ਕਲਾ ਦਾ ਗਿਆਤਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਨ੍ਰਿਤ ਸੰਗੀ ਕਲਾ ਹੁਨਰ ਦਾ ਆਦਿ ਉਹੀ ਹੈ ਉਹ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਹੈ ਤੇ ਤਾਕਤਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

"ਗਨੀਮੁਲ ਖਿਰਾਜ ਹੈ। ਗਰੀਬੁਲ ਨਿਵਾਜ਼ ਹੈ॥"

ਉਹ "ਸਰਬ ਸੋਖੰ", "ਸਰਬ ਪੋਖੰ", "ਸਰਬ ਕਰਤਾ", "ਸਰਬ ਹਰਤਾ" ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਕੌਣ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਵਿਸ਼ਵ ਓਸੇ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ।

"ਜੱਛ, ਗੰਧ੍ਰਬ, ਉਰਗ, ਬਿਦਿਆਧਾਰ, ਕਿੰਨਰ, ਪਿਸ਼ਾਚ, ਹਿੰਦੂ, ਤੁਰਕ, ਦੇਵ, ਦਾਨਵ, ਇੰਦ੍ਰ, ਸ਼ਸ਼ਤ੍ਰਧਾਰੀ, ਜਟਾਧਾਰੀ, ਕੰਠੀਧਾਰੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਜਗੀ, ਕਾਨਫਾਰੀ, ਡੰਡਾਧਾਰੀ ਆਦਿ ਆਦਿ॥

ਸਾਹਿਬ ਕਮਾਲ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਹੋਰ ਕੌਣ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ :-

"ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ, ਏਕ ਬਿਨਾ ਮਨ ਨੈਕ ਨਾ ਆਨੈ॥
ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ ਬ੍ਰਤ ਗੋਰ ਮੜੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨਾ ਮਾਨੈ॥
ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਇਆ ਤਪ ਸੰਜਮ ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ॥
ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ ਤਬ ਖਾਲਸਾ ਤਾਹਿ ਨਿਖਾਲ ਜਾਨੈ॥"

ਉਸ ਇਨਕਲਾਬੀ ਯੋਧੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇਕ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

"ਸਗਲ ਦੁਆਰ ਕਉ ਛਾਡਿਕੈ ਗਹਿਓ ਤੁਹਾਰੋ ਦੁਆਰ॥
ਬਾਂਹਿ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਅਸ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਤੁਹਾਰ॥"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੁਰਗਾ, ਖੜਗ, ਤੇਗ, ਤਲਵਾਰ, ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਸ਼ਿਵ ਤੋਂ ਇਹ ਵਰ ਕੌਣ ਮੰਗ ਸਕਦਾ ਹੈ :-

"ਦੇਹਿ ਸ਼ਿਵਾ ਬਰ ਮੋਹਿ ਇਹੈ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਟਰੋਂ।
ਨ ਡਰੌਂ ਅਰਿ ਸੋਂ ਜਬ ਜਾਇ ਲਰੋਂ ਨਿਸਚੈ ਕਰ ਅਪਨੀ ਜੀਤ ਕਰੋਂ॥
ਅਰੁ ਸਿਖ ਹੋ ਅਪਨੇ ਹੀ ਮਨ ਕੋ ਇਹ ਲਾਲਚ ਹਉ ਗੁਨ ਤਉ ਉਚਰੋਂ।
ਜਬ ਆਵ ਕੀ ਅਉਧ ਨਿਧਾਨ ਬਨੈ ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ਮਹਿ ਤਬ ਜੂਝ ਮਰੋਂ॥"

ਅਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ ਕਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰਵ ਜਨਮ ਦੀ ਤਪ ਗਾਥਾ ਲਿਖੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨਾਲ ਅਸਥਾਨ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੋਵੇ।

"ਅਬ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੋ। ਤਪ ਸਾਧਤ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਮੁਹਿ ਆਨੋ।
ਹੇਮ ਕੁੰਟ ਪਰਬਤ ਹੈ ਜਹਾਂ। ਸਪਤ ਸ੍ਰਿੰਗ ਸੋਭਿਤ ਹੈ ਤਹਾਂ॥
ਸਪਤਸ੍ਰਿੰਗ ਤਿਹ ਨਾਮ ਕਹਾਵਾ। ਪੰਡੁਰਾਜ ਜਹ ਜੋਗੁ ਕਮਾਵਾ।
ਤਹ ਹਮ ਅਧਿਕ ਤਪੱਸਿਆ ਸਾਧੀ। ਮਹਾਕਾਲ ਕਾਲਕਾ ਅਰਾਧੀ॥

ਕਿਸ ਕਵੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਹੈ :-

ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰਤ ਤਪੱਸਿਆ ਭਯੋ। ਦਵੈ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹਵੈ ਗਯੋ।
ਤਾਤ ਮਾਤ ਮੁਰ ਅਲਖ ਅਰਾਧਾ। ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧਾ॥
ਤਿਨ ਜੋ ਕਰੀ ਅਲਖ ਕੀ ਸੇਵਾ। ਤਾ ਤੇ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰਦੇਵਾ।
ਤਿਨ ਪ੍ਰਭ ਜਬ ਆਇਸੁ ਮੁਹਿ ਦੀਆ। ਤਬ ਹਮ ਜਨਮ ਕਲੂ ਮਹਿ ਲੀਆ॥"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ ਏਨਾ ਮਾਨ ਕੌਣ ਬਖਸ਼ ਸਕਦਾ ਹੈ :-

"ਇਹਨੀਂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ ਸਜੇ ਹਮ ਹੈਂ।
ਨਹੀਂ ਮੋ ਸੇ ਗਰੀਬ ਕਰੋਰ ਪਰੇ॥"

ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਗਰਜਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਵੰਗਾਰ ਭਰਿਆ ਉਪਦੇਸ਼ ਮੇਰੇ ਮਹਾਨ ਯੋਧੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੌਣ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ :-

ਹਮਾ ਹੀਲਤੇ ਦਰ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤ,
ਹਲਾਲ ਅਸਤ ਬੁਰਦਨ ਬ ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਦਸਤ॥"

ਫਿਰ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਨੀਆਦਾਰ ਕਵੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੁਖ ਮੰਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਕ ਮੁਕੰਮਲ ਪੰਥ ਦੇ ਆਗੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਹੜਾ ਕਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ :

"ਸੁਖੀ ਬਸੈ ਮੋਰੋ ਪਰਿਵਾਰਾ। ਸੇਵਕ ਸਿੱਖਯ ਸਭੈ ਕਰਤਾਰਾ॥"

ਫਿਰ ਆਮ ਕਰਕੇ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਵੀ ਲੋਕ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿੱਤ, ਇਕਾਂਤ ਪਸੰਦ ਅਤੇ ਕਲਹ ਕਲੇਸ਼ ਤੋਂ ਡਰਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਏਧਰ ਤਾਂ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਜ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿਉ।

ਮੋ ਰੱਛਾ ਨਿਜੁ ਕਰਿ ਦੈ ਕਰਿਯੈ। ਸਭ ਬੈਰਨ ਕੋ ਆਜ ਸੰਘਰੀਯੈ॥"

ਫਿਰ ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਵੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ, ਖੜਗਕੇਤ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਧਾਰੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜੋ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਵੀ

ਰਾਜ ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਵੇਰ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਤਖ਼ਤਾਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ, ਧਰਮ ਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਹੈ। ਕੀ ਏਡੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਵਿਦਵਾਨ, ਤੱਤਵੇਤਾ ਸਰਵ ਗਿਆਤਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜੋ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਪਉੜੀ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਦੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਕਰੋ। ਫਿਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਨੌਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦਸ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਮੰਗਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ? ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾ ਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਨਮੋਲ ਖਜ਼ਾਨਾ ਤੇ ਕਈ ਕਰੋੜ ਕੋਹੇਨੂਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਮਤੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਵਾਂਗੇ ਜਿਹੜਾ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨਿਰੰਕਾਰ, ਸਰਬਲੋਹ ਜਾਂ ਖੜਗਕੇਤ ਨੂੰ ਮੁਖ਼ਾਤਿਬ ਹੋ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ॥

ਖ਼ਯਾਲ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ੧੦
"ਮਿਤ੍ਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲੁ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਣਾ॥
ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਰੋਗੁ ਰਜਾਈਆਂ ਦਾ ਓਢਣ ਨਾਗ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦਾ ਰਹਣਾ॥
ਸੂਲ ਰਾਹੀ ਖੰਜਰ ਪਿਯਾਲਾ ਬਿੰਗੁ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਸਹਣਾ।
ਯਾਰੜੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸੱਥਰ ਚੰਗਾ ਭਠ ਖੇੜਿਆਂ ਦਾ ਰਹਣਾ।੧।੧।੬॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਅਨਮੋਲ ਵੈਰਾਗਮਈ ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਹੀ ਹਨ। ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਖੋਜੀਆਂ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਹਿਰਦ ਸੱਜਣ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸਰਗੁਣ ਦਾ ਖੰਡਨ ਤੇ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਮੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਏਥੇ ਚੌਥੇ ਨੰਬਰ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ ਵਿਚ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ੧੦
"ਰੇ ਮਨ ਐਸੋ ਕਰਿ ਸੰਨਿਆਸਾ।
ਬਨ ਸੇ ਸਦਨ ਸਬੈ ਕਰ ਸਮਝਹੁ ਮਨਹੀ ਮਾਹਿ ਉਦਾਸਾ।੧। ਰਹਾਉ।

ਜਤ ਕੀ ਜਟਾ ਜੋਗ ਕੋ ਮਜਨੁ ਨੇਮ ਕੇ ਨਖੁਨ ਬਢਾਉ।

ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਆਤਮ ਉਪਦੇਸਹੁ ਨਾਮ ਬਿਭੂਤ ਲਗਾਉ ।੧।
ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤਿ।
ਸੀਲ ਸੰਤੋਖ ਸਦਾ ਨਿਰਬਾਹਿਬੋ ਹਵੈਬੋ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਅਤੀਤ ।੨।
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹੰਕਾਰ ਲੋਭ ਹਠ ਮੋਹ ਨ ਮਨ ਮੋ ਲਯਾਵੈ।
ਤਬ ਹੀ ਆਤਮ ਤਤ ਕੋ ਦਰਸੈ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕਹ ਪਾਵੈ ।੩ ।੧।

ਰਾਮਕਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦
"ਰੇ ਮਨ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜੋਗ ਕਮਾਓ।
ਸਿੰਙੀ ਸਾਚ ਅਕਪਟ ਕੰਠਲਾ ਧਿਆਨ ਬਿਭੂਤ ਚੜ੍ਹਾਓ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤਾਤੀ ਗਹੁ ਆਤਮ ਬਸਿ ਕਰ ਕੀ ਭਿੱਛਾ ਨਾਮ ਅਧਾਰੰ ॥
ਬਾਜੇ ਪਰਮ ਤਾਰ ਤਤੁ ਹਰਿ ਕੋ ਉਪਜੈ ਰਾਗ ਰਸਾਰੰ ॥੧॥
ਉਘਟੈ ਤਾਨ ਤਰੰਗ ਰੰਗ ਅਤਿ ਗਿਆਨ ਮੀਤ ਬੰਧਾਨੇ ॥
ਚਕਿੰ ਚਕਿ ਰਹੇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਮੁਕਿ ਛਕਿ ਛਕਿ ਬਯੋਮ ਬਿਵਾਨੰ ॥੨॥
ਆਤਮ ਉਪਦੇਸ ਭੇਸੁ ਸੰਜਮ ਕੋ ਜਾਪ ਸੁ ਅਜਪਾ ਜਾਪੈ ॥
ਸਦਾ ਰਹੈ ਕੰਚਨ ਸੀ ਕਾਯਾ ਕਾਲ ਨ ਕਬਹੂੰ ਬਿਆਪੈ ॥੩॥
ਦਾਨਵ ਦੇਵ ਪਿਸਾਚ ਪ੍ਰੇਤ ਤੇ ਨੇਤਹ ਨੇਤ ਕਹਾਏ।
ਸੂਛਮ ਤੇ ਸੂਛਮ ਕਰ ਚੀਨੇ ਬ੍ਰਿਧਨ ਬ੍ਰਿਧ ਬਤਾਏ ।੨।
ਭੂਮਿ ਅਕਾਸ ਪਤਾਲ ਸਭੈ ਸਜਿ ਏਕ ਅਨੇਕ ਸਦਾਏ।
ਸੋ ਨਰ ਕਾਲ ਫਾਸ ਤੇ ਬਾਚੇ ਜੋ ਹਰਿ ਸਰਣਿ ਸਿਧਾਏ ।੩ ।੧ ।੮

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ, ਭੋਗੀਆਂ, ਅੱਯਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅਭਿਮਾਨੀਆਂ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਸਵੈਯਾ ਮਹਾਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੈ।

ਤ੍ਵਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਸਵੈਯੇ।
"ਮਾਤੇ ਮਤੰਗ ਜਰੇ ਜਰ ਸੰਗਿ ਅਨੂਪ ਉਤੰਗ ਸੁਰੰਗ ਸਵਾਰੇ।
ਕੋਟਿ ਤੁਰੰਗ ਕੁਰੰਗ ਸੇ ਕੂਦਤ ਪਉਨ ਕੇ ਗਉਨ ਕੋ ਜਾਤ ਨਿਵਾਰੇ।
ਭਾਰੀ ਭੁਜਾਨ ਕੋ ਭੂਪ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਨਿਆਵਤ ਸੀਸ ਨ ਜਾਤ ਬਿਚਾਰੇ।
ਏਤੇ ਭਏ ਤੋਂ ਕਹਾ ਭਏ ਭੂਪਤਿ ਅੰਤ ਕੋ ਨਾਂਗੇ ਹੀ ਪਾਇ ਪਧਾਰੇ ।੨ ।੨੨।

ਫੋਕਟ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਆਡੰਬਰੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਵੈਯੇ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਵੀ ਕੋਈ ਵੀ

ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਸਵੈਯਾ
"ਕਾਹੂੰ ਲੈ ਠੋਕਿ ਬਧੇ ਉਰਿ ਠਾਕੁਰ ਕਾਹੂੰ ਮਹੇਸ ਕੋ ਏਸ ਬਖਾਨਯੋ।
ਕਾਹੂ ਕਹਿਯੋ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਮੈ ਹਰਿ ਕਾਹੂ ਮਸੀਤ ਕੈ ਬੀਚ ਪ੍ਰਮਾਨਯੋ।
ਕਾਹੂੰ ਨੇ ਰਾਮ ਕਹਯੋ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਕਹੁ ਕਾਹੂ ਮਨੈ ਅਵਤਾਰਨ ਮਾਨਯੋ।
ਫੋਕਟ ਧਰਮ ਬਿਸਾਰ ਸਬੈ ਕਰਤਾਰ ਹੀ ਕਉ ਕਰਤਾ ਜੀਅ ਜਾਨਯੋ ।੧੨।

"ਜਾਲ ਬਧੇ ਸਬ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਕੋਊ ਰਾਮ ਰਸੂਲ ਨ ਬਾਚਨ ਪਾਏ।
ਦਾਨਵ ਦੇਵ ਫਨਿੰਦ ਧਰਾਧਰ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਉਪਾਇ ਮਿਟਾਏ।
ਅੰਤ ਮਰੇ ਪਛੁਤਾਇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰਿ ਜੇ ਜਗ ਮੈ ਅਵਤਾਰ ਕਹਾਏ।
ਰੇ ਮਨ ਲੈਲ ਇਕੇਲ ਹੀ ਕਾਲ ਕੇ ਲਾਗਤ ਕਾਹਿ ਨ ਪਾਇਨ ਧਾਏ ।੨੩।

ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੋਗ ਅਤੇ ਸੋਗ ਦੀ ਨਿਵਰਤੀ ਲਈ ਹਰ ਇਕ ਸਿੱਖ ਜੋ ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਤੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਿਸਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਆਖਾਂਗੇ।

ਸਵੈਯਾ
"ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰੁ ਸੋਗਨ ਤੇ ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਬਚਾਵੈ।
ਸਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ ਤਊ ਤਨਿ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੈ।
ਰਾਖਤ ਹੈ ਅਪਨੋ ਕਰੁ ਦੈ ਕਰਿ ਪਾਪ ਸਬੂਹ ਨ ਭੇਟਨ ਪਾਵੈ।
ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹ ਤੋ ਸੌ ਸੁ ਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਪਟ ਬੀਚ ਬਚਾਵੈ ॥੬। ੨੪੮

ਇਹ ਸਾਰੇ ਤੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਖ਼ੁਦ ਰੱਬ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਹੋ ਕੇ ਆਖਦਾ ਹੈ :

ਪੰਥ ਚਲੈ ਤਬ ਜਗਤ ਮਹਿ ਜਬ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ ॥"

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ ॥

❖❖❖

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਪੰਥ

ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ :

ਆਪਨੋਪੋ ਸ੍ਰੀ ਖਾਲਸੇ ਦੀਨਾ ਦੁਤੀਆ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਾ ॥
ਗੁਨਾਨ ਵਾਦ ਪੁਨਿ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹਨ ਊਠਤ ਬੈਠਤ ਸੈਨ ਕਰੰਥਾ ॥
ਪਾਵਨ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਚਾਰ ਬਰਨ ਆਸ਼ਰਮ ਸ਼ੁਭ ਪੰਥਾ ॥
ਇਨ ਕੋ ਦਰਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਬੋਲਨ ਗੁਰੂ ਸਬਦ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥਾ ॥
ਦ੍ਵਾਦਸ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਏ ਕਹੀਅਤ ਦ੍ਵਾਦਸ ਭਾਨ ਪ੍ਰਗਟਿ ਹਰਿ ਜੰਤਾ ॥
ਪ੍ਰਤਯਖ ਕਲਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਧਣੀਛੈ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਖਾਲਸ ਵਰਤੰਤਾ ॥
ਦਾਸ ਗੋਬਿੰਦ ਫਤਿਹ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਖਾਸ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਬਦੰਤਾ ॥

ਅਰਥ : ਮੈਂ ਆਪਨਾ ਆਪ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਅਰਪ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਦੂਸਰਾ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ (ਸਾਹਿਬ) ਹੈ।(ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ) ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਨ ਗਾਉਣੇ ਅਤੇ ਸਿਫ਼ਤ ਸਲਾਹ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਠਦੇ ਬੈਠਦੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਚਾਰ ਬਰਨਾਂ ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਆਸ਼ਰਮਾਂ ਵਾਲਾ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਪਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ (ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰੀਰਕ) ਦਰਸ਼ਨ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਦੇ ਖਾਲਸ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿਚ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪਰਤੱਖ ਕਲਾ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। (ਮੈਂ) ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ (ਰੂਪ ਵਿਚ) ਇਸ ਖਾਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਫਤਿਹ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ’ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਅਭੇਦਤਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਤੌਰ ’ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜੋਤਿ ਕਰ ਕੇ

ਇਕਮਿਕ ਹਨ।

ਦੂਸਰੇ ਤੌਰ ’ਤੇ ਭੀ ਜੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਰੀਰ (ਪਿੰਡ) ਅਤੇ (ਜੀਉ) ਆਤਮਕ ਜੋਤ ਨਾਲ ਇਹ ਸਰੀਰ ਦੀ ਖੇਡ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਜੋਤ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਕਿਸੇ ਘਰ ਕੋਈ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਭੂਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਜੋਤ ਬਗੈਰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਇਕ ਢੇਰੀ ਹੈ।

ਅਕਾਲੀ ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਪੰਚਮ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਿਰਜਿਆ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਿਦਯਮਾਨ ਹੈ।

ਆਤਮਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਸਰੂਪ, ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸਰੀਰ ਜ਼ਾਹਰਾ ਤੌਰ ’ਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਖਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਭੀ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੂਰੋਂ ਦਿਖਣ ਵਾਲਾ ਉਚਾ ਹੈ। ਆਤਮਕ ਜੋਤਿ ਸਭ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੈ:

ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ ॥ ਅੰਗ ੧੩

ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਲਈ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਭ ਲਈ ਚਾਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰੱਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਤਮਕ ਭੋਜਨ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼, ਨਸਲ, ਰੰਗ, ਜਾਤਿ, ਧਰਮ ਜਾਂ ਫਿਰਕੇ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਭ ਲਈ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਦਯਾਲੂ ਹੈ ਸਿ ਲਈ ਹਰਿਮੰਦਰ ਅੰਦਰ ਸਭ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ, ਸਭ ਦੀ ਭੇਟਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਣਤ ਜੈਕਾਰਾ “ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ” ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ **ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਿਹ** ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ, ਪੂਰਬੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਧਰਮਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਮ, ਰਾਮ, ਰਹੀਮ, ਹਰੀ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ, ਅਲਾਹ ਆਦਿ ਦਰਜ ਹਨ ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ (ਖਾਲਸੇ ਦਾ

ਗੁਰਮੰਤ੍) ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵਾਹੁ ਵਾਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਮਿਲਾਵਟ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਿਰੋਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਣਤ ਬਾਣੀ, ਪੰਚਮ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਣਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜਾਂ ਕਲਗੀਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਣਤ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਬਾਹਰਲੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਥਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਥਾ ਵਿਚ ਕਥਾਵਾਚਕ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਅਨੁਭਵ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਭਟ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

ਗੁਰੁ ਅਰਜਨੁ ਪ੍ਰਤਖੵ ਹਰਿ ॥ ਅੰਗ ੧੪੦੯

ਸੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਸਮਰਥ ਸਨ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਭੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਿਰਜਿਆ ਅਸਥਾਨ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਇਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਕਥਾ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਚਲਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਪੰਚਮ ਪਤਾ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਵਜਲ ਰੂਪੀ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ (ਸਰੋਵਰ), ਭਾਵ ਆਪਣੀ ਰਚੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ, ਹਰੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ।

ਆਪੀਨੈ ਆਪਿ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥
ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥

ਅੰਗ ੪੬੩

ਇਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਪੁਲ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ :

ਗੁਰੁ ਪਉੜੀ ਬੇੜੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੁ ਤੁਲਹਾ ਹਰਿ ਨਾਉ ॥

ਅੰਗ ੧੭

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸਿਧਾਂਤ, ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ, ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਅਤੇ ਨਿਰਗੁਣ-ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ (ਜੀਉ ਅਤੇ ਪਿੰਡ) ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਦੇਵ

ਨੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰਿਮੰਦਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਖ਼ੁਦ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਰੂਪ ਸੰਤ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਰੂਪ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਨਾਲ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਫਕੀਰੀ ਜਮਾਲ ਨੂੰ ਹਰਿ ਕੀਰਤ ਰੂਪ ਭੋਜਨ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਸ਼ਾਹੀ ਜਲਾਲ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਕੱਪੜਾ, ਮਕਾਨ ਪੈਸਾ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁਝ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਉਚੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸ਼ਸਤਰ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ

ਜਬ ਆਵ ਕੀ ਅਉਧ ਨਿਦਾਨ ਬਨੈ
ਅਤਿ ਹੀ ਰਣ ਮੈ ਤਬ ਜੂਝ ਮਰਉਂ ॥ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ

ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਿਹ ਦਾ ਬੋਲਾ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵੱਲ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਗਿਆਨ ਖੜਗੁ ਫੜਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਫਤਿਹ ਪਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ :

ਗਿਆਨ ਖੜਗੁ ਲੈ ਮਨ ਸਿਉ ਲੂਝੈ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਈ ਹੇ ॥ ਅੰਗ ੧੦੨੨

ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਕੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਅਕਾਲ ਤਖਤ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ) ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ :

ਅਸਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖੰਡੋ ਖੜਕ ਤੁਪਕ ਤਬਰ ਅਰ ਤੀਰ ॥
ਸੈਫ ਸਿਰੋਹੀ ਸੈਹਥੀ ਯਹੈ ਹਮਾਰੈ ਪੀਰ ॥

ਜਿਥੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ, ਸਚੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਗੁਰਮਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਇਥੋਂ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਕਸੂਰ ਦੀ ਜਿੱਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਲਈ ਜੈਕਾਰੇ ਛੱਡ ਕੇ ਨਗਾਰੇ ਦੇ ਚੋਟ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ, ਜੈਤੋਂ ਦੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਲਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਲਈ ਇਥੋਂ ਹੀ ਫੈਸਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਥਾ, ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ, ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੈਕਚਰ ਇਥੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਇਕ ਲਈ ਹਰ ਥਾਂ ਜਾਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੈ ਪਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਖਾਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕੇਵਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਸਿੰਘ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 1984 ਦੇ ਘਲੂਘਾਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡਾ ਬੋਰਡ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ "ਇਥੇ ਬਾਕੀ ਹਰ ਧਰਮ ਦੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਭੇਟਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਜਿਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕੋਈ ਕੁਰਹਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਭੇਟਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਨਾ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਨੂੰ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਨਿਮਾਣਾ ਸਿੱਖ ਬਣ ਕੇ ਭੁਲ ਬਖਸਾਈ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਹੁਣ ਭੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਗੁਣ ਸਰੂਪ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਉੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਛੋਟਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਤਾਬੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਜੋ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਚਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਭੀ ਪਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਖਾਲਸਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫੌਜ ॥
ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਖਾਲਸਾ ਪਰਮਾਤਮ ਕੀ ਮੌਜ ॥

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ

ਇਸ ਅਕਾਲੀ ਫੌਜ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਪਰਗਟ ਅਕਾਲੀ ਗੁਣ, ਦਯਾ, ਧਰਮ, ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ, ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰਤਾ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਵੱਡੇ ਘਲੂਘਾਰੇ ਵੇਲੇ ਜਦ ਤਕਰੀਬਨ ਤੀਹ ਪੈਂਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਖਾਲਸਾ ਪਰਮਾਤਮ ਕੀ ਮੌਜ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲਿਆ, ਬਰਨਾਲੇ ਸੋਦਰੁ ਦੇ ਪਾਠ ਪਿਛੋਂ ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਜਿਜ਼ ਅਤੇ ਮਸਕੀਨੀ ਵਾਲਾ ਪਰੇਮ ਭਰਿਆ ਤਾਅਨਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ ਸੀ ਇਸ ਲਈ

ਪੰਥ ਜੋ ਨ ਰਹਾ ਤੋ ਗ੍ਰੰਥ ਕਉਨ ਮਾਨੈਗਾ ॥

ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਐਸੀ ਕਲਾ ਵਰਤਾਈ ਕਿ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪੰਥ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਫਤਹਿ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੁੜ 1984 ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਘਲੂਘਾਰਾ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਿਆ।

ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ (ਸੰਤ) ਤੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ :

ਫਰੀਦਾ ਜੋ ਤੈ ਮਾਰਨਿ ਮੁਕੀਆ ਤਿਨ੍ਹਾ ਨ ਮਾਰੇ ਘੁੰਮਿ ॥
ਆਪਨੜੈ ਘਰ ਜਾਈਐ ਪੈਰ ਤਿਨ੍ਹਾ ਦੇ ਚੁੰਮਿ ॥ਅੰਗ ੧੩੮੨
ਪੜਿ ਅਖਰੁ ਇਹੋ ਬੁਝੀਐ ॥ ਮੂਰਖੈ ਨਾਲਿ ਨ ਲੁਝੀਐ ॥

ਅੰਗ ੪੭੩

ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਜਬੈ ਬਾਣ ਲਾਗੈ ॥ ਤਬੈ ਰੋਸ ਜਾਗੈ ॥ ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)
ਗੁਰ ਨਿੰਦਾ ਨ ਸੁਨਈ ਕਾਨ ॥
ਭੇਟ ਕਰੈ ਤਿਸ ਸੰਗ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ॥ ਰਹਿਤਨਾਮੇ

ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ) ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਇਸ ਮਾਇਆ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ 'ਤੇ ਸਥੂਲ ਅਤੇ ਸੂਖਸਮ ਮਾਇਆ ਦੀ ਛਾਇਆ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ :

ਤਖਤਿ ਰਾਜਾ ਸੋ ਬਹੈ ਜਿ ਤਖਤੈ ਲਾਇਕ ਹੋਈ ॥
ਜਿਨੀ ਸਚੁ ਪਛਾਣਿਆ ਸਚੁ ਰਾਜੇ ਸੇਈ ॥ ਅੰਗ ੧੦੮੮

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਸੁਖਸਮ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਜੋ ਸੇਧ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ :

ਜੈਸਾ ਸੰਗੁ ਬਿਸੀਅਰ ਸਿਉ ਹੈ ਰੇ ਤੈਸੋ ਹੀ ਇਹੁ ਪਰ ਗ੍ਰਿਹੁ ॥

ਅੰਗ ੪੦੩

ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ "ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ" ਭਾਗ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਹਰਿ ਪੱਖੋਂ ਸਚਿਆਰ ਬਣ ਕੇ ਸਫ਼ਲਤਾਪੂਰਬਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਇਸੇ ਲਈ

ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜਦ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕੇਵਲ) ਅਕਾਲ ਤਖਤ 'ਤੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਥੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਉਤਰ ਰਹੀਆਂ ਪਉੜੀ ਦੀ ਮਹਿਰਾਬ ਦੇ ਅੰਦਰਵਾਰ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਪਾਖਯਾਨ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਨਵੀਂ ਉਸਾਰੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹਨ।

ਸੁਧ ਜਬ ਤੇ ਹਮ ਧਰੀ ਬਚਨ ਗੁਰ ਦਏ ਹਮਾਰੇ ॥
ਪੂਤ ਇਹੇ ਪ੍ਰਨ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਜਬ ਲਗ ਘਟ ਥਾਰੇ ॥
ਨਿੱਜ ਨਾਰੀ ਕੇ ਸਾਥਿ ਨੇਹੁ ਤੁਮ ਨਿਤ ਬਢਈਯਹੁ ॥
ਪਰ ਨਾਰੀ ਕੀ ਸੇਜ ਭੂਲਿ ਸੁਪਨੇ ਹੂੰ ਨ ਜਅਈਯਹੁ ॥ ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੧

ਦਸਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਦੇ ਭੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਬਲਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਮੁਸਮਾਨ ਹੈ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ, ਜੋਗੀ, ਸਨਿਆਸੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਗੁਣ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਭੈ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ। ਇਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਿੰਦੂ, ਬੋਧੀ ਅਤੇ ਜੈਨੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋ ਬਿੰਦੈ ਬ੍ਰਹਮ ॥ ਅੰਗ ੧੪੧੧
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੈ ॥ ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਹਮਾਰੈ ॥
ਅੰਗ ੩੨੪

ਪਰ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਖੰਡਾ ਪਾਹੁਲ ਛਕ ਕੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰੀ ਰਹਿਤ ਰੱਖ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲੜ ਫੜ। ਸੋ ਇਹ ਰਹਿਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਹੈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬੰਦੇ ਸੀ ਜੋ ਆਪ ਗਾਂਧੀ ਟੋਪੀ ਅਤੇ ਗਾਂਧੀ ਖੱਦਰ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਂਦੇ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ। ਪਰ ਵਿਧਾਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਘਾੜਤਾਂ ਨੇ ਗਾਂਧੀ ਖਦਰ ਅਤੇ ਗਾਂਧੀ ਟੋਪੀ ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਕੁਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਰਮਾਥਕ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿਚ ਖੰਡਾ ਪਾਹੁਲ ਛਕਣ ਅਤੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰੀ ਰਹਿਤ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ

ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਲਈ ਖੰਡਾ ਪਾਹੁਲ ਅਤੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰੀ ਰਹਿਤ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਿਹੜੇ ਅਖੌਤੀ ਵਿਦਵਾਨ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਭੁੱਲ ਗਏ ਕਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਖ਼ੁਦ ਖੰਡਾ ਪਾਹੁਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਪਿਛੋਂ ਜਾਪੁ, ਸੁਧਾ ਸਵੱਈਏ ਅਤੇ ਚੌਪੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਆਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਣ ਭੀ ਖੰਡਾ ਪਾਹੁਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਸੇ ਤਰਤੀਬ ਨਾਲ ਇਹ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦ ਖ਼ੁਦ ਕਲਗੀਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਹੁਣ ਦੇ ਐਰੇ ਗੈਰੇ ਅਖੌਤੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀ ਵੁਕਅਤ ਹੈ? ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀ ਪੋਥੀ ਤਿਉਣਾ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਦੋਨੋਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ, ਦਰਜ ਹਨ। ਸੋ ਹੁਣ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਰਮਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਵੇਲੇ ਦੋਨਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸਿੱਖ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਲਈ "ਸਰਬਤ ਖਾਲਸਾ" ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਨਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। Johan Malcom ਨੇ 1812 ਈ. ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ Shetch of the Siks ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ।

When the chiefs meet upon this solemn occarsin concluded that all private animosties ceases and that every man sacrifices his personal feelings at the shrine of the general good, and actanated by principles of pure patriotism, thinks of nothing but the interest of religion and the commonwealth to which he belong. When the chiefs and principal leaders are seated, the 'Adi Garanth' and Duswend "Padeshah Ka Garanth" are placed before them, They all bend their heads

before these scriptures and exclaim -"Waheguru Ji ka Khalsa Waheguru Ji ki Fateh."

ਜੋਤਿ ਰੂਪ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਲੋਂ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਛੋਟਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੋਦਰੁ ਦਾ ਪਾਠ ਭੀ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਭੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਲਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਕਰਤਾ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਗਾਨਾ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਹਰਿਮੰਦਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੇ ਇਤਨੇ ਸਿਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਸਾਰੀ ਪਰਕਰਮਾ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ ਰਖ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਭੀ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਸਮਾਂ ਸਕਣਗੇ। ਪੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ੀ, ਜਦ ਪੰਥ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਗੜ੍ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂਦੇੜ (ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ) ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਨਾਲ ਥਣਦਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਬਾਣਾ, ਦੇਗ ਅਤੇ ਤੇਗ, ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਭਾਲਾ, ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਣ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ। ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੱਸ ਹੁਣ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਜੀਉ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚਾਲੇ ਦੀਵਾਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਕੇ ਪਾੜਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹਨ।

ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਦਕਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਵੈਰਾਗੀ, ਤਿਆਗੀ, ਦਯਾ, ਧਰਮ, ਸਤ, ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰੱਬੀ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਬਣ ਗਏ। ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡੇ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ, ਤੀਰ ਕਮਾਣ ਅਤੇ ਭਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਜਾ ਕੇ, ਮਸਤ ਹਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ, ਸਵਾ ਲੱਖ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਲੇ, ਦੁਨਿਆਵੀ ਤਖਤਾਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਭਉ ਸਿੰਘ (ਸ਼ੇਰ) ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਵਰਗ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਵਰਗ (ਰਾਜਪੂਤ) ਨਿਰੋਲ ਸਿਪਾਹੀ ਸੀ। ਇਕੱਲਾ ਇਕੱਲਾ ਪੱਖ ਅਧੂਰਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ

ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਭੁਗਤਣੀ ਪਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ (ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ) ਦਾ ਸਦਕਾ ਨਿਆਰੇ ਤੀਸਰ ਪੰਥ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਲਾਮਿਸਾਲ ਹੈ।

ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨਾਲ ਆਏ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ, ਇਸ ਨਿਆਰੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਦੋਨਾਂ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਸਹੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਰੱਜ ਕੇ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

"ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਮ ਸਿੰਘ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਅਨਾ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਹੈ। ਜਦ ਇਹ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਵੈਰੀ ਤੇ ਝਪਟਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦ ਅਮਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇੰਨੇ ਦਿਆਲੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਤਮ ਤਾਈ (ਈਰਾਨ ਦਾ ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੋ ਬਹੁਤ ਦਿਆਲੂ ਸੀ) ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਲੰਗਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ "ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਹੈ ਸਭ ਛਕੋ।" ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਆ ਕੇ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਇਹ ਕਦੇ ਉਠਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ।

ਜਿਥੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ ਮਿਲਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ
ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰ ਕਰਹੁ ਲਿਵ ਲਾਇ॥
ਹਰਿ ਨਾਮੈ ਕੇ ਹੋਵਹੁ ਜੋੜੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੈਸਹੁ ਸਫਾ ਵਿਛਾਇ॥

(ਅੰਗ ੧੧੮੫)

ਉਥੇ, ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਵਰੋਸਾਇਆ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਉਪਰਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਚੋਟ ਨਾਲ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਲਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚਰਨ ਗੰਗਾ ਦੀ ਬਰੇਤੀ ਵਿਚ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਤੇ ਜੰਗੀ ਕਰਤੱਬਾਂ ਨਾਲ ਪੰਥ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵੱਲ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ।

❖❖❖

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਵਾਲ

ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਪੰਨਾ 616 ਅਨੁਸਾਰ, ਸੂਝਵਾਨ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਇਕ ਸਰਵ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਪਿਛੋਂ, ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਨੇ ਜਿਥੋਂ ਕਿਥੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਰਚਿਤ, ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਲੱਭ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਬੀੜ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਿਸਲ ਕਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1930 ਤੱਕ, ਭਸੌੜ ਦੇ ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਬੰਦੇ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਚਿਤ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ :

ਦੋਹੂੰ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਿ ਬਾਨੀ ਜੋਈ ॥
ਚੁਨਿ ਚੁਨਿ ਕੰਠ ਕਰੇ ਨਿਤ ਸੋਈ ॥

ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਆਦਿਕਾਲ ਵਿਚ ਸਭ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋ. ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਿਤਨੇਮ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵੱਸ, ਹੁਣ ਕੁਝ ਸੱਜਣ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ, ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਾਂਗੇ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ

ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ।

1. ਤਰਕੀਬਨ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪਾਤਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਨੂੰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

"ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਫਰਜ਼ੰਦ ਹੋ, ਤੁਸਾਂ ਉਪਰ ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ" ਕੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਕਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹਨ? ਅਤੇ ਹੁਣ 300 ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਹੁਣ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਔਜ ਦੇ ਪਾਸਕੂ ਭੀ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਖੌਤੀ ਕਿਸੇ ਰਾਮ, ਸਿਆਮ ਕਵੀ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੈ।

2. ਜਿਹੜੀ ਕਸਵੱਟੀ ਵਰਤ ਕੇ ਹੁਣ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਖੰਡਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕੀ ਇਹ ਕਸਵੱਟੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਜਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਕਸਵੱਟੀ ਨਾਲ ਪਰਖਣ ਦੀ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਸੀ?

3. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਤਹਿ, ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ ਦਾ ਜੈ ਕਾਰਾ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਥੇ ਦਰਜ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ?

4. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜਪਣ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ। ਪਰ ਤੇਗ਼ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ? ਜਦਕਿ ਪੰਥ ਵਿਚ "ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਦੇਗ਼ ਤੇਗ਼ ਫਤਹਿ" ਦਾ ਬੋਲਾ ਪ੍ਰਵਾਣ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਜਪਿਆ, ਵੰਡ ਛਕਿਆ, ਦੇਗ਼ ਚਲਾਈ, ਤੇਗ਼ ਵਾਹੀ ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ "ਬੋਲੋ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ" ਜਦਕਿ ਇਹ ਬੋਲਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ :

ਦੇਗ ਤੇਗ ਜਗ ਮੈ ਦੋਊ ਚਲੈ
ਰਾਖ ਆਪ ਮੁਹਿ ਅਉਰ ਕਾ ਦਲੈ ॥ ਦ.ਗ. ਪੰਨਾ 436

5. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚੋਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਚੈਤਾ ਗੁਰੂਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ

ਜੀ ਬਾਰੇ ਕੀ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ? ਜਦਕਿ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਭੂਆ ਦੇ ਪੰਜੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

6. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਾਣੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਦਇਆ, ਧੀਰਜ ਅਤੇ ਖਿਮਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰ ਰਹੀ ਹੈ :

ਫਰੀਦਾ ਜੋ ਤੈ ਮਾਰਨਿ ਮੁਕੀਆਂ ਤਿਨ੍ਹਾ ਨ ਮਾਰੇ ਘੁੰਮਿ ॥
ਅਪਨੜੈ ਘਰਿ ਜਾਈਐ ਪੈਰ ਤਿਨਾ ਦੇ ਚੁੰਮਿ ॥ ਅੰਗ ੧੩੭੮
ਪਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਤੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ
ਜਬੈ ਬਾਣ ਲਾਗੈ ਤਬੈ ਰੋਸ ਜਾਗੈ ॥

ਅਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ੩੦੦ ਸਾਲ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਇਸੇ ਵੀਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਕਾਰ ਦੇਵੋਗੇ।

7. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਬੰਧਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ, ਭੰਗਾਣੀ, ਜੁੱਧ, ਨਦੌਣ ਅਤੇ ਹੁਸੈਨੀ ਜੁੱਧ,ਪਾਉਂਟਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਵਸਾਣਾ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ੇਰ ਗਾਹ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਥੋਂ ਮਿਲੇਗਾ ?

8. ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਾਰੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ, ਆਪਣੀ ਕੁੱਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਫ਼ੀ ਕੁਝ ਆਪਣੀ ਪਹਿਚਾਣ ਦੱਸਣ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਅਖੌਤੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਸਿਆਮ ਕਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਹਨ ? ਜਦਕਿ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰਚੈਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ, ਪਿੰਡ, ਕੁੱਲ ਅਤੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਸਾਫ਼ ਸਾਫ਼ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਮਾ ਅਵਤਾਰ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਸਥਾਨ ਅਤੇ ਸੰਬਤ ਭੀ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ।

9. ਕਲਗੀਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਬੰਧਤ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ 'ਉਤਮ ਪੁਰਖ' ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਅਬ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੋ ॥
ਤਪ ਸਾਧਤ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਮੁਹਿ ਆਨੋ ॥ ਬ. ਨ. ੬
ਜੋ ਹਮ ਕੋ ਪਰਮੇਸਰ ਉਚਰਿਹੈ ॥
ਤੇ ਸਭ ਨਰਕ ਕੁੰਡ ਮਹਿ ਪਰਿ ਹੈ ॥ ਬ. ਨ. ੪

ਮੈ ਹੋਂ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦਾਸਾ ॥
ਦੇਖਨ ਆਯੋ ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ ॥ ਬ. ਨ. ੪

ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਹੜਾ ਕਵੀ ਇੰਜ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਕਿਸ ਕਵੀ ਨੇ ਭੰਗਾਣੀ, ਹੁਸੈਨੀ ਅਤੇ ਨਾਦੌਣ ਆਦਿ ਦੇ ਜੰਗ ਕੀਤੇ ਹਨ ? ਕਿਸ ਕਵੀ ਨੇ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ? ਜਿਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ੇਰ ਗਾਹ ਸਥਾਪਤ ਹੈ।

10. ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਭ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕਵੀ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਜੋ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪਲਦੇ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਭਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹੀ ਹਾਲ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ, ਕਵੀ ਸੈਨਾ ਪਤਿ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਯ ਲਾਹੌਰੀ ਆਦਿ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਰੱਜ ਕੇ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਰਾਮ, ਸਿਆਮ ਕਵੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਾਲਕ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਭੀ ਲਾਈਨ ਹੀ ਲਿਖੀ।

11. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਇਸਲਾਮਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਖੰਡਣ ਕੀਤਾ ਹੈ :

ਮਹਾ ਦੀਨ ਤਬ ਪ੍ਰਭ ਉਪਰਾਜਾ ॥
ਅਰਬ ਦੇਸ ਕੋ ਕੀਨੋ ਰਾਜਾ ॥
ਤਿਨ ਭੀ ਏਕ ਪੰਥ ਉਪਰਾਜਾ ॥
ਲਿੰਗ ਬਿਨਾ ਕੀਨੇ ਸਭ ਰਾਜਾ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਨ ਭੀਜਤ ਲਾਂਡ ਕਟਾਏ ॥ ਬ. ਨਾਟਕ

ਔਰੰਗਜੇਬ ਦੇ ਰਾਜ ਕਾਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਕ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਕਵੀ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਕਟਾਖਸ਼ ਇਸਲਾਮ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ?

12. ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬੇਦ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਆਦਿ ਦਾ ਖੰਡਨ ਹੈ ਕੀ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਕਵੀ ਇਦਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

13. **ਏਕ ਸ਼ਿਵ ਭਏ, ਏਕ ਗਏ ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,**
ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ ॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਰ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਔ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ,
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਮੂਹਕ ਕੈ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਏ ਹੈਂ ॥
ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ,
ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈਂ ॥
ਪੀਰ ਔ ਪੱਕਾਂਬਰ ਕੇਤੇ, ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਕੇਤੇ;
ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੁਇਕੈ ਫੇਰਿ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈਂ।
ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ
ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਿਵ ਭਗਤ ਰਾਮ ਜਾਂ ਸਿਆਮ ਕਵੀ ਇਹ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਜਿਤੇ ਰਾਮ ਹੂਏ ਸਭੈ ਅੰਤ ਮੂਏ ॥
ਜਿਤੇ ਕਿਸਨ ਹੁਇ ਹੈਂ ਸਭੈ ਅੰਤ ਜੈ ਹੈਂ ॥
ਜਿਤੇ ਦੇਵ ਹੋਸੀ ਸਭੈ ਅੰਤ ਜਾਸੀ ॥
ਜਿਤੇ ਬੋਧ ਹੋਇ ਹੈ ਸਭੈ ਅੰਤ ਛੈ ਹੈਂ। ਬ. ਨਾ.
ਕਿਹੜਾ ਹਿੰਦੂ ਕਵੀ ਇਹ ਲਿਖੇਗਾ?

14. ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੋਈ ਉਦਾਹਰਣ ਦੱਸੋ ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਣੇਸ਼, ਸੁਸਵਤੀ ਦੇਵੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਨਾ ਧਿਆਇਆ ਹੋਵੇ।

15. ਜਦ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਜੀ ਸਹਾਇ ਜਾਂ ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੇ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

16. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਚੀਰ ਹਰਨ ਦੇ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀਆਂ ਜੋ ਜੋ ਅਠਕੇਲੀਆਂ ਵਰਨਣ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿਹੜਾ ਹਿੰਦੂ ਕਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਵਰਨਣ ਕਰੇਗਾ?

17. ਕੀ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਉਲੱਥਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੀਰਾਰਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਲੇਖਕ ਦਾ ਧਰਮ ਜਾਂ ਇਸ਼ਟ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

18. ਕੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਟੀਕਾਕਰਨ ਵਾਲੇ ਓਸ਼ੋ ਰਜਨੀਸ਼, ਵਿਨੋਵਾ ਭਾਵੇ, ਖਵਾਜਾ ਦਿਲ ਮੁਹੰਮਦ ਅਤੇ ਗੰਜੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ (ਸਾਕਾ ਸਰਹੰਦ) ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਏ ?

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਆਹ ਰਚਨਾ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਅਤੇ ਆਹ ਰਚਨਾ ਸ੍ਰੀ ਮਦ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਵਾਦ ਦਾ ਮੰਡਨ ਵਾਲਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ?

19. ਜੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ? ਇਹੋ ਗੱਲ 1978 ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਬਾਬੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਕਵਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਾਰਦੇ ਰਹੇ ਜਾਂ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜਦੇ ਰਹੇ।

20. ਕੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹਰਭਜਨਸਿੰਘ (ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ) ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰਿ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਅਕਾਲੀ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਸਨ?

21. ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ,
ਜਬ ਲਗ ਖ਼ਾਲਸਾ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ,
ਤਬ ਲਗ ਤੇਜ ਦੀਯੋ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ॥
ਜਬ ਯਹ ਗਹੈਂ ਬਿਪਰਨ ਕੀ ਰੀਤ
ਮੈਂ ਨ ਕਰਉਂ ਇਨ ਕੀ ਪਰਤੀਤ।

ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿਸ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦਯਾ, ਧਰਮ, ਸੱਤ, ਸੰਤੋਖ-ਧਾਰ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਸੰਤ ਬਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਅਤੇ ਖੜਗ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਧੰਨ ਜੀਓ ਤਿਹ ਕੋ ਜਗ ਮੈ
ਮੁਖ ਤੇ ਹਰਿ ਚਿਤ ਮਹਿ ਜੁਧੁ ਬਿਚਾਰੈ ॥
ਦੇਹ ਅਨਿਤ ਨ ਨਿੱਤ ਰਹੈ
ਜਸ ਨਾਵ ਚੜ੍ਹੈ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਾਰੈ ॥
ਧੀਰਜ ਧਾਮ ਬਨਾਇ ਇਹੈ ਤਨ

ਬੁਧਿ ਸੁ ਦੀਪਕ ਜਿਉਂ ਉਜੀਆਰੈ
ਗਿਆਨਹਿ ਕੀ ਬਢਨੀ ਮਨਹੁ ਹਾਥ ਲੈ
ਕਾਤੁਰਤਾ ਕੁਤਵਾਰ ਬੁਹਾਰੈ ॥ (ਕਿ. ਅ. ੨੪੯੨)

ਅਜਿਹੀ ਵੰਨਗੀ ਵਾਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕਿਥੇ ਹੈ ?

ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ ਮਿਲਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰ ਕਰਹੁ ਲਿਵਲਾਇ ॥
ਹਰਿ ਨਾਮੈਂ ਕੇ ਹੋਵਹੁ ਜੋੜੀ ਗੁਰਮਖਿ ਬੈਸਹੁ ਸਫਾ ਬਿਛਾਇ ॥ ੧੧੮੫

ਇਸ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਚਰਨ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਹੌਲਾ ਮਹੱਲੇ ਵਾਲੇ ਜੰਗੀ ਕਰਤਬ ਅਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਅਭਿਆਸ,ਜੋ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕਿਥੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ?

23. ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੇ ਖਾਲਸਾਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ ? ਜਦਕਿ "ਸ਼ਹੀਦ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ" ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਵੇਲੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ 80% ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਨ ਬਾਕੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ, ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਨ।

24. ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦਾ ਸਰਵ ਪ੍ਰਮਾਣਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਿੱਖ, ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੀ ਅਨੁਆਈ ਸੀ। ਕੀ ਇਹ ਝੂਠ ਹੈ ? ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਗ੍ਰੰਥ ਅਜਿਹੇ ਸੂਰਬੀਰ ਪੰਥ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਖੰਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦਾ ਮੈਂਟਲ ਹਸਪਤਾਲ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੀਚਾਰਧਾਰਾ

ਪ੍ਰਣਵੋ ਆਦਿ ਏਕੰਕਾਰਾ ॥
ਜਲ ਥਲ ਮਹੀਅਲ ਕੀਓ ਪਸਾਰਾ ॥
ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਅਬਿਗਤ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ॥
ਲੋਕ ਚੱਤ੍ਰ ਦਸ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਗਾਸੀ ॥੨॥ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਅਨਹਦ ਰੂਪ ਅਨਾਹਦ ਬਾਨੀ ॥
ਚਰਨ ਸਰਨ ਜਿਹ ਬਸਤ ਭਵਾਨੀ ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਪਾਇਓ ॥

73

ਨੇਤ ਕੇਤ ਮੁਖ ਚਾਰ ਬਤਾਇਓ ॥੫॥ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਏਕ ਸਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ,
ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਬਿਸਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਔ ਪੁਰਾਨ ਕੇਤੇ,
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮੂਹ ਕੈ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਏ ਹੈਂ ॥
ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ,
ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ ਭਏ ਹੈਂ ॥
ਪੀਰ ਔ ਪੈਕਾਂਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ
ਭੂਮ ਹੀ ਤੇ ਹੁਇਕੈ ਫਿਰ ਭੂਮ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹੈ ॥੭॥
(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)
ਕਿਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੇ ਕੀਟ ਕੋਟੇ ਉਪਾਏ ॥
ਉਸਾਰੇ ਗੜ੍ਹੇ ਫੇਰਿ ਮੇਟੇ ਬਨਾਇ ॥
ਅਗਾਧੇ ਅਭੈ ਆਦਿ ਅਦ੍ਵੈ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ॥
ਪਰੇਅੰ ਪਰਾ ਪਰਮ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ॥੯੬॥ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)
ਕਿਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੇ ਕੀਟ ਕੋਟੇ ਬਨਾਏ ॥
ਕਿਤੇ ਰਾਮ ਸੇ ਮੇਟਿ ਡਾਰੇ ਉਪਾਏ ॥
ਮਹਾਂਦੀਨ ਕੇਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਮਾਝ ਹੂਏ ॥
ਸਮੈ ਅਪਨ ਅਪਨੀ ਅੰਤਿ ਮੂਏ ॥੨੭੫॥ (ਬ. ਨਾਟਕ)
ਮਹਾਂ ਦੇਵ ਅਚੁੱਤ ਕਹਵਾਯੋ ॥
ਬਿਸਨ ਆਪ ਹੀ ਕੋ ਠਹਿਰਾਯੋ ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬਖਾਨਾ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨ ਕਿਨਹੂ ਜਾਨਾ ॥

ਖੰਡਾ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਸਾਜ ਕੈ ਜਿਨ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਉਪਾਇਆ ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨ ਮਹੇਸ਼ ਸਾਜ ਕੁਦਰਤੀ ਦਾ ਖੇਲ ਰਚਾਇ ਬਣਾਇਆ।
ਸਿੰਧ ਪਰਬਤ ਮੇਦਨੀ ਬਿਨੁ ਥੰਮ੍ਹਾ ਗਗਨਿ ਰਹਾਇਆ ॥
ਸਿਰਜੇ ਦਾਨੋ ਦੇਵਤੇ ਤਿਨ ਅੰਦਰਿ ਬਾਦ ਰਚਾਇਆ ॥

ਤੈ ਹੀ ਦੁਰਗਾ ਸਾਜਿ ਕੈ ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਨਾਸੁ ਕਰਾਇਆ ॥
ਤੈਥੋਂ ਹੀ ਬਲੁ ਰਾਮ ਲੈ ਨਾਲ ਬਾਣਾ ਦਹਸਿਰੁ ਘਾਇਆ ॥
ਤੈਥੋਂ ਹੀ ਬਲੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲੈ ਕੰਸ ਕੇਸੀ ਪਕੜਿ ਗਿਰਾਇਆ ॥
ਸਡੇ ਬਡੇ ਮੁਨਿ ਦੇਵਤੇ ਕਈ ਜੁਗ ਤਿਨੀ ਤਨ ਤਾਇਆ ॥
ਕਿਨੀ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨਾ ਪਾਇਆ ॥੨ ॥ (ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ)

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ਼ਟ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਵਤਾਰ

ਮੈ ਨ ਗਨੇਸਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਨਾਉ ॥
ਕਿਸ਼ਨ ਬਿਸਨ ਕਬਹੂ ਨ ਧਿਆਊਂ ॥

ਕਾਨ ਸੁਨੇ ਪਹਿਚਾਨ ਨ ਤਿਨ ਸੋ ॥
ਲਿਵਲਾਗੀ ਮੋਰੀ ਪਗ ਇਨ ਸੋ ॥ (ਕ੍ਰਿ. ਅਵਤਾਰ)

ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਦੇਹਿ ਮੋ ਕੋਟਕ ਬਿਸਨ ਮਹੇਸ ॥
ਕੋਟ ਇੰਦ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਿਤੇ ਰਵਸਸਿ ਕ੍ਰੋਰ ਜਲੇਸ ॥

ਪਾਂਇ ਗਹੇ ਜਬ ਤੇ ਤੁਮਰੇ
ਤਬ ਤੇ ਕੋਊ ਆਂਖ ਤਰੇ ਨਹੀ ਆਨਿਯੋ ॥
ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਪੁਰਾਨ ਕੁਰਾਨ
ਅਨੇਕ ਕਹੈਂ ਮਤ ਏਕ ਨ ਜਾਨਿਯੋ ॥
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਸਤ ਬੇਦ ਸਭੈ
ਬਹੁ ਭੇਦ ਕਹੈਂ ਹਮ ਏਕ ਨ ਜਾਨਯੋ ॥
ਸ੍ਰੀ ਅਸਪਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤਮਰੀ ਕਰ
ਮੈ ਨ ਕਹਯੋ ਸਬ ਤੋਹਿ ਬਖਾਨਿਯੋ ॥ (ਰਾਮਾ ਅਵਤਾਰ)
੩੩ ਸਵਯੇ
ਜੌਂ ਕਹੋ ਰਾਮ ਅਜੋਨਿ ਅਜੈ ਅਭਿ
ਕਾਹੇ ਕੋ ਕੌਸਲ ਕੁੱਖ ਜਯੋ ਜੂ ॥

ਕਾਲ ਹੁ ਕਾਲ ਕਹੈ ਜਿਹਿ ਕੋ
ਕਿਹ ਕਾਰਣ ਕਾਲ ਤੇ ਦੀਨ ਭਯੋ ਜੂ ॥
ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਬਿਬੈਰ ਕਹਾਇ
ਸੁ ਕਿਉਂ ਪਥ ਕੋ ਰਥ ਹਾਕ ਲਯੋ ਜੂ ॥
ਤਾਹੀ ਕੋ ਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਕਰਿਕੈ
ਜਿਹਕੋ ਕੋਊ ਭੇਦ ਨ ਲੇਨ ਜਯੋ ਜੂ ॥੧੩ ॥

ਕਿਯੋਂ ਕਹੁ ਕਿਸ਼ਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿ ਹੈ
ਕਿਹ ਰਾਜ ਦੇ ਬਧਕ ਬਾਣੁ ਲਗਾਯੋ ॥
ਅਉਰ ਕੁਲੀਨ ਉਧਾਰਤ ਜੋ
ਕਿਹ ਤੇ ਅਪਨੋ ਕੁਲ ਨਾਸ ਕਰਾਯੋ ॥
ਆਦਿ ਅਜੋਨਿ ਕਹਾਇ ਕਹੋ

ਕਿਮ ਦੇਵਕੀ ਕੇ ਜਠਰੰਤਰ ਆਯੋ ॥
ਤਾਤ ਨ ਮਾਤ ਕਹੈਂ ਜਿਹਕੋ
ਤਿਹ ਕਯੋਂ ਬਾਸੁਦੇਵਹਿ ਬਾਪ ਕਹਾਯੋ ॥੧੪ ॥
ਕਾਹੇ ਕੋ ਏਸ ਮਹੇਸਹਿ ਭਾਖਤ
ਕਾਹੇ ਦਿਜੇਸ ਕੋ ਏਸ ਬਖਾਨਯੋ ॥
ਹੈਨ ਰਘੇਸ ਜਦ੍ਵੇਸ ਰਮਾਪਤਿ

ਕੋਊ ਦਿਜੇਸ ਕੌ ਮਾਨਤ ਹੈ
ਅਰੁ ਕੋਊ ਮਹੇਸ ਕੋ ਏਸ ਬਤੈ ਹੈ ॥
ਕੋਊ ਕਹੈ ਬਿਸਨੋ ਬਿਸਨਾਇਕ
ਜਾਹਿ ਭਜੇ ਅਘ ਓਘ ਕਟੇ ਹੈ ॥
ਬਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਬਿਚਾਰ ਬਿਚਾਰ ਰੇ ਜੜ
ਅੰਤ ਸਮੇ ਸਭ ਹੀ ਤਜਿ ਜੇ ਹੈ ॥
ਤਾਹੀ ਕੋ ਧਯਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਹੀਏ
ਜੋਉ ਥਾ ਅਬ ਹੈ ਅਰੁ ਆਗੈ ਊ ਹ੍ਵੈ ਹੈ ॥ ੨੬ ॥

75

ਨੰ: ੫. ਇਹ ਸ਼ਿਕਸਤਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਢ ਹੈ। ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਸੈਨਾਪਤਿ ਜੀ ਇਸ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕਾਵਯ ਲਿਖਦੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਏਕਤ੍ਰ ਕੀਤੀ ਦਸ਼ਮਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਜਿਲਦ, ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ੭੪੯ਵੇਂ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਇਹ ਫੋਟੋ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਨਾਭੇ ਦੇ ਰਾਜ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਪੱਤ੍ਰਾ ਰਿਆਸਤ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੇ ਹੈ। ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣ ਲੋਕ ਤੀਰ ਦੀ ਮੁਖੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅੱਖਰ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਲਈ ਅਸੀਂ ਦੂਜੀ ਸਤਰ ਤੋਂ ੧੧ਵੀਂ ਤੱਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹੇਠ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ। ਜੋ ਅੱਖਰ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਦਬ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਚਿੰਨ੍ਹ......ਹੈ। ਹਿਹ ਪਾਠ ਦਸ਼ਮਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਲਿਖਤੀ ਅਤੇ ਛਾਪੇ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਹੀ ਪਾਠ ੫੫੯ ਤੋਂ ੫੬2 ਅੰਗ ਤੱਕ ਹੈ।

....ਦ। ਤਵਪ੍ਰਸਾਦ ਕਥਤਾ॥ ਅਰ ਮਾਰਕੈ ਰਿਪ ਟਾਰਕੈ ਨ੍ਰਿਪਮੰਡਲੀ ਸੰਗ ਕੈ ਲੀਯੇ॥ ਜਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਜਿਤੈ ਤਿਤੈ ਅਤਿ ਦਾਨ ਮਾਨ ਭ ੨
...ਸੁਰਰਾਜ ਜਯੋਂ ਨ੍ਰਿਪਰਾਜ ਹ੍ਵੈ ਗਿਰਿਰਾਜ ਸੇ ਭਟ ਮਾਰਕੈ॥ ਸੁਖ ਪਾਇ ਹਰਖ ਬਢਾਇਕੈ ਗਿਹੁ ਆਇਯੋ ਜਸ ਸੰਗ ਲੈ॥ ੩
..... ਤਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਥਤਾ॥ ਅਰਿ ਜੀਤਿਜੀਤਿ ਅਭੀਤ ਹੈ ਜਗ ਹੋਮ ਜੱਗ ਘਨੇ ਕਰੇ॥ ਦੇਸ ਦੇਸ ਅਸੇਸ ਭਿਛਕ ਰੋਗ ਸੋਗਸ ੪
.....ਕੁਰਰਾਜ ਜਯੋਂ ਇਜਰਾਜਨਕ ਬਹੁ ਭਾਤ ਦਾਰਿਦ ਮਾਰਕੈ॥ ਜਗ ਜੀਤਿ ਸੰਭਰ ਕੋ ਚਲਯੋ ਜਯ ਜਿਤ ਕਿਤ ਬਿਥਾਰਕੈ ੫
....੪੧੦॥ ਮੋਹਨਛੰਦ॥ ਤਵਪ੍ਰਸਾਦ ਕਥਤਾ॥ ਜਗਜੀਤਿ ਬੇਦ ਪਯਾਰ ਤੇ ਜਗ ਸੁਅਰਥ ਅਰਥ ਚਿਤਾਰੀਐ॥ ਦੇਸ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਮਾਨਵ ਭੇ ੬
.... ਕਾਰਅੰ॥ ਧਰਦਾਤ ਜਯੋਂ ਰਣਗਾੜ ਹ੍ਵੈ ਤਿਰਲੋਕ ਜੀਤਿ ਸਬੈ ਲੀਏ॥ ਬਹੁ ਦਾਨ ਦੈ ਸਨਮਾਨ ਸੇਵਕ ਭੇਜ ਭੇ ੭
.....ੀ ਏ॥ ਮੋਹਨ ਛੰਦ॥ ਤਵ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਥਤਾ॥ ਖਲ ਖੰਡਖੰਡ ਬਿਹੰਡਕੈ ਅਰ ਦੰਡਿ ਦੰਡ ਬਡੋ ਦੀਯੋ॥ ਅਰਬ ਖ ੮
....ਦਿਰਬ ਸੁ ਜੀਤ ਕੈ ਅਪਨੋ ਕੀਯੋ॥ ਰਣ ਜੀਤਿ ਜੀਤਿ ਅਜੀਤ ਜੋਧਨ ਛਤ੍ਰ ਪਤ੍ਰ ਛਿਨਾਈਐ॥ ਸਰਦਾਰ ਬਿੰਸਤਿ ਚਾ ੯
.....ਰ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਾਈਐਂ॥ ੫੪੧੧॥ ਮਥਾਨ ਛੰਦ ਤਵ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਥਤਾ॥ ਛਾਜੈ ਮਹਾ ਜੋਤਿ॥ ਭਾਨੰ ਮਨੋ ਦੋਤਿ ੧੦
..... ਦੀਨ॥ ਮਿਲ ਬੰਦਨਾ ਕੀਨ॥ ੫੪੧੨॥ ਮਥਾਨ ਛੰਦ॥ ਤਵ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਥਤਾ॥ ਰਾਜੈ ਮਹਾ ਰੂਪ॥ ਲਾਜੈ ਸਬ ਭੂਪ ੧੧

Photostat of a page from Dattatreya in Guru Gobind Singh's own handwriting.
(Mark the unique style of hand drawings of swords and arrows that make up the border.)

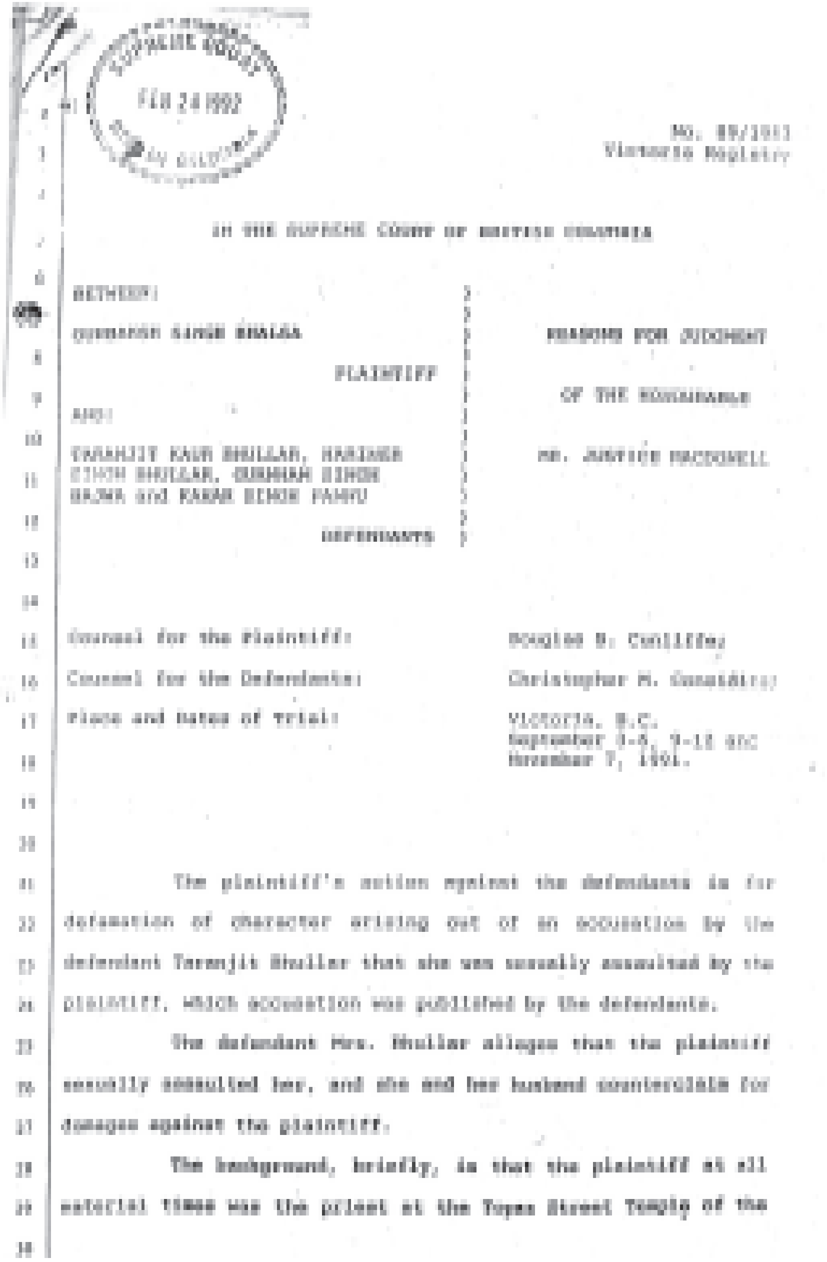

SUPREME COURT
FEB 24 1992

NO. 89/1011
Victoria Registry

IN THE SUPREME COURT OF BRITISH COLUMBIA

BETWEEN:		
GURBAKSH SINGH KHALSA		REASONS FOR JUDGMENT
PLAINTIFF		OF THE HONOURABLE
AND:		
TARANJIT KAUR BHULLAR, HARINDER SINGH BHULLAR, GURNAM SINGH BAJWA and KARAM SINGH PAMMU		MR. JUSTICE MACDONELL
DEFENDANTS		

Counsel for the Plaintiff: Douglas B. Cunliffe;

Counsel for the Defendants: Christopher M. Considine;

Place and Dates of Trial: Victoria, B.C.
September 3-6, 9-12 and
November 7, 1991.

The plaintiff's action against the defendants is for defamation of character arising out of an accusation by the defendant Taranjit Bhullar that she was sexually assaulted by the plaintiff, which accusation was published by the defendants.

The defendant Mrs. Bhullar alleges that the plaintiff sexually assaulted her, and she and her husband counterclaim for damages against the plaintiff.

The background, briefly, is that the plaintiff at all material times was the priest at the Topaz Street Temple of the